VIZITA SANCTITĂŢII SALE PAPA IOAN PAUL AL II-LEA ÎN ROMÂNIA (7-9 mai 1999)

1. Contextul general de desfăşurare a vizitei

Biserica Ortodoxă din România trăieşte, după 1989, experienţa unei perioade a istoriei sale marcată de evenimente importante. Acestea cuprind momente de referinţă atât pentru viaţa proprie a clerului şi credincioşilor ortodocşi din România, cât şi în relaţiile lor cu Bisericile Ortodoxe surori şi cu ceilalţi creştini care trăiesc pe pământul românesc şi pretutindeni, în lume. Astfel, iniţiativele diverse pentru regăsirea normalităţii prezenţei misionare în sânul societăţii româneşti au fost şi sunt îmbinate în Biserica Ortodoxă din România cu participarea la viaţa Ortodoxiei universale şi a creştinismului contemporan în ansamblul său.

Vieţuirea laolaltă cu ceilalţi fraţi ortodocşi în sânul aceleiaşi Biserici, *"Una, Sfântă, Sobornicească şi Apostolică"* a fost subliniată de către obştea ortodoxă din România prin participarea sa activă şi specifică la momente misionare importante în contextul pan-ortodox actual. Pregătirile în vederea Sfântului şi Marelui Sinod Panortodox, întâlnirile Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe la Constantinopol (1992), Patmos (1995), Sofia (1998), consfătuirile interortodoxe cu referire la misiunea Bisericii prin intermediul învăţământului teologic, al operei de caritate, massmediei etc. sunt câteva din preocupările misionare actuale ale Ortodoxiei, în ansamblul său, la care Biserica Ortodoxă din România şi-a prezentat propria sa experienţă şi viziune. Totodată, România, prin Biserica Ortodoxă, a fost ea însăşi gazda unor evenimente bisericeşti importante ca: sărbătorirea, în 1995, a 110 ani de la obţinerea autocefaliei, a 70 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rangul de Patriarhie şi a 45 de ani de arhierie a Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist,*** moment de sărbătoare la care au participat majoritatea Întâistătătorilor Bisericilor Ortodoxe surori şi reprezentanţi ai altor Biserici creştine din ţară şi străinătate. Au avut loc, apoi, vizitele în România ale Sanctităţii sale, ***Bartolomeu I,*** Patriarhul ecumenic al Constantinopolului (1993, 1995, 1997) şi ale altor Întâistătători de Biserici Ortodoxe, vizitele frăţeşti efectuate de Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** la Patriarhia Ecumenică sau la alte Biserici Ortodoxe surori etc.

În acelaşi timp, Patriarhia Română a menţinut şi intensificat legăturile sale cu alte Biserici şi comunităţi creştine din străinătate şi din ţară. Participarea la lucrările organismelor ecumenice internaţionale, cu toate greutăţile ce caracterizează în ultima perioadă de timp prezenţa ortodoxă în sânul acestor instituţii, la dialogurile teologice cu Biserica Ortodoxă Orientală sau cu Bisericile: Catolică, Anglicană, Luterană, Reformată, Vechi-Catolică sunt câteva exemple în acest sens. Au avut loc, apoi, vizitele făcute acestor Biserici de către Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** sau de către alţi reprezentanţi ai Patriarhiei Române sau vizitele în România a diferiţilor Primaţi şi reprezentanţi ai Bisericilor menţionate. Organizarea la Bucureşti a celei de a XI-a Întâlniri *"Oameni şi Religii"* în zilele de 30 august – 1 septembrie 1998, cu o participare numeroasă a multor Întâistătători şi reprezentanţi de Biserici Ortodoxe surori, personalităţi de seamă ale Bisericii Catolice, precum şi din partea altor comunităţi creştine şi necreştine dove-

deşte necesitatea şi utilitatea dialogului intercreştin şi a relaţiilor interreligioase. Paralel cu aceasta, Biserica Ortodoxă Română a înţeles să menţină relaţii de frăţietate cu alte Biserici creştine din România. Participarea la activitatea unor structuri ecumenice locale ca Asociaţia ecumenică a Bisericilor din România – AIDRom, Societatea biblică interconfesională din România sau în cadrul Comisiei mixte de dialog cu Biserica Catolică de rit bizantin (greco-catolică) sunt câteva exemple în acest sens.

În contextul participării Bisericii Ortodoxe Române la viaţa creştinismului actual, participare subliniată în cele de mai sus, a avut loc vizita Sanctităţii Sale, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** în România (7-9 mai 1999).

Înainte de efectuarea vizitei papale la Bucureşti, în timpul derulării acesteia cât şi după evenimentul ca atare, mulţi analişti şi comentatori din sfera bisericească şi din afara ei au subliniat importanţa vizitei în contextul unei ţări ai cărei locuitori sunt în majoritate (87%) membri ai Bisericii Ortodoxe. Au fost reliefate aspecte legate de vocaţia României de punte între răsăritul şi apusul Europei, vocaţie datorată, pe de o parte, credinţei ortodoxe a majorităţii locuitorilor ei, iar pe de altă parte, originii latine a poporului român care-l leagă de multe naţiuni occidentale de obârşie latină. Confluenţa dintre "Bizanţ" şi "latinitate" în România a fost marcată în repetate rânduri în timpul vizitei Papei la Bucureşti.

A fost evocată apoi întâlnirea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist cu Papa ***Ioan Paul al II-lea*** în ianuarie 1989, în vremuri în care o atare prezenţă la Vatican nu era agreată de autorităţile comuniste de la Bucureşti.

Un subiect aparte, îndelung analizat, a fost acela al caracterului ecumenic sau pastoral al vizitei Papei în România. În timp ce unele cercuri catolice au dorit prezenţa Suveranului Pontif în România ca o vizită îndreptată în primul rând către comunităţile catolice de diferite rituri, Biserica Ortodoxă din România a considerat că vizita Papei într-o ţară unde cetăţenii ei sunt în marea lor majoritate membri ai Bisericii Ortodoxe trebuie să-şi păstreze un caracter eminamente ecumenic, fără a exclude, desigur, importante aspecte pastorale. Papa însuşi a luat în considerare acest aspect şi, în urma înţelegerilor convenite de comun acord între reprezentanţii Patriarhiei Române şi ai Vaticanului, vizita s-a desfăşurat, în liniile ei esenţiale, ca o vizită ecumenică, frăţească, efectuată de către Întâistătătorul Bisericii Catolice unei Biserici Ortodoxe locale.

Toate aspectele menţionate mai sus dar şi altele, s-au regăsit în cuvântările Sanctităţii Sale Papa Ioan Paul al II-lea şi ale Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist*** care au subliniat în cele din urmă o singură realitate şi anume că ultima jumătate de veac a marcat o schimbare semnificativă în relaţiile dintre Bisericile Ortodoxă şi Catolică.

Vizita Papei ***Ioan Paul al II-lea*** făcută Bisericii Ortodoxe din România şi deschiderea cu care Suveranul Pontif a fost întâmpinat în Bucureşti atât de credincioşii catolici cât şi de cei ortodocşi arată, într-un mod concret şi în contextul unei ţări unde Biserica Ortodoxă este majoritară, că relaţiile dintre cele două Biserici Apostolice, Ortodoxă şi Catolică, nu mai sunt definite numai de confruntare sau polemică, ci se observă o disponibilitate spre dialog şi reconciliere.

Această schimbare a fost posibilă, în ceea ce priveşte Biserica Ortodoxă, ca urmare a unor hotărâri panortodoxe prin care se subliniază necesitatea participării ortodoxe la eforturile de unitate a creştinilor (Conferinţele panortodoxe de la Rodos – 1961, 1963, 1964) sau prin care s-a decis constituirea Comisiei mixte internaţionale de dialog teologic între Biserica Ortodoxă şi Biserica Catolică (1980). Cu toate că lucrările acestui dialog traversează o veritabilă criză datorită uniatismului, experienţa românească arată că dialogul între ortodocşi şi catolicii orientali de rit bizantin este necesar şi poate să detensioneze situaţii foarte greu de abordat altfel.

La hotărârile panortodoxe menţionate, prin care Biserica Ortodoxă îşi arată disponibilitatea de dialog cu Biserica Catolică se adaugă momente de o importanţă deosebită cum ar fi întâlnirea de la Ierusalim dintre Patriarhul ***Athenagoras*** şi Papa ***Paul al VI-lea,*** în 1964, vizita aceluiaşi Papă la Constantinopol şi a Patriarhului ***Athenagoras*** la Roma, în 1967. Cu siguranţă însă, că actul istoric prin excelenţă, care a iniţiat o etapă nouă în istoria relaţiilor dintre cele două Biserici rămâne ridicarea reciprocă şi concomitentă a anatemelor din 1054, act petrecut în ziua de 7 decembrie 1965. Au urmat apoi întâlnirile între Papa ***Ioan Paul al II-lea*** şi Patriarhul ecumenic ***Dimitrios*** la Constantinopol, în 1979 şi Roma, 1987, precum şi vizita Sanctităţii Sale ***Bartolomeu I*** la Vatican, în 1995. Între timp, şi alţi Întâistătători de Biserici Ortodoxe au avut întâlniri la Vatican sau în alte părţi, cu actualul Suveran Pontif al Bisericii Catolice.

În contextul menţionat mai sus şi ca o urmare firească a atâtor momente de dialog şi conlucrare care au avut loc în ultimele decenii între Biserica Ortodoxă şi cea Catolică, s-a desfăşurat, la Bucureşti, vizita Sanctităţii Sale Papa ***Ioan Paul al II-lea.***

2. Momente pregătitoare ale vizitei

Încă din 1990, autorităţile politice care s-au succedat la conducerea României au manifestat dorinţa ca Papa ***Ioan Paul al II-lea*** să viziteze România. În acelaşi timp, o parte a intelectualităţii române şi, bineînţeles, catolicii de rit latin şi bizantin (greco-catolici) care formează împreună o comunitate catolică bine organizată şi în număr de aproximativ 1.300.000 de credincioşi (cf. recensământului din 7 ianuarie 1992) au iniţiat diferite demersuri pentru vizita Papei în România.

Chemată să-şi afirme punctul de vedere, Biserica Ortodoxă Română şi-a arătat, încă de la început, disponibilitatea de principiu pentru o astfel de vizită, subliniind, în acelaşi timp, necesitatea ca vizita Papei să se desfăşoare într-un climat ecumenic favorabil unui eveniment ca atare. Relaţiile tensionate dintre comunităţile greco-catolice şi ortodoxe din Transilvania au creat, însă, de-a lungul anilor, atâtea dispute încât vizita papală nu a putut avea loc.

În toamna anului 1998, s-a observat o anumită schimbare în atitudinea Bisericii Catolice de rit bizantin (Greco-Catolică), în relaţiile sale cu Biserica Ortodoxă şi anume, aceasta a luat act de decizia greco-catolicilor de a accepta principiul dialogului ca singurul valabil în abordarea divergenţelor cu partea ortodoxă. În luna septembrie a aceluiaşi an, a avut loc, de asemenea, un eveniment care a creat noi premise pentru o apropiată vizită a Papei. Este vorba de organizarea la Bucureşti a celei de a XI-a Întruniri Internaţionale *"Oameni şi Religii"* (30

august – 1 septembrie) cu concursul comunităţii catolice Sant'Egidio, al Bisericii Ortodoxe Române şi al Preşedinţiei României. În mesajul trimis participanţilor la această întrunire, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** îşi manifesta dorinţa de a vizita România. În acelaşi sens, o scrisoare a Sanctităţii Sale Papa ***Ioan Paul al II-lea*** a fost înmânată Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist*** de către Mgr. ***Giovanni Battista Ré,*** Arhiepiscop titular de Vescovio, Vicar pentru Afaceri Generale al Vaticanului. Redăm în continuare textul acestei scrisori:

Prea Fericitului Părinte Teoctist,
Arhiepiscop al Bucureştilor,
Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române,

În lumina sărbătorii Naşterii, dorim Prea Fericirii Voastre un an sfânt şi plin de bucurii, rugând pe Domnul să Vă însoţească în lucrarea Prea Fericirii Voastre şi să reverse din abundenţă asupra Voastră darurile Sale cele dumnezeieşti.

În această perioadă, care ne conduce spre cel de al treilea mileniu al tainei Întrupării, în perspectiva marelui Jubileu pe care comunitatea creştină se pregăteşte să-l sărbătorească, cu toţii suntem chemaţi să ne pregătim inimile pentru a aniversa Naşterea Mântuitorului. Doresc ca Jubileul să fie, de asemenea, o nouă ocazie pentru o colaborare eficientă, în vederea punerii în practică a tot ceea ce ne uneşte.

În duhul dialogului, care a fost promovat de ucenicii Domnului şi păstrând amintirea vizitei făcute nouă de Prea Fericirea Voastră acum zece ani, am încredinţat Excelenţei Sale, Mgr. Giovanni Battista Ré, Asistent la Secretariatul de Stat, unul dintre cei mai apropiaţi colaboratori ai mei, misiunea de a Vă transmite Prea Fericirii Voastre urările mele cele mai fierbinţi şi frăţeşti, ca şi pentru a exprima, încă o dată, profunda noastră apreciere, în Hristos, pentru Prea Fericirea Voastră. Mons. Ré va reitera Prea Fericirii Voastre dorinţa mea de a putea să Vă reîntâlnesc, pentru a da un nou impuls relaţiilor noastre şi a conlucra în perspectiva realizării unor paşi semnificativi pe calea unităţii depline, răspunzând astfel rugăciunii Domnului făcută înainte de Patimile Sale. Aceasta ar fi, de asemenea, pentru toţi credincioşii noştri un semn de speranţă în viitor.

"Dacă trăim în Duhul, în Duhul să şi umblăm" pentru slava lui Dumnezeu şi mântuirea lumii (Galateni 5:25)! Cu aceste sentimente, asigur pe Prea Fericirea Voastră de dragostea mea permanentă în Hristos".

ss/† IOAN PAUL II

Vatican, 14 ianuarie 1999

Cu ocazia înmânării sus-menţionatei scrisori, Mons. ***Giovanni Battista Ré*** şi Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** au discutat detalii privind timpul şi locul unei eventuale vizite a Papei în România.

Crearea Comisiei mixte de dialog între Biserica Ortodoxă şi Biserica Catolică de rit bizantin şi întrunirea acestei Comisii în două rânduri la Bucureşti, 28 octom-

brie 1998 şi Blaj, 28 ianuarie 1999, atmosfera ecumenică, frăţească, creată de întrunirea *"Oameni şi Religii"* precum şi dorinţa exprimată de Papa ***Ioan Paul al II-lea*** de a vizita România la iniţiativa Bisericii Ortodoxe Române, au fost elemente importante care au pregătit terenul pentru o astfel de vizită.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în şedinţa sa de lucru din 4 februarie 1999 a analizat din nou problema vizitei Papei şi a luat următoarea hotărâre: ***"În legătură cu eventuala vizită a Papei în România, Sfântul Sinod consideră că Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist poate adresa Papei o invitaţie de a vizita România, în baza relaţiilor ecumenice internaţionale ale Bisericii Ortodoxe Române cu Biserica Romano-Catolică şi în spiritul ospitalităţii româneşti, ţinând seama şi de recenta scrisoare personală adresată Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, scrisoare în care Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea îşi exprimă dorinţa de a vizita în curând România".***

Ca urmare a acestei hotărâri, Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** a trimis, la 12 februarie 1999, Sanctităţii Sale Papa ***Ioan Paul al II-lea*** scrisoarea oficială de invitaţie pentru a vizita România. Redăm în continuare textul acestei scrisori:

Sanctitatea Voastră,

Cu bucurie în Hristos Mântuitorul ne adresăm Sanctităţii Voastre, rugând pe Domnul să Vă dăruiască sănătate deplină pentru binele Bisericii Romano-Catolice, al clerului şi credincioşilor săi.

În spiritul relaţiilor statornicite de multă vreme între Biserica Romano-Catolică şi Biserica Ortodoxă, marcate atât de dureros de despărţirea de la începutul acestui mileniu, adresăm Sanctităţii Voastre invitaţia frăţească de a face o vizită Bisericii Ortodoxe Române într-un viitor apropiat.

Această vizită Vă va da posibilitatea de a cunoaşte nemijlocit chipul unei Biserici adânc înrădăcinate în credincioşia faţă de Hristos şi integrată în mod plenar în Biserica Ortodoxă Universală. Biserica Română este conştientă deopotrivă de datoria care îi revine de a mărturisi Ortodoxia pe pământul românesc şi de necesitatea refacerii unităţii creştine, prin dialogul ecumenic cu Biserica Romano-Catolică şi cu celelalte comunităţi creştine.

În acest duh, Vă aşteptăm, Sanctitatea Voastră, la Bucureşti. Vom fi bucuroşi să Vă revedem, să abordăm împreună subiecte legate de situaţia actuală a creştinătăţii şi a lumii în general şi, mai ales, să ne rugăm lui Hristos să binecuvânteze Biserica Sa şi lumea întreagă cu dragostea Sa, căci numai El poate mântui lumea.

Asigurându-Vă de adânca noastră preţuire în Hristos Mântuitorul şi supunând binevoitoarei atenţii a Sanctităţii Voastre câteva propuneri cu referire la programul vizitei în România, rog pe Atotţiitorul Dumnezeu să facă din această vizită în Biserica Ortodoxă Română un pas semnificativ pe calea – dificilă, dar neapărat necesară – a restabilirii unităţii creştine.

Al Sanctităţii Voastre în Hristos Mântuitorul,

ss/† TEOCTIST

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Scrisoarea de mai sus a fost însoţită de următoarele propuneri referitoare la programul vizitei Suveranului Pontif în România:

Sâmbătă

după-amiază – primirea oficială pe aeroportul din Bucureşti;
– întâmpinarea Sanctităţii Sale Papa ***Ioan Paul al II-lea*** la Catedrala Patriarhală, urmată de scurte cuvântări la intrarea în Reşedinţa Patriarhală;
– scurtă întrevedere a Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist*** cu Sanctitatea Sa Papa ***Ioan Paul al II-lea***;
seara – recepţie oficială la Palatul Patriarhiei în onoarea Sanctităţii Sale Papa, oferită de Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist***;

Duminică

dimineaţa – Sfânta Liturghie oficiată de Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** şi de membrii Sfântului Sinod în prezenţa Sanctităţii Sale Papa. Este un moment liturgic de referinţă, ce se înscrie în tradiţia Bisericii Ortodoxe, în cursul căruia personalităţile bisericeşti de o importanţă deosebită sunt prezentate clerului şi credincioşilor Bisericii care invită;
după-amiază – *Missa* pontificală oficiată de Sanctitatea Sa Papa ***Ioan Paul al II-lea*** în prezenţa Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist***;

Luni

dimineaţa – diverse întâlniri de ordin politic sau altele;
după-amiază – plecarea Sanctităţii Sale Papa.

În seara zilei de 12 februarie, ziua trimiterii scrisorii şi a propunerilor de program de mai sus, Mgr. ***Joaquin Novarro Valls,*** purtătorul de cuvânt al Vaticanului, a anunţat opinia publică că Sanctitatea Sa, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** a acceptat cu bucurie invitaţia Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist*** de a efectua o vizită în România.

În perioada imediat următoare, o Comisie formată din reprezentanţi ai Bisericii Ortodoxe, Bisericii Catolice, Preşedinţiei şi Guvernului României au purtat discuţii referitoare la programul vizitei Papei în România. La unele din aceste discuţii a participat şi preotul ***Tucci Roberto,*** Preşedintele postului de Radio *"Vatican"*, reprezentantul oficial al Vaticanului pentru organizarea vizitelor papale, precum şi nunţiul papal la Bucureşti, Excelenţa Sa Mgr. ***Jean Claude Perisset.***

În cadrul acestor întrevederi s-au expus mai multe puncte de vedere referitoare la locul şi durata vizitei Papei în România. Reprezentanţii Bisericii Catolice, vorbind şi în numele greco-catolicilor, doreau ca vizita să cuprindă nu numai oraşul Bucureşti, ci şi localităţi din Ardeal şi Moldova. Patriarhia Română, prin vocea PP.SS. Episcopi ***Nifon*** al Slobozieі şi Călăraşilor şi ***Teofan Sinaitul***, vicar patriarhal, a afirmat faptul că locul şi durata vizitei au fost obiectul unor discuţii principiale cu reprezentanţii Vaticanului, în special cu Mgr. ***Giovanni Battista Ré*** în ziua de 15 ianuarie 1999. Prin urmare, reprezentanţii Bisericii Ortodoxe Române

au susţinut necesitatea ca vizita papală să se desfăşoare în oraşul Bucureşti, ca urmare a discuţiilor purtate cu reprezentanţii Vaticanului înainte de trimiterea scrisorii de invitaţie adresată Papei de către Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist.***

Opinia publică românească a participat intens la dezbaterile referitoare la locul de desfăşurare a vizitei papale. Au fost prezentate numeroase luări de poziţie care au tensionat atmosfera din timpul dezbaterilor între părţile implicate în organizarea vizitei.

În cele din urmă, în ziua de 15 martie, reprezentanţii Bisericii Ortodoxe, PP.SS. Episcopi ***Nifon*** al Slobozieiși Călăraşilor şi ***Teofan Sinaitul***, vicar patriarhal, ai Bisericii Catolice din România, ai Preşedinţiei şi Guvernului României, au dat publicităţii un ***Comunicat*** de presă din care rezultă faptul că vizita urma să aibă loc la Bucureşti, în perioada 7-9 mai 1999. Redăm în continuare textul acestui ***Comunicat***:

În urma schimbului de scrisori între Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, şi Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea, precum şi a întâlnirii de astăzi, 15 martie a.c., a reprezentanţilor oficiali ai Preşedinţiei, Guvernului, Patriarhiei Române şi Bisericii Catolice cu ocazia prezenţei la Bucureşti a părintelui Roberto Tucci, trimisul special al Vaticanului, se aduce la cunoştinţă faptul că vizita Sanctităţii Sale în România va avea loc între 7-9 mai 1999.

Punctele esenţiale ale vizitei papale sunt următoarele:

Vineri, 7 mai: Primirea oficială la aeroportul Bucureşti-Băneasa va fi urmată de un moment de rugăciune la Catedrala Patriarhală. În cursul după-amiezii, Suveranul Pontif se va întâlni cu Episcopatul Catolic din România. Spre seară, va avea loc vizita la Palatul Cotroceni, unde Sanctitatea Sa se va întâlni cu Preşedintele României şi cu alte personalităţi

Sâmbătă, 8 mai: După un moment de rugăciune la Cimitirul Belu-catolic, va urma oficierea Sfintei Liturghii la Catedrala Catolică "Sf. Iosif". În cursul după-amiezii, Sfântul Părinte se va întâlni cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi cu membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, după care va urma o agapă frăţească oferită în onoarea Înaltului Oaspete, la Palatul Patriarhiei.

Duminică, 9 mai: Dimineaţa, întâlnire cu Primul Ministru.

Apoi, va avea loc oficierea Sfintei Liturghii de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi membri ai Sfântului Sinod, în prezenţa Sanctităţii Sale Papa Ioan Paul al II-lea. După-amiaza, Suveranul Pontif va celebra Sfânta Liturghie catolică în prezenţa Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist. Seara va avea loc ceremonia oficială a plecării Sanctităţii Sale Papa Ioan Paul al II-lea, pe aeroportul Bucureşti-Băneasa.

Dorim ca vizita papală să fie un semn de bucurie şi speranţă pentru poporul român şi pentru Bisericile noastre aflate în dialog ecumenic, în vederea realizării unităţii creştine dorite de Hristos.

PREŞEDINŢIA ROMÂNIEI	GUVERNUL ROMÂNIEI	PATRIARHIA ROMÂNĂ	BISERICA CATOLICĂ

Între timp, Suveranul Pontif a trimis răspunsul oficial la invitaţia Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist*** de a vizita România printr-o scrisoare, datată la 12 martie 1999, al cărei text îl redăm în continuare:

Prea Fericirii Sale Teoctist,
Arhiepiscop al Bucureştilor,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Prin scrisoarea Prea Fericirii Voastre din 12 februarie mi-aţi adresat o invitaţie frăţească de a veni la Bucureşti. Accept din toată inima această invitaţie cordială a Prea Fericirii Voastre şi mă bucur să pot face o călătorie în România, la începutul lunii mai a.c. exprimându-mi dorinţa ca, în spiritul dorit de mine însumi atunci când am proclamat marele jubileu, să întărim mai mult legăturile noastre, în perspectiva ajungerii la unitatea deplină, la vremea hotărâtă de Dumnezeu.

Odată ajuns la Bucureşti, pe 7 mai, voi fi bucuros să salut pe Prea Fericirea Voastră şi să avem un moment de rugăciune în Catedrala Prea Fericirii Voastre. În după-amiaza zilei de sâmbătă, 8 mai, voi fi bucuros să Vă vizitez la Patriarhie. Iar duminică dimineaţa, 9 mai, voi asista la Sfânta Liturghie săvârşită de Prea Fericirea Voastră, alăturându-mă astfel rugăciunii întregii comunităţi ortodoxe şi rugând pe Domnul să se împlinească cererea pe care El a făcut-o Tatălui în ajunul jertfei Sale de pe Cruce pentru mântuirea lumii: "Părinte Sfinte, păzeşte-i în numele Tău, în care Mi i-ai dat, ca să fie una precum suntem şi Noi" (Ioan 17, 11). Mă bucur, de asemenea, să aflu că Prea Fericirea Voastră are intenţia de a onora cu prezenţa Voastră Sfânta Messă pontificală pe care o voi celebra în după-amiaza zilei de duminică. Astfel, în cadrul diferitelor noastre întâlniri, vom aduce slavă lui Dumnezeu pentru ceea ce El împlineşte prin noi, vom continua relaţiile noastre frăţeşti şi vom arăta voinţa noastră fermă de a lucra pentru unitatea deplină.

Desigur, voi avea şi eu, în acelaşi timp, diferite prilejuri de a întâlni la Bucureşti clerul şi credincioşii comunităţilor catolice din România (greco-catolici şi credincioşii de rit latin), exprimând astfel legăturile de comuniune care-l unesc pe succesorul lui Petru cu membrii Bisericii Catolice.

Diversele întâlniri pe care le voi avea în România vor fi semne ale bucuriei şi speranţei pentru toţi ucenicii lui Hristos, chemaţi să păşească împreună pe cale şi să continue dialogul ecumenic între catolici şi ortodocşi.

În aşteptarea păşirii mele pe pământul României, pământ al unei mari tradiţii spirituale, mă rog Duhului Sfânt să pregătească inima tuturor credincioşilor, astfel ca vizita mea şi dialogurile pe care le voi avea să aducă roade bogate. În această perspectivă, asigur pe Prea Fericirea Voastră de dragostea mea statornică în Hristos.

În Vatican, la 12 martie 1999
ss/† IOAN PAUL II

În perioada imediat următoare, factorii implicaţi în organizarea vizitei Papei în România au depus o muncă enormă pentru a pregăti terenul unei bune desfăşurări a programului acestei vizite. Au avut loc numeroase întrevederi la sediul

Patriarhiei Române, la cel al Preşedinţiei şi Guvernului. Au fost formate grupe de lucru, la nivelul fiecărei instituţii implicate în organizarea vizitei, pentru analiza şi ulterior implementarea deciziilor convenite în cadrul şedinţelor comune.

În acelaşi timp, opinia publică a fost ţinută la curent cu evoluţia pregătirilor pentru vizită. Au avut loc, de asemenea, mai multe întâlniri cu presa scrisă şi cu reprezentanţii posturilor de radio şi televiziune care manifestau un interes crescând faţă de vizita Papei.

3. **Prima zi a vizitei, Vineri, 7 mai, 1999**

Datorită pregătirii făcută opiniei publice de către organizatorii vizitei Papei ***Ioan Paul al II-lea*** în România prin mijloacele de informare în masă, atmosfera generală ce domina capitala României în dimineaţa zilei de vineri, 7 mai 1999, era una de mult aşteptată sărbătoare. Era o zi frumoasă de primăvară, cu mult soare. Metropola bucureşteană era pregătită să-l primească aşa cum se cade pe înaltul oaspete.

Posturile de radio şi televiziune, precum şi presa scrisă acordau în acea dimineaţă spaţii generoase evenimentului legat de vizita papală. Jurnalişti străini şi români parcurgeau cu sutele străzile capitalei încercând să surprindă pulsul zilei. Se efectuau ultimele reparaţii ale căilor rutiere care urmau să fie folosite intens pe parcursul următoarelor zile. Amenajarea spaţiilor pentru celebrările liturgice din ziua de 9 mai în Piaţa *Unirii* şi Parcul *Izvor* era în faza finală. Decoraţiile florale şi instalaţiile de sonorizare îşi primeau ultimele retuşuri.

Un freamăt de aşteptare se făcea din ce în ce mai simţit între locuitorii capitalei şi grupurile de persoane care poposeau deja cu miile la porţile de acces în oraş, gări sau autogări, pe măsură ce se apropia ora amiezii, timp programat pentru sosirea la Aeroportul Bucureşti-Băneasa a Suveranului Pontif şi a însoţitorilor săi. Din ce în ce mai multe persoane se îndreptau, cu steaguri tricolore şi cel al Statului Vatican în mână, spre aeroport, spre locurile din capitală pe unde urma să treacă convoiul papal în drum spre primul obiectiv al vizitei, Catedrala Patriarhală în jurul căreia se făcea deja simţită o prezenţă umană din ce în ce mai numeroasă.

a) *Sosirea Papei Ioan Paul al II-lea la Bucureşti – Aeroportul internaţional Băneasa*

La orele 11,15 se îndrepta spre Aeroportul Băneasa cu pornire de la Catedrala Patriarhală Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** pentru a-l întâmpina pe Suveranul Pontif. Prea Fericirea Sa a fost însoţit în drumul spre aeroport de Înalt Prea Sfinţiţii Mitropoliţi ***Daniel*** al Moldovei şi Bucovinei, ***Nestor*** al Olteniei, ***Nicolae*** al Banatului, ***Serafim*** al Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania şi Europa Centrală, ***Petru*** al Basarabiei, de Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop ***Bartolomeu*** al Vadului, Feleacului şi Clujului, de consilieri, profesori, studenţi şi elevi ai Seminarului Teologic Ortodox şi Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Bucureşti. La Aeroportul Băneasa, Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** a fost întâmpinat de Prea Sfinţitul Episcop ***Nifon*** al Sloboziei şi Călăraşilor, împreună cu alte persoane din cadrul Patriarhiei Române responsabile, în numele Patriarhiei Române, pentru ceremonia de primire a Papei la aeroport.

Până la aterizarea avionului cu care a călătorit Suveranul Pontif de la Aeroportul *Fumicino* din Roma la Bucureşti, Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** a purtat discuţii în salonul oficial al aeroportului pe marginea apropiatei vizite a Papei cu personalităţi ale vieţii publice româneşti prezente la aeroport. Erau de faţă Dl. ***Emil Constantinescu,*** Preşedintele României, Dl. ***Petre Roman,*** Preşedintele Senatului, Dl. ***Ion Diaconescu,*** Preşedintele Camerei Deputaţilor, alţi membri ai Guvernului, I.P.S. Mitropolit ***Lucian,*** Preşedintele Conferinţei Episcopale Catolice din România, I.P.S. ***Ioan Robu,*** Arhiepiscop şi Mitropolit romano-catolic de Bucureşti, împreună cu alţi membri ai episcopatului catolic de ambele rituri din România, Excelenţa Sa Mons. ***Jean Claude-Perisset,*** Nunţiul Papal la Bucureşti, membri ai Corpului Diplomatic.

Aeroportul *Băneasa* era pregătit în cele mai mici detalii pentru a oferi Papei ***Ioan Paul al II-lea*** o frumoasă primire. Un grup de 100 de tineri teologi ai Seminarului Ortodox din Bucureşti împreună cu un grup de maici şi de tineri catolici, formau partea principală a unei asistenţe de aproximativ câteva mii de persoane venite la aeroport pentru a participa la momentul sosirii Papei. Dintre aceste persoane se evidenţia în mod special un grup de 50 de copii înveşmântaţi în costume naţionale. Numeroşi ziarişti erau de asemenea de faţă, mulţi dintre ei angajaţi deja în acţiunea de transmisiune în direct pe posturile de radio şi televiziune a evenimentului.

Conform programului, la orele 12,05, avionul special al companiei *Alitalia* a aterizat, avându-l la bord pe Suveranul Pontif şi suita sa formată din numeroase personalităţi ale vieţii eclesiastice catolice: Eminenţele lor Cardinalii ***Angelo Sodano,*** Secretar de Stat, ***Achille Silvestrini,*** Prefectul Congregaţiei pentru Bisericile orientale, ***Edward Idris Cassidy,*** Preşedintele Consiliului pontifical pentru unitatea creştinilor, ***Giovanni Battista Ré,*** Substitut al Secretariatului de stat, Excelenţele lor Mons. ***Stanislaw Dziwisz,*** Prefectul adjunct al Casei Pontificale, ***Piero Marini,*** Maestrul ceremoniilor pontificale, Monseniorii ***Henryk Josef Nowacki*** şi ***Nicola Eterivic,*** oficiali ai Secretariatului de stat, Mons. ***Enrico Vigano,*** asistentul Mons. Marini, părintele ***Roberto Tucci,*** însărcinat cu organizarea vizitei din partea Vaticanului, părintele ***Pasquale Borgomeo,*** directorul general al postului Radio Vaticana, Mons. ***Ugo Moretto,*** directorul general al centrului de televiziune al Vaticanului, prof. ***Mario Agnes,*** directorul oficiosului Vaticanului "L'Osservatore Romano", Mgr. ***Joaquin Novarro Valls,*** purtătorul de cuvânt al Vaticanului, părintele ***Anton Lucaci,*** translator, ***Renato Buzzonetti,*** directorul serviciului sanitar, ***Angelo Gugel,*** ajutant de cameră al Sanctităţii Sale, precum şi de un număr de 52 corespondenţi de presă ai principalelor agenţii internaţionale, cotidiene din Europa şi America şi ai diferitelor organisme de presă ale Vaticanului.

Suveranul Pontif a fost, de asemenea, însoţit de un corp special de personal tehnic în diferite domenii: siguranţă, sănătate, fotografi etc.

La scara avionului, Sanctitatea Sa Papa ***Ioan Paul al II-lea*** a fost întâmpinat de Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist,*** de Dl. ***Emil Constantinescu,*** de I.P.S. ***Ioan Robu*** şi de Excelenţa Sa ***Jean-Claude Perisset,*** Nunţiul Papal la Bucureşti.

Sanctităţii Sale i-au fost oferite pâine şi sare de către doi copii îmbrăcaţi în costume naţionale şi a sărutat pământul românesc prezentat de asemenea, de un copil, într-un vas de ceramică.

După trecerea în revistă a gărzii de onoare constituite în cinstea Suveranului Pontif ca Şef al Statului Vatican, Sanctitatea Sa, împreună cu Preşedintele României, au urcat pe un podium special amenajat pe pistă, unde se afla Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** şi au fost audiate imnurile naţionale ale Vaticanului şi României.

După intonarea celor două imnuri naţionale, Preşedintele României, Dl. ***Emil Constantinescu*** a rostit următorul discurs:

Îngăduiţi-mi ca, în numele tuturor cetăţenilor acestei ţări, în numele autorităţilor Statului Român, ca şi în numele meu personal, să vă urez "bun venit" pe pământul României.

Sanctitatea Voastră este cel dintâi succesor al Sfântului Petru care călătoreşte într-o ţară cu majoritate creştin ortodoxă. Este un eveniment istoric care prevesteşte al treilea mileniu creştin ca pe un timp al concordiei, al înfrăţirii şi al păcii inimilor.

Prezenţa Sanctităţii Voastre în România închide un mileniu de dureroasă separaţie şi inaugurează istoria dorită, dar acum şi posibilă, a unei istorice reconcilieri. Suntem pe bună dreptate mândri de faptul că prima piatră a acestei construcţii spirituale este aşezată aici, în capitala unei ţări care aparţine Europei nu numai prin cultura sa dominantă, sau prin opţiunile sale de politică externă, ci şi prin adâncimea rădăcinilor sale creştine. Vizita pe care o începeţi astăzi este percepută pretutindeni ca un eveniment istoric. Ea are o dimensiune simbolică de prim ordin, în măsura în care ne transmite tuturor speranţa unităţii creştine. Numai Dumnezeu cunoaşte, acum, roadele pe care comuniunea intereclezială, deocamdată întrezărită, le va oferi, cândva, tuturor. Putem însă admite de pe acum ideea că diviziunile religioase sunt cele mai greu de înţeles exemple de dizarmonie europeană. Diferenţele economice, prăpăstiile ideologice, contrastele culturale au cauze umane şi explicaţii profane. Dezbinările între creştini nu pot fi justificate şi nici măcar explicate, pentru că ele se opun voinţei divine exprimate de Domnul nostru Iisus Hristos.

E limpede că Bisericile creştine au, cu atât mai mult acum, în pragul celui de-al III-lea mileniu creştin, datoria de a-şi purifica memoria şi de a căuta împreună sursele apostolice ale unităţii lor originare. Dacă acest ideal va fi realizat, construcţia europeană va avea din nou un suflet. Nu e vorba despre o metaforă sau de sacrificarea pragmatismului politico-economic în favoarea unui entuziasm imaginar. Mă refer la urgenţa de a reumaniza viaţa politică, practica solidarităţii internaţionale sau exercitarea drepturilor fiecărei persoane în contextul unui creştinism viu, plural şi capabil de noi creaţii pasionante.

Creştinismul nu este un muzeu, ci un liant spiritual fără de care înţelegerea trecutului, organizarea prezentului şi configurarea unui viitor vrednic de vocaţia ultimă a omenirii nu pot fi concepute.

Sanctitatea Voastră,

Vizita cu care ne onoraţi azi este, sunt convins, şi o înaltă recunoaştere pe care aţi dorit să o exprimaţi în acest fel poporului român. Recunoaştere a latinităţii sale perene şi a apartenenţei sale originare la spaţiul spiritualităţii creştine; recunoaştere a statorniciei cu care a apărat această Poartă a creştinătăţii de-a lungul veacurilor; recunoaştere a curajului de a-şi fi jertfit fiii, în Decembrie 1989, în numele libertăţii şi al credinţei în Dumnezeu; recunoaştere, în fine, a înţelepciunii şi echilibrului de care ştie să dea dovadă în aceşti ani grei şi nu o dată turbulenţi ai sfârşitului de veac. Vă mulţumesc pentru acest mesaj de respect, care sporeşte demnitatea românilor şi încrederea lor în propriile forţe într-un ceas greu al istoriei.

Vizita Sanctităţii Voastre ilustrează triumful spiritului evanghelic asupra prejudecăţilor pe care istoria le-a întreţinut spre paguba Bisericii. Sanctitatea Voastră a contribuit în chip providenţial la prăbuşirea comunismului pe care, ca fiu al Poloniei, l-aţi cunoscut nemijlocit. Ştim cu toţii că, încă din secolul trecut, Biserica Catolică a condamnat marxismul, comunismul real şi mai apoi chiar pe cei care, înşelaţi sau intimidaţi, au aderat la această doctrină politică atee.

În ceea ce Vă priveşte nu aţi privit comunismul ca pe un duşman exterior, ci mai degrabă ca pe o patologie spirituală care poate fi depăşită prin afirmarea existenţială a marilor principii creştine. Nu era nevoie de un asediu, ci de o convertire a inimilor. Aţi reuşit să insuflaţi această mutaţie lăuntrică tuturor naţiunilor captive în spatele atâtor ziduri, văzute şi nevăzute. Acţiunea Sfântului Scaun a îndeplinit, în acei ani tulburi, un salutar ritual de exorcizare. Iată de ce putem spune că sistemul comunist nu a pierdut doar o luptă, ci şi-a atins limitele, dizolvându-se în confruntarea cu umanitatea esenţială a învăţăturilor evanghelice.

Urmările lui mai dăinuie însă. În imediata noastră vecinătate se desfăşoară un conflict sângeros şi devastator. Ne simţim răspunzători pentru fiecare viaţă curmată violent, pentru fiecare încălcare a libertăţii şi demnităţii fiinţei umane. Nu putem asista nepăsători când oameni ca noi sunt alungaţi din casele şi din patria lor, cum nu putem asista nepăsători când, din necugetarea conducătorilor şi din aviditatea acestora, popoare întregi suferă. Creştini fiind, suferim pentru fiecare cetăţean al ţării vecine, fie el sârb sau albanez, vlah sau maghiar. Dorim din toată inima ca pacea şi reconstrucţia să ia locul armelor, ca dialogul şi toleranţa reciprocă benefică să deschidă, în fine, un nou veac, de bună înţelegere şi de prosperitate, în acest colţ de lume.

Sfinte Părinte,

Statul Român asigură condiţiile politice şi instituţionale capabile să garanteze funcţionarea unei democraţii consolidate. Majoritatea românilor sunt fii ai Bisericii Ortodoxe, dar există la noi şi o semnificativă comunitate de credincioşi catolici care aparţin fie ritului latin, fie celui bizantin. Există, în preajma lor, şi alte confesiuni creştine. Există şi comunităţi ale altor religii, cu care dezvoltă dialogul spiritual şi respectul reciproc. Legile statului nu fac nici o deosebire între unii şi ceilalţi. Cu toţii sunt cetăţeni liberi, care se bucură de drepturi egale şi

care înţeleg să sprijine, prin competenţa lor devotată, refacerea morală şi materială a societăţii româneşti.

E adevărat că, între majoritatea ortodoxă şi minoritatea catolică au existat tensiuni pe care nu le ignorăm. Sperăm că dialogul şi sentimentul superior al interesului naţional vor izbuti să aplaneze, cât mai grabnic, litigiile sau aprecierile divergente. Am convingerea că acest lucru e posibil şi necesar. Reconcilierea este posibilă pentru că Bisericile din România posedă o experienţă ecumenică verificată. Reconcilierea este totodată necesară, pentru că pe ea se va sprijini pacea socială, bunăvoinţa şi spiritul de sacrificiu de care România are nevoie pentru a ieşi la liman. Sunt convins că vizita Sanctităţii Voastre va impulsiona acest proces, conferindu-i o dimensiune imperativă şi responsabilă.

Sanctitate,

Ilustrul Vostru predecesor, Papa Paul al VI-lea, vorbea deja despre catolicism şi ortodoxie ca despre cei doi plămâni ai Europei. Pentru prima oară aceşti doi plămâni respiră împreună aerul normalităţii fraterne şi al speranţei comune. Fie ca această experienţă să devină tradiţie, spre folosul tuturor urmaşilor lui Iisus Hristos! Vă urez bine aţi venit pe pământul României şi Vă cer, în numele tuturor fiilor acestei naţiuni, binecuvântarea apostolică sub semnul căreia ne bucurăm să vă primim.

În continuare, Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** s-a adresat Papei ***Ioan Paul al II-lea*** şi tuturor celor de faţă, spunând:

Sanctitatea Voastră,

Cu binecuvântarea lui Dumnezeu, aţi păşit pe pământul românesc, un pământ care a primit sămânţa cuvântului Evangheliei Mântuitorului Hristos chiar de la unul din apostolii Săi, Sfântul Andrei, fratele după trup al Sfântului Petru.

Astăzi, Sanctitatea Voastră, aţi sosit în România, ţară ai cărei fii sunt în majoritate ortodocşi, ţară sfinţită de sângele martirilor, al celor de demult din istorie, şi al celor care au căzut pe altarul credinţei creştine în vremurile apăsătoare ale dictaturii comuniste atee, la care s-au adăugat numele tinerilor şi vârstnicilor căzuţi în revoluţia din 1989. Ţara noastră este un pământ sfinţit de lacrimile şi rugăciunile mamelor, de nevoinţele duhovniceşti ale monahilor şi ale tuturor creştinilor de aici; este un pământ presărat de la un capăt la altul de crucile ce străjuiesc turlele bisericilor şi mânăstirilor, răspântiile drumurilor şi mormintele strămoşilor noştri, ca semn al nădejdii noastre în înviere.

Primindu-Vă cu dragoste, acum, Sanctitatea Voastră, mărturisim şi noi, împreună cu Sfântul Apostol Pavel, că: "aşa cum au prisosit pătimirile lui Hristos pentru noi, tot aşa a prisosit prin Hristos mângâierea asupra noastră" (2 Cor. 1, 5). De aceea, dăm slavă lui Dumnezeu pentru toate.

Din primele secole creştine, strămoşii noştri au fost consideraţi, pe bună dreptate, o punte între Răsărit şi Apus. Mari părinţi ai Bisericii, fii ai acestui pământ, precum Dionisie Exiguul şi Sf. Ioan Casian, ca să amintim numai pe

aceştia doi, au slujit Biserica din Apus. Mai târziu, domnitorii Ţărilor Româneşti au fost pavăză, cu preţul multor jertfe, în apărarea Europei creştine.

Aşezarea la răscruce între Orient şi Occident, moştenirea spirituală care este credinţa neschimbată a Sinoadelor ecumenice şi istoria acestui popor român constituie o zestre preţioasă, hotărâtoare pentru vocaţia şi misiunea Bisericii şi neamului nostru astăzi.

Sanctitatea Voastră,

Mileniul al doilea al istoriei creştine a început cu o dureroasă sfâşiere a unităţii Bisericii. El se încheie însă sub semnul afirmării unei dorinţe sincere şi al unor eforturi de unitate, oglindite în strădaniile Bisericilor creştine de pretutindeni pentru vindecarea acestei răni din trupul Bisericii lui Hristos.

Biserica Ortodoxă din România îşi asumă cu responsabilitate lucrarea ce-i revine în contextul eforturilor tuturor Bisericilor de apropiere şi de refacere a unităţii de credinţă a creştinilor. Însăşi vizita ecumenică a Sanctităţii Voastre în Biserica noastră se înscrie în acest demers.

Vom avea prilejul, în aceste zile, prin voia lui Dumnezeu "să avem mângâiere împreună, prin credinţa noastră laolaltă, a voastră şi a noastră" (Rom. 1, 12), după cuvântul Sfântului Pavel, să facem bucurie celor mult întristaţi de separarea Bisericilor noastre şi să aducem împreună bunăvestire celor care îşi pun nădejdea în lucrarea noastră.

Vă spunem, de aceea, în aceste clipe, "Bun venit", în ţara şi în Biserica noastră, în mijlocul unui popor credincios care tinde spre Dumnezeu "ca un pământ însetoşat", cu nădejdea "că Duhul Lui cel bun îl va povăţui la pământul dreptăţii", cum cântă psalmistul David (Psalmul 142, 10).

Vă primim cu inima deschisă şi cu gând bun în numele ierarhilor, preoţilor, monahilor şi credincioşilor Bisericii noastre şi vă îmbrăţişăm cu îmbrăţişare sfântă şi frăţească în Hristos Iisus, cu speranţa şi rugăciunea că "Dumnezeul dragostei şi al păcii va fi cu noi" (II Cor. 13, 11) în aceste zile de lucrare sfântă.

Bine aţi venit în mijlocul nostru!

După audierea discursurilor oficiale rostite de şeful statului român, Dl. ***Emil Constantinescu*** şi de Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist***, Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române, a luat cuvântul Sanctitatea Sa, Papa ***Ioan Paul al II-lea***, rostind în limba română:

Domnule Preşedinte,
Distinşi Reprezentanţi ai Guvernului,
Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist,
Veneraţi Fraţi întru Episcopat,
Prea iubiţi Fraţi şi Surori,

1. Cu mare bucurie sosesc astăzi în România, naţiune mult dragă mie şi pe care de multă vreme doream să o vizitez. Cu profundă emoţie i-am sărutat pământul, recunoscător înainte de toate lui Dumnezeu cel atotputernic Care în prevăzătoarea Sa bunăvoinţă mi-a hărăzit să văd realizat acest gând.

Expresia gratitudinii mele se îndreaptă apoi spre Dumneavoastră, Domnule Preşedinte, pentru invitaţia repetată şi pentru cuvintele pline de amabilitate cu care aţi exprimat sentimentele colaboratorilor şi ale întregului popor român. Am apreciat mult cuvintele Dumneavoastră de bun venit şi le păstrez în suflet, în timp ce mă gândesc cu recunoştinţă la vizita pe care mi-aţi făcut-o în 1993, atunci în calitate de Rector al Universităţii din Bucureşti şi Preşedinte al Conferinţei Rectorilor de Universităţi din România. În Dumneavoastră, prim cetăţean al acestei nobile naţiuni, văd că reprezentaţi pe toţi cetăţenii şi simt dorinţa vie de a le adresa un călduros salut de fraternitate şi pace, începând de la populaţia Capitalei, până la locuitorii din satele cele mai îndepărtate.

2. Mulţumesc apoi în mod special Prea Fericirii Voastre Părinte Teoctist, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, pentru expresiile fraterne pe care aţi binevoit a mi le adresa, precum şi pentru amabila invitaţie de a face o vizită Bisericii Ortodoxe Române, Biserică majoritată în Ţară. Este prima dată când Providenţa divină îmi oferă posibilitatea să dedic o călătorie apostolică unei naţiuni în majoritate ortodoxă şi desigur, acest lucru nu s-ar fi putut realiza fără condescendenţa şi disponibilitatea fraternă din partea Sfântului Sinod al venerabilei Biserici Ortodoxe Române şi fără consimţământul Dumneavoastră, Părinte Patriarh, cu care voi avea mâine şi duminică speciale şi aşteptate întâlniri.

Nu pot în acest moment istoric să nu amintesc vizita pe care Prea Fericirea Voastră mi-aţi făcut-o în urmă cu zece ani în Vatican, manifestând voinţa fermă de a stabili în mod liber raporturile ecleziale de prietenie care păreau folositoare pentru poporul lui Dumnezeu. Am încredere că vizita mea va contribui la cicatrizarea rănilor produse în relaţiile dintre Bisericile noastre în timpul celor cincizeci de ani care s-au scurs şi va deschide un anotimp de colaborare reciprocă plină de încredere.

3. Vă salut din toată inima şi pe Dumneavoastră, Monseniore Lucian Mureşan, venerat Arhiepiscop de Făgăraş şi Alba Iulia şi Preşedinte al Conferinţei Episcopilor Catolici din România, şi pe voi toţi ceilalţi Fraţi întru Episcopat de rit bizantin-român şi de rit latin, cu un gând particular Arhiepiscopului de Bucureşti, Monseniorul Ioan Robu. Vă reînnoiesc întreaga mea gratitudine pentru insistenţa plină de solicitudine cu care m-aţi invitat să vă vizitez. Sunt cu adevărat fericit că acest vis se realizează şi îi mulţumesc Domnului împreună cu voi.

Iată-mă, în sfârşit, între voi, pelerin de credinţă şi de speranţă. Pe voi toţi, prea iubiţi Fraţi şi Surori catolici din fiecare comunitate şi diecezã, preoţi, călugări şi laici, vă cuprind într-o îmbrăţişare plină de afecţiune şi emoţie, în timp ce vă salut cu cuvintele Apostolului Paul: "Har vouă şi pace de la Dumnezeu Tatăl nostru şi de la Domnul nostru Iisus Hristos" (I Cor. 1, 3).

Vizita mea de acum vrea să confirme legăturile dintre România şi Sfântul Scaun, care au avut mare importanţă pentru istoria creştinismului în regiune. Cum e cunoscut, potrivit tradiţiei credinţa a fost purtată în aceste ţinuturi de fratele lui Petru, Apostolul Andrei, care a pecetluit neobosita sa operă misionară prin martiriul său petrecut la Patras. Alţi martori de seamă ai Evangheliei, ca Sava Gotul, Niceta de Remesiana provenind din Aquilea şi Laurenţiu de

Novae i-au continuat lucrarea, iar în timpul persecuţiilor din primele veacuri, cete de creştini au suferit martiriul: sunt martirii daco-romani, precum Zoticos, Attalos, Kamasis şi Filippos, prin al căror sacrifiu s-a înrădăcinat profund credinţa creştină în Pământul vostru.

Sămânţa Evangheliei, căzută în teren fertil, a produs în perioada acestor două milenii roade abundente de sfinţenie şi de martiriu. Mă gândesc la Sfântul Ioan Cassian şi Dionisie Exiguul, care au contribuit la transmiterea comorilor spirituale, teologice şi canonice ale Orientului grec Occidentului latin; apoi, mult mai târziu, la voievodul Ştefan cel Mare şi Sfânt, "un adevărat atlet al credinţei creştine", cum l-a numit Papa Sixt al IV-lea, şi la numeroşi alţi slujitori ai Evangheliei, între care domnitorul şi martirul Constantin Brâncoveanu, iar mai recent, numeroşi martiri şi mărturisitori ai credinţei din secolul douăzeci.

4. Prea iubiţi fraţi şi surori din România! Patria voastră a cunoscut în acest secol care se apropie de sfârşit, ororile unor dure sisteme totalitare, împărtăşind în suferinţă soarta a numeroase alte ţări din Europa. Regimul comunist a suprimat Biserica de rit bizantin-român unită cu Roma, şi a persecutat episcopi şi preoţi, călugări, călugăriţe şi laici, dintre care nu puţini au plătit cu sângele fidelitatea lor faţă de Hristos. Unii au supravieţuit torturilor şi sunt încă printre noi. Gândul meu pătruns de emoţie se îndreaptă acum spre merituosul şi prea scumpul cardinal Alexandru Todea, Arhiepiscop emerit de Făgăraş şi Alba Iulia, care a petrecut 16 ani în închisoare şi 27 în domiciliu obligatoriu. Aducându-i omagiu lui, care, în suferinţa acceptată cu creştinească răbdare din mâinile lui Dumnezeu, îşi continuă slujirea de fidelitate faţă de Biserică, aş dori să aduc un cuvenit tribut de recunoştinţă şi celor care, făcând parte din Biserica Ortodoxă Română şi din celelalte Biserici şi Comunităţi religioase, au îndurat persecuţii similare şi grave limitări. Moartea i-a unit pe aceşti fraţi ai noştri de credinţă în mărturia eroică a martiriului: ei ne lasă o lecţie de neuitat de iubire faţă de Hristos şi Biserica Sa.

5. Slavă Domnului, după iarna cumplită a dominaţiei totalitare, a început primăvara speranţei. Odată cu evenimentele din 1989 şi România a început un proces de restaurare a statului de drept în respectul libertăţilor, între care cea religioasă. Este vorba, desigur, de un proces, nu lipsit de obstacole, care trebuie continuat zi de zi, salvgardând legalitatea şi consolidând instituţiile democratice. Urez ca, în acest efort de reînnoire socială, naţiunea voastră să nu fie lipsită de sprijinul politic şi financiar al Uniunii Europene, din care România face parte prin istorie şi cultură.

Pentru a vindeca rănile unui trecut crud şi dureros este nevoie de răbdare şi chibzuinţă, de spirit întreprinzător şi onestitate. Această îndatorire grea, dar înălţătoare, le revine tuturor; este o provocare mai presus de toate pentru voi, dragi tineri, care sunteţi viitorul acestui generos popor. Nu vă fie teamă să vă asumaţi cu curaj responsabilităţile şi să priviţi spre viitor cu încredere. Din partea sa, Biserica Catolică este gata să-şi ofere contribuţia, străduindu-se prin orice mijloc posibil să contribuie la formarea unor cetăţeni atenţi la adevăratele exigenţe ale binelui comun.

România, Ţară-punte între Orient şi Occident, punct de răscruce între Europa Centrală şi cea Orientală, România, pe care tradiţia o numeşte cu frumosul titlu de "Grădina Maicii Domnului", vin la tine în numele lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu şi al Prea Sfintei Fecioare Maria. În pragul unui nou mileniu, întemeiază-ţi viitorul mai departe pe stânca tare a Evangheliei. Cu ajutorul lui Hristos vei fi protagonista unei noi perioade de entuziasm şi curaj. Vei fi naţiune prosperă, pământ roditor de bine, popor solidar şi făcător de pace.

Dumnezeu să te ocrotească şi să te binecuvânteze!

La încheierea discursurilor, Preşedintele ***Emil Constantinescu*** a prezentat Suveranului Pontif personalităţile politice româneşti prezente la aeroport, preşedinţii celor două camere ale Parlamentului şi membri ai Guvernului. Ierarhii ortodocşi, însoţitori ai Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist*** au fost de asemenea prezentaţi Sanctităţii Sale împreună cu membrii episcopatului catolic de ambele rituri din România.

b) *Drumul de la Aeroportul Bucureşti-Băneasa la Catedrala Patriarhală*

În aplauzele entuziaste ale mulţimii de credincioşi ortodocşi şi catolici prezenţi la aeroport, coloana oficială s-a îndreptat spre Catedrala Patriarhală la orele 13,40. Atenţia generală a fost atrasă de automobilul panoramic *(papamobil)* unde se aflau cei doi Întâistătători, Sanctitatea Sa Papa ***Ioan Paul*** al II-lea şi Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist***. În acelaşi automobil au avut locuri speciale I.P.S. ***Ioan Robu,*** Arhiepiscop şi Mitropolit romano-catolic din Bucureşti, precum şi Excelenţa Sa, Mons. ***Stanislaw Dziwisz,*** Prefectul adjunct al Casei Pontificale.

Traseul stabilit pentru deplasare de la aeroport la Colina Patriarhiei Române a avut distanţa de 12 km pe ruta: Drumul Naţional nr. 1 până la Arcul de Triumf, Bulevardul Kisseleff, Piaţa Guvernului, Bulevardul Lascăr Catargiu cu trecere prin Piaţa Romană şi Piaţa Universităţii, Bulevardul Magheru, Piaţa Unirii, Dealul Patriarhiei. În dreptul Troiţelor din Piaţa Universităţii, Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** l-a înconoştinţat pe Sfântul Părinte, că acestea amintesc de cei ce au murit în decembrie 1989, pentru care cei doi Întâistătători s-au rugat.

Acest itinerariu a fost mai întâi parcurs de coloana de autoturisme în care se aflau personalităţile politice şi eclesiastice ortodoxe şi catolice prezente la aeroport.

Trecerea convoiului oficial, în special automobilul panoramic unde călătoreau împreună Sanctitatea Sa Papa ***Ioan Paul al II-lea*** şi Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist***, ambii îmbrăcaţi în haine albe, a fost salutată cu emoţie de către zecile de mii de locuitori ai Capitalei aflaţi la acea oră de-a lungul traseului.

Entuziasmul locuitorilor Bucureştiului şi al altor persoane venite special din alte părţi ale ţării pentru a participa la importantul moment ecumenic al acelor zile alcătuia, împreună cu vremea frumoasă, cu mulţimea de steaguri tricolore şi al Statului Vatican – arborate pe stâlpi de-a lungul străzilor parcurse de convoiul oficial sau mânuite de zeci de mii de braţe, o atmosferă caldă, de sărbătoare. Această stare sufletească era împărtăşită şi de milioane de telespectatori care urmăreau transmisiunile în direct ale acestei procesiuni prin inima Capitalei României creştine.

Această ambianţă de bucurie a fost întreţinută de-a lungul întregului parcurs de la aeroport până la Colina Patriarhiei, de către mulţimea credincioşilor care îşi

împărtăşeau gânduri şi preocupări legate de vizita ca atare, de implicaţiile ei pentru unitatea creştină şi îşi îndreptau privirile spre chipurile celor doi întâistătători ai Bisericii. Colina Patriarhiei era animată de prezenţa a numeroşi credincioşi dornici să participe la primul moment important al întâlnirii dintre Întâistătorul Bisericii Catolice şi conducerea Bisericii Ortodoxe din România, Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** şi ierarhii Sfântului Sinod din jurul său. Acesta a fost de fapt scopul principal al vizitei Suveranului Pontif, şi anume, efectuarea unui pelerinaj în sânul Bisericii Ortodoxe Române. În cuvântările sale, Sanctitatea Sa sublinia veşmântul de *pelerin* pe care l-a îmbrăcat în timpul şederii sale pe pământul sfânt al României, *Grădină a Maicii Domnului.*

În momentul pătrunderii automobilului panoramic pe aleea ce duce spre clopotniţa care străjuieşte partea de nord-est a colinei Patriarhiei Române, clopotele Catedralei au anunţat sosirea înalţilor oaspeţi. Cordoane de seminarişti formate pe ambele părţi ale traseului de-a lungul aleii încercau să menţină un spaţiu liber pentru înaintarea convoiului către Catedrală.

c) *Întâmpinarea la Catedrala Patriarhală*

În jurul orei 13,20, Sanctitatea Sa Papa ***Ioan Paul al II-lea*** şi Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** au sosit în faţa Catedralei Patriarhale. Mii de persoane erau prezente pe colina Patriarhiei Române aşteptând să participe la slujba de mulţumire adusă lui Dumnezeu pentru bucuria de a participa la întâmpinarea Papei în locul cel mai reprezentativ al României creştine. La sosirea celor doi Întâistătători, preoţii au intonat cântarea *"Hristos a înviat..."* care i-a însoţit până la intrarea în Catedrală. Aici, Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop ***Iosif*** al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Occidentală şi Meridională a oferit Sfânta Evanghelie şi Sfânta Cruce pentru a fi sărutate de Episcopul Romei şi de Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist***. După săvârşirea acestui act, cei doi Întâistătători s-au îndreptat spre absida din dreapta Catedralei. Aici erau aşezate două tronuri episcopale, identice, înconjurate de un grup de copii înveşmântaţi în costume naţionale care au înmânat flori şi au cerut binecuvântarea Papei şi Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist.*** Pe tronul din dreapta a luat loc Sanctitatea Sa, Papa ***Ioan Paul al II-lea,*** iar pe cel din stânga Întâistătătorul Bisericii noastre. În absida de nord era amenajat un loc special destinat jurnaliştilor din presa scrisă şi reprezentanţilor posturilor naţionale şi particulare de radio şi televiziune care transmiteau în direct ceremonia liturgică de întâmpinare a Suveranului Pontif. În Catedrală erau prezenţi la acea oră ierarhii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Preşedintele României, Domnul ***Emil Constantinescu,*** Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului, miniştri, personalităţi ale vieţii culturale din România, profesori de teologie, monahi şi monahii, credincioşi.

În prezenţa persoanelor amintite a fost celebrată o slujbă de mulţumire, după care s-a organizat o procesiune la care au luat parte membrii suitei Papale şi ierarhii Sfântului Sinod, urmaţi de Sanctitatea Sa şi Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** care s-au îndreptat spre Reşedinţa Patriarhală, binecuvântând preoţii şi poporul prezent la ceremonial. Membrii suitei papale, în afară de cardinali şi ierarhi, în afară de Mitropoliţi, au intrat în Reşedinţa Patriarhală. Părinţii cardinali şi mitropoliţi au aşteptat pe esplanada din faţa Reşedinţei pe Suveranul Pontif şi pe

Patriarhul României. Aceştia au fost întâmpinaţi pe scările Reşedinţei şi de un grup de ostaşi în costume militare de gală. Între timp, Preşedintele României, celelalte personalităţi politice şi toate persoanele care participaseră la slujba de întâmpinare au asistat în faţa Catedralei, împreună cu miile de credincioşi ortodocşi şi catolici prezenţi, la discursurile rostite de Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** şi Papa ***Ioan Paul al II-lea.***

Adresându-se Sfântului Părinte, Prea Feriticul Părinte Patriarh ***Teoctist*** a spus:

Sanctitatea Voastră,

Iată, la puţin timp după ce aţi păşit pe pământul ţării noastre, vă primim aici, în acest loc sfânt al Bisericii noastre, cu bucuria imnului biblic "Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului!" (Matei 21, 9) şi cu salutul pascal, în acelaşi timp, zicând mereu şi neîncetat, "Hristos a înviat!". Catedrala noastră patriarhală şi această incintă din jurul ei, închinate Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena şi străjuite de sfintele moaşte ale Cuviosului Dimitrie cel Nou, constituie împreună vatra spirituală a Ortodoxiei româneşti. Statornicită de peste trei secole pe această colină, cea mai înaltă a Capitalei noastre, înfruntând vicisitudinile istoriei, ea dă mărturie despre biruinţa Bisericii lui Dumnezeu asupra stăpânitorilor acestui veac.

Vă primim, aşadar, Sanctitatea Voastră, pe această vatră de lumină a neamului nostru cu multă dragoste, martori având, alături de noi, pe ierarhii, clerul şi poporul de faţă, pe vrednicii de pomenire înaintaşi ai noştri, patriarhi, mitropoliţi, voievozi şi dregători binecredincioşi, slujitori, ctitori şi binefăcători ai acestei vetre şi ai Bisericii lui Dumnezeu din România.

În persoana Sanctităţii Voastre primim şi cinstim Biserica lui Hristos din Roma, cea întemeiată pe propovăduirea şi martiriul slăviţilor Apostoli Petru şi Pavel, venerabilă Biserică apostolică, participantă la marile evenimente şi decizii conciliare ale Bisericii celei nedespărţite din primul mileniu.

Nădăjduim că pentru Sanctitatea Voastră, ostenitor neobosit pentru dialogul între Biserici, pelerin în slujba afirmării sfinţeniei Evangheliei în faţa secularizării de azi şi promotor al reconcilierii între popoare, această ocazie va fi un bun prilej pentru o mărturie comună în favoarea păcii în Iugoslavia – pământ aşezat în inima Europei creştine – cerând încetarea imediată a războiului şi a vărsării de sânge.

Sanctitatea Voastră,

În zilele următoare veţi avea prilejul să cunoaşteţi mai de aproape Biserica Ortodoxă din România, care este lucrarea ei şi care sunt problemele ei astăzi, într-o perioadă de răscruce în istoria ţării, a Europei şi poate chiar a lumii. Veţi avea prilejul să cunoaşteţi poporul român cu suferinţele şi cu aspiraţiile lui, popor pe faţa căruia se mai citesc încă urmele încercărilor prin care a trecut în ultima jumătate de veac. Veţi avea prilejul să constataţi că viţa de vie a creştinismului apostolic, ajunsă de la Ierusalim pe colinele acestor ţinuturi, aproape în acelaşi timp când ajungea şi pe colinele Romei, s-a păstrat roditoare până astăzi şi a împărtăşit de-a lungul veacurilor cu hrană cerească pe toţi fiii acestui pământ.

Din bogăţia sufletească a acestui popor român binecuvântat de Dumnezeu, care a întâmpinat cu inima deschisă pe cei ce i-au călcat pragul, vă primim astăzi, aici, pe Sanctitatea Voastră şi pe cei care vă însoţesc, cu multă bucurie şi frăţească dragoste în Hristos.

Bine aţi venit în mijlocul nostru!

Ca răspuns la salutul de întâmpinare al Patriarhului României, Suveranul Pontif a rostit în limba română următorul cuvânt:

1. *"Iar Dumnezeul păcii să fie cu voi cu toţi!"* ***(Rom. 15, 33).***

Mult iubiţi fraţi şi surori, doresc să vă salut cu cuvintele Apostolului Pavel către Romani pentru a vă manifesta afecţiunea mea şi bucuria profundă pe care o simt aflându-mă împreună cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Teoctist, pentru prima dată în mijlocul vostru, aici în România. Vă mulţumesc pentru primirea voastră sărbătorească ce izvorăşte din credinţa în Cel ce este mereu prezent acolo unde doi sau trei sunt adunaţi în numele Său: Iisus Hristos, Domnul Nostru (cf. Mt. 18, 20).

2. Hristos însoţeşte dintotdeauna evenimentele naţiunii române. Cum să nu amintim, în fapt, că evanghelizarea şi formarea primelor comunităţi creştine au coincis cu însăşi formarea străvechiului şi nobilului vostru popor? Cum să nu relevăm cu recunoştinţă că Evanghelia a pătruns profund, încă de la începuturi, viaţa şi obiceiurile sale, devenind izvor de civilizaţie şi principiu de sinteză între diversele suflete ale culturii sale? Datorită credinţei creştine, această Ţară, care este legată de memoria lui Traian şi de romanitate, dar care evocă chiar în nume Imperiul Roman de Răsărit şi civilizaţia bizantină,-a devenit în decursul secolelor o punte de legătură între lumea latină şi Ortodoxie, ca şi între civilizaţia elenă şi popoarele slave.

Istoria credinţei voastre este reprezentată semnificativ de picturile, prezente pe atâtea faţade ale bisericilor voastre care, cu toate vânturile şi ploile, continuă să vestească iubirea lui Dumnezeu pentru oameni. Şi românii, în condiţiile istorice tragice, trecute şi mai recente, au păzit cu curaj darul credinţei creştine, rezistând unor violente persecuţii şi insidioase propuneri de a-şi trăi viaţa fără Dumnezeu.

Mulţumind Domnului pentru multele mărturii luminoase, înflorite pe pământ românesc, formulez urări ca credinţa în Hristos să se înrădăcineze mereu mai mult în inimile voastre şi să strălucească în viaţa voastră pentru a fi transmisă întreagă, generaţiilor viitoare.

3. Dragi români, Domnul să însoţească drumul poporului vostru spre al treilea mileniu creştin! El să trezească în inimile voastre planuri şi speranţe de bine şi să vă dăruiască forţa pentru a construi civilizaţia iubirii, bazată pe justiţie, pe solidaritate, pe angajarea pentru binele comun şi pentru o conviețuire cu adevărat fraternă.

În special, urez ca o crescândă înţelegere între toţi cei ce se onorează cu numele creştin – Ortodocşi, Catolici de diverse rituri şi Protestanţi de diferite

denumiri – să fie ferment de unitate şi de concordie în interiorul Patriei voastre şi în tot Continentul european.

Pacea lui Hristos să fie pururea cu voi. Amin! Hristos a înviat!

Poporul creştin prezent a salutat cu bucurie cuvântările Papei şi ale Patriarhului României, moment după care cei doi Întâistătători s-au îndreptat spre interiorul Reşedinţei Patriarhale. Aici, ierarhii Sfântului Sinod au fost prezentaţi Papei care i-a salutat pe fiecare în parte, întreţinându-se cu unii dintre ei.

În spaţiul special amenajat din incinta sălii *"Patriarhul Justinian"* a avut loc prima întrevedere particulară între Sanctitatea Sa, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** şi Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist***, servindu-se câte un pahar de apă. După întrevederea amintită, Sanctitatea Sa împreună cu membrii suitei sale au plecat spre Nunţiatura Apostolică din Bucureşti.

d) *Întâlnirea Sfântului Părinte Papa la Nunţiatura Apostolică din Bucureşti cu episcopatul catolic din România*

În jurul orei 14,30 Suveranul Pontif împreună cu persoanele care l-au însoţit în timpul vizitei în România s-au îndreptat spre Reşedinţa Nunţiaturii Apostolice din Bucureşti, situată în Str. Pictor C. Stahi, nr. 5-7. Aici a fost întâmpinat de Excelenţa Sa, Arhiepiscopul ***Jean Claude Perisset,*** Nunţiul papal la Bucureşti şi de membrii Conferinţei episcopale catolice din România avându-l în frunte pe I.P.S. Mitropolit ***Lucian Mureşan,*** preşedintele acestei Conferinţe, precum şi de numeroşi credincioşi catolici.

La Nunţiatură, Suveranul Pontif s-a întreţinut cu episcopii catolici de rit latin şi de rit bizantin (greco-catolici). În cadrul acestei întrevederi, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** a rostit următorul discurs:

Mult iubiţi Fraţi întru Episcopat din România!

Te Deum laudamus, Te Dominum confitemur,
Te aeternum Patrem omnis terra veneratur!

1. Cu aceste cuvinte ale vechiului imn, probabil al Sfântului Ambrozie, dar atribuit şi Sfântului Niceta, apostol al acestui pământ când era încă Dacia romană, îmi place să deschid întâlnirea cu voi, la începutul vizitei mele pastorale în România. Vin aici pentru a mulţumi împreună cu voi Părintelui îndurării şi Dumnezeului a toată mângâierea (II Cor. 1, 3), care, după ani de suferinţă i-a îngăduit acestei nobile naţiuni să cânte în libertate mărirea lui Dumnezeu. Lui îi cer ca această vizită să fie bogată în roade pentru Biserica Catolică din Ţara voastră, pentru toate Bisericile şi Comunităţile creştine, pentru întregul popor român.

Vă sunt recunoscător pentru primirea călduroasă pe care mi-aţi făcut-o. Îi mulţumesc şi Monseniorului Lucian Mureşan, Preşedintele Conferinţei voastre, pentru cuvintele pe care le-a adresat acum, subliniind profunda voastră comuniune cu Succesorul lui Petru. Un salut special adresez Eminenţei Sale Alexandru Todea, Arhiepiscop emerit de Făgăraş şi Alba Iulia, pe care sper să-l pot întâlni. Doresc să-i exprim aprecierea mea pentru marea sa mărturie de

fidelitate creştină şi de unitate indefectibilă cu sediul lui Petru în vremurile prigoanei.

Prin voi doresc să salut preoţii voştri, precum şi pe toţi călugării, călugăriţele şi diaconii, al căror entuziasm şi devotament pentru cauza Împărăţiei lui Dumnezeu îmi sunt bine cunoscute.

2. În acest ultim an de pregătire pentru marele Jubileu, Biserica întreagă contemplă figura lui Dumnezeu Tatăl. Este o ocazie preţioasă de a-i ajuta pe toţi să redescopere chipul patern al lui Dumnezeu, aşa cum Iisus ni l-a revelat. Chemându-L pe Dumnezeu cu numele familiar de "Abba" (cf. Mc. 14, 36), a revelat relaţia intimă şi consubstanţială care-L leagă de Tatăl ceresc în profunzimea de nepătruns a misterului trinitar. În acelaşi timp, jertfindu-Se pentru noi şi dăruindu-ne Spiritul Său, ne-a făcut părtaşi ai trăirii Sale filiale îngăduindu-ne să-L invocăm şi noi pe Dumnezeu cu dulcele nume de Tată (cf. Rom. 8, 15; Gal. 4, 6). Aceasta este vestea de har pe care sunteţi chemaţi să o purtaţi ca apostoli ai lui Hristos. "Atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât L-a dat pe Fiul Său Unul-născut" (In. 3, 16): această veste de bucurie să vibreze în cuvintele voastre, să strălucească pe chipul vostru, să fie mărturisită de faptele voastre. Să se poată spune despre fiecare dintre voi ceea ce s-a spus despre Sfântul Niceta, pe punctul de a se întoarce în Dacia ca vestitor al Evangheliei: "O nimis terra et populi beati,/quos modo a nobis remeans adibis,/quos tuo accedens pede visitabit/Christus et ore" *(Sfântul Paulin de Nola, Carmen XVII, 13-16).*

3. Da, fiţi imginea lui Hristos pentru credincioşii voştri. Fiţi astfel mai presus de toate ca făuritori de comuniune. În acest an al Tatălui trebuie să simţim mai puternic năzuinţa lui Hristos pentru unitate: "Tată, ca toţi să fie una, precum suntem şi Noi" (In. 17, 11). Episcopul este garantul comuniunii, iar rolul său părintesc trebuie să ajute comunitatea să se dezvolte ca familie, reflectând oarecum însăşi paternitatea lui Dumnezeu (cf. Sfântul Ignaţiu din Antiohia, Către Trallieni, III, 1). Multiple sunt formele şi exigenţele comuniunii pe care Episcopii sunt chemaţi să le cultive. Fundamentală este comuniunea care îi uneşte cu ceilalţi Episcopi şi în particular cu Episcopul Romei, Succesorul lui Petru. Această comuniune trebuie trăită în modul cel mai concret cu confraţii Episcopi din propria Ţară, încât ea să devină izvor de îmbogăţire reciprocă. Lucru valabil în mod deosebit atunci când, cum este cazul României, tradiţia Bisericii se exprimă în rituri diferite, fiecare dintre ele aducându-şi propria contribuţie de istorie, de cultură, de sfinţenie.

Conferinţa voastră într-adevăr reuneşte Episcopii Bisericii latine şi ai celei greco-catolice, iar unul dintre voi este şi Ordinarius pentru cea armeană. Ea vă oferă atât un loc de întâlnire fraternă şi sprijin reciproc, cât şi oportunitatea de a coordona activităţile referitoare la problemele ce vă sunt comune privind evanghelizarea şi promovarea umană. În lumina experienţei acestor ani, trebuie recunoscut că această instituţie şi-a demonstrat utilitatea. Ea este menită să fie un semn de unitate pentru întreaga voastră societate, arătând cum diversitatea, departe de a fi factor de dezbinare, poate contribui la o unitate mai profundă, întrucât este îmbogăţită cu darurile fiecăruia.

4. E de trebuinţă a se cunoaşte şi preţul reciproc, purtând sarcinile unii altora (cf. Gal. 6, 2). În spiritul acestor sentimente de împărtăşire reciprocă trebuie educat poporul lui Dumnezeu şi îndeosebi viitorii preoţi. În acest scop, formarea comună a seminariştilor este un instrument semnificativ, pentru ca ei să deprindă concret sensul respectului şi acceptării celuilalt. Ei să fie într-adevăr pupila ochilor voştri.

5. Comuniunea trebuie să distingă relaţiile credincioşilor între ei, cu preoţii şi cu Episcopul. Trebuie promovată în toate felurile, prin practica ascultării reciproce şi prin valorificarea organismelor participative. Pentru această mărturie de unitate şi pentru vitalitatea însăşi a misiunii Bisericii este decisivă angajarea preoţilor, colaboratori indispensabili ai ordinului episcopal. Dacă pe de o parte este datoria preoţilor să recunoască în Episcop pe Tatăl lor şi să asculte de el cu profund respect, în ceea ce-l priveşte, după cum aminteşte Conciliul: "Episcopul să-i considere pe colaboratorii săi preoţi ca fii şi prieteni" (Lumen Gentium 28).

Mult iubiţilor, fiţi aproape de preoţii voştri. Sprijiniţi-i în momentele de încercare. Îngrijiţi-vă de formarea lor permanentă, stabilind împreună cu ei, spaţiile de rugăciune, de reflecţie, de actualizare pastorală.

De atenţii similare trebuie să beneficieze, firește, şi călugării şi călugăriţele. Respectând harismele lor şi particularităţile fiecărui Institut, este datoria episcopilor să armonizeze prezenţa lor pentru binele comun al întregii Biserici.

Trebuie apoi mulţumit Domnului pentru numeroasele vocaţii, bărbaţi şi femei, pe care El continuă să le suscite în România. E nevoie însă ca celor chemaţi la preoţie şi la viaţa consacrată să li se asigure o educaţie solidă şi integrală, atât din punct de vedere doctrinal, cât şi pastoral şi spiritual. Şi aceasta de preferinţă în Ţara voastră, pentru care este necesar a forma bine profesorii, educatorii, în special, directorii spirituali. Ştiu că s-a făcut mult, dar trebuie continuat în această direcţie ţinând seama de exigenţele complexe şi crescânde ale timpurilor noastre.

6. O grijă deosebită trebuie acordată promovării laicilor, care este o urgenţă a întregii Biserici, dar, în mod particular, pentru Ţările ieşite din experienţa comunismului. Este vorba de a-i ajuta să devină conştienţi de vocaţia lor specifică, adică "să caute împărăţia lui Dumnezeu ocupându-se de cele vremelnice şi orânduindu-le după voinţa lui Dumnezeu" (Lumen Gentium, 31). Evident, există spaţii ample de slujire ce le sunt deschise şi în interiorul comunităţii creştine, însă este sarcina de neînlocuit a laicilor de a face prezentă Evanghelia în acele domenii ale vieţii sociale, economice şi politice, unde în mod normal clerul nu ajunge să acţioneze. Pentru această importantă misiune ei au nevoie de sprijinul întregii comunităţi, cum sunt chemate să desfăşoare un rol semnificativ şi asociaţiile de laici, aprobate de Episcopi şi acţionând într-un climat de respect reciproc şi de colaborare cu Păstorii.

7. În urma evenimentelor din 1989 şi în Ţara voastră a fost instaurat sistemul democratic: este o construcţie ce necesită timp, răbdare şi constanţă. La rândul ei, Biserica Catolică a putut să se reorganizeze şi poate să-şi desfăşoare

liber activitatea pastorală. Chiar dacă nu lipsesc dificultăţile, trebuie privit cu încredere spre viitor şi, cu ajutorul Domnului, să se dedice noii evanghelizări.

O provocare de prim ordin este grija de a propune credinţa noilor generaţii. Din punct de vedere statistic, România este o ţară relativ "tânără". Din păcate, tinerii se lovesc azi de noi dificultăţi ce complică şi periclitează procesul lor educativ. Este important ca Biserica să sprijine sarcina părinţilor, cei dintâi educatori ai fiilor, şi să le ofere contribuţia sa specifică mai ales prin catehezã şi învăţământul religiei.

Înainte de al doilea război mondial, Biserica Catolică avea în România numeroase şcoli, cu un sistem elaborat pentru susţinerea lor. Prin confiscarea bunurilor, această importantă operă bisericească a dispărut. Chiar recunoscând că ar fi dificil să se revină la situaţia de dinainte, ar fi o datorie de justiţie să se restituie şcolile şi bunurile confiscate, punând Biserica în situaţia de a-şi desfăşura misiunea şi în domeniul educativ. Fără îndoială, întreaga societate ar beneficia de mari avantaje.

8. Restituirea bunurilor este o problemă ce reapare des, mai ales pentru Biserica Catolică de rit bizantin-român, lipsită încă de numeroase locuri de cult de care dispunea înainte de suprimarea ei. Bineînţeles, justiţia cere ca ceea ce a fost sustras să fie, pe cât posibil, restituit. Îmi este cunoscut că ierarhii nu cer restituirea simultană a tuturor bunurilor confiscate, dar ar voi să le aibă pe cele care servesc mai mult pentru slujbele liturgice: catedralele, bisericile protopopiatelor etc.

În această privinţă am urmărit cu mare interes lucrările Comisiei mixte a Bisericii Ortodoxe Române şi Bisericii Greco-Catolice cu privire la chestiunile amintite. Cu toate dificultăţile, nu există nici o îndoială că această Comisie a avut un rol pozitiv. Formulez cele mai vii urări, ca ambele părţi să se străduiască să trateze mai departe problema prin dialog sincer şi respectuos şi sper ca această vizită a mea să poată aduce o contribuţie ulterioară acestei căi de dialog fratern în adevăr şi în caritate.

Acest dialog se înscrie apoi în orizontul mai vast al angajării ecumenice, la care întreaga Biserică este chemată. Trebuie să ne străduim toţi, cu inima deschisă şi perseverenţă, în cadrul dialogului, atât teologic cât şi operativ, cu celelalte Biserici şi Comunităţi creştine, în perspectiva unităţii tuturor discipolilor lui Hristos. În această privinţă să nu uităm învăţătura Conciliului Vatican II, când subliniază că sufletul mişcării ecumenice îl constituie convertirea inimii, sfinţenia şi rugăciunea (cf. Unitatis Redintegratio, 8). Sper ca şi în România să se poată organiza iniţiative ecumenice, împreună cu fraţii noştri ortodocşi şi celelalte comunităţi creştine, cu prilejul Anului Jubiliar, pentru a implora împreună de la Domnul, "să sporească unitatea între toţi creştinii de diferite confesiuni până la atingerea comuniunii depline" (Tertio Millenio Adveniente, 16).

9. Alături de perspectivele cu caracter intra-eclezial şi ecumenic, angajarea Bisericii Catolice din România trebuie să răspundă şi unor precise aşteptări pe tărâm social. Sunt multe problemele care cheamă în cauză mărturia creştină. Doresc doar să subliniez atenţia specială pe care o merită familia, celulă de bază a societăţii. Trebuie să se ofere familiilor orientarea şi sprijinul de care au

nevoie, pentru a fundamenta drumul şi rolul lor educativ pe adevărate valori morale şi spirituale. Îndeosebi, trebuie inculcat respectul datorat vieţii fiecărei persoane, din momentul conceperii până la moartea naturală.

O atenţie concretă şi generoasă trebuie să cultive Biserica faţă de cei mai săraci şi marginalizaţi. Este vorba de o sarcină enormă, pentru a cărei realizare se cere ca efortul eclezial să fie coordonat cu sarcinile ce în acest domeniu revin instituţiilor guvernamentale şi neguvernamentale, ca şi oamenilor de bunăvoinţă.

10. Preaiubiţilor, reconstrucţia soeietăţii române va fi cu atât mai solidă cu cât se va înrădăcina mai mult în tradiţiile voastre cele mai sănătoase. E nevoie mai ales a redescoperi puterea credinţei tuturor acelora care au preferat să moară decât să renege pe Dumnezeu sau Biserica.

Fiecare Biserică şi comunitate religioasă din Ţara voastră a avut martirii săi şi în secolul XX. Tuturor doresc astăzi să le aduc omagiu. La rândul ei, Biserica Catolică, este invitată să adune dovezi pentru a nu pierde memoria martirilor săi, pentru a le urma mărturia de fidelitate şi devotament faţă de Domnul.

Cum să nu amintim, de pildă, regretatul Cardinal Iuliu Hossu (1885-1970, Episcop de Cluj-Gherla? Predecesorul meu Paul al VI-lea a dezvăluit ulterior că unul din Cardinalii "in pectore" creaţi în Consistoriul din 20 aprilie 1969 era tocmai Mons. Hossu şi l-a numit "ilustru servitor al Bisericii, prea merituos pentru fidelitatea sa şi îndelungile suferinţe şi privaţiuni pe care le-a îndurat pentru ea; simbol şi reprezentant el însuşi al fidelităţii multor Episcopi, preoţi, călugări şi călugăriţe şi credincioşi ai Bisericii de rit bizantin" (AAS LXV, 165).

Şi Biserica Catolică de rit latin a fost obiect de prigoană, aşa cum e documentat de figura dârză a Slujitorului lui Dumnezeu, Mons. Aaron Marton (1896-1980), Episcop de Alba Iulia, care a fost mai întâi întemniţat, iar apoi constrâns să trăiască în domiciliu forţat. Cu profundă emoţie amintesc, totodată, pe Mons. Anton Durcovici (1888-1951), eroic Episcop de Iaşi, mort în închisoare.

Sunt doar câteva dintre multele şi ilustrele figuri de ucenici ai lui Hristos, victime ale unui regim care, ostil lui Dumnezeu prin ateismul său, a călcat în picioare şi omul, creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu.

Acum, dragi confraţi, o pagină nouă s-a deschis în istoria voatră. Este un dar şi în acelaşi timp o îndatorire. Călăuziţi cu vigoare comunităţile încredinţate vouă, pentru ca întregul vostru popor să poată păşi către un viitor mereu mai conform cu planul lui Dumnezeu. Încrederea voastră să fie pusă în Cel care, trimiţând apostolii în lume, i-a asigurat: "Iată, Eu sunt cu voi, până la sfârşitul lumii" (Matei 28, 20).

Încredinţez străduania Bisericilor voastre ocrotirii materne a Prea Sfintei Fecioare. Ea, care a fost pentru voi "steaua dimineţii", la care aţi privit în noaptea persecuţiei, să fie acum "steaua noii evanghelizări" şi să arate întregii societăţi române drumul Fiului său Iisus Hristos, "calea" ce duce la casa Tatălui.

Vouă, preoţilor voştri, călugărilor, călugăriţelor, diaconilor şi tuturor credincioşilor de pe acest iubit pământ al României vă dau din inimă Binecuvântarea mea,

Hristos a înviat!

Bucureşti, 7 mai 1999

În incinta Nunţiaturii din Bucureşti, Suveranul Pontif a participat la un dejun împreună cu membrii episcopatului catolic din România.

e) Întâlnirea cu Preşedintele României, Dl. Profesor Emil Constantinescu

În seara aceleiaşi zile, vineri, orele 18,00, a avut loc la Palatul Cotroceni întâlnirea Sanctităţii Sale, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** cu Preşedintele României, Domnul ***Emil Constantinescu*** şi cu alte personalităţi ale vieţii publice româneşti.

Programul vizitei Papei în Palatul Cotroceni a debutat cu o întrevedere particulară cu Preşedintele României, Domnul ***Emil Constantinescu,*** şi cu soţia sa, Doamna ***Nadia Constantinescu.*** A urmat apoi o întrevedere la care au participat, pe lângă Domnul ***Emil Constantinescu,*** Domnii ***Petre Roman*** şi ***Ion Diaconescu,*** preşedinţii Senatului, respectiv, Camerei Deputaţilor din Parlamentul României şi preşedintele Partidului Democraţiei Sociale din România (P.D.S.R.), Domnul ***Ion Iliescu.***

În Sala "Unirii" a Palatului Cotroceni a urmat o întâlnire a Suveranului Pontif cu personalităţi ale vieţii politice, culturale, religioase, economice etc. din România. Au fost prezenţi Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** şi membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, ierarhii catolici de ambele rituri din România, şefii altor Comunităţi religioase din ţară. Au fost de faţă de asemenea membri ai Parlamentului şi Guvernului României, membri ai corpului diplomatic acreditaţi la Bucureşti, oameni de cultură, reprezentanţi ai diferitelor instituţii ale statului, ai partidelor politice, ai instituţiilor economice, ai vieţii ştiinţifice şi universitare, oameni de afaceri etc.

În faţa acestei asistenţe, formată din aproximativ 1000 de persoane, Domnul ***Emil Constantinescu,*** Preşedintele României a rostit următorul discurs:

Sanctitatea Voastră,

Mă simt deosebit de onorat să salut prezenţa Sanctităţii Voastre în acest palat încărcat de istorie. El păstrează amintirea unor prinţi înţelepţi şi învăţaţi, formaţi în universitatea din Padova, care au reunit în secolul al XVII-lea istoria noastră şi istoria Occidentului.

Pământul apostolic al României de azi a păstrat cu sfinţenie atestarea celui dintâi mileniu de viaţă creştină, tot aşa cum limba şi cultura românilor au păstrat până azi dovada incontestabilă a faptului că, odată cu Roma şi, înainte, cu Bizanţul, creştinismul a fost pentru vecie absorbit, firesc, în mintea şi sufletul trăitorilor între Carpaţi, Dunăre şi Pont, ca o componentă definitorie a felului lor de a fi în lume.

Toate aceste urme sunt casa noastră, reprezintă un spaţiu bine definit de valori culturale, morale, religioase, constituie rodul muncii şi al creativităţii noastre. Ele sunt, laolaltă, un colţ de pământ anume, cum scria Sanctitatea Voastră în poemul "Gândind patria". Dar mai cu seamă, ceea ce se vede de acolo, stând temeinic în această patrie: "lumea întreagă şi cerul care se arcuieşte deasupra ei".

Cu şase ani în urmă, când aţi avut bunăvoinţa de a mă primi într-o audienţă la Vatican, în calitate de Rector al Universităţii Bucureşti, Sanctitatea Voastră a evocat apartenenţa românilor la patrimoniul european. Poporul polonez este un

popor slav în haină latină. Un mod unic şi sintetizator de a aparţine Europei şi de a construi unitatea ei.

Sanctitate,

Suntem totodată un popor pornit pe drumul educaţiei către valorile persoanei. Ale persoanei responsabile care acţionează împreună cu celelalte într-o solidaritate creatoare. Ca fiu al poporului polonez, ştiţi ca şi noi că experienţa pe care am traversat-o recent se poate numi, aşa cum obişnuiţi să spuneţi "o pedagogie a suferinţei". Mă aflu printre cei, deloc puţini la număr, care ne-am întrebat: ce sens a avut această suferinţă?

Sunt, sper, printre aceia, nu puţini, care ne-am răspuns: sensul atât personal, cât şi comunitar, al acestei experienţe este un sens pozitiv. Umanitatea noastră nu a ieşit diminuată din suferinţă, ci îmbogăţită, înnobilată. Îngăduiţi-mi să-mi afirm credinţa că am învăţat ceva din această pedagogie, ceva ce sper că nimeni nu ne poate smulge: că drumul libertăţii este cel al adevărului. Mărturisesc că este un drum pe care nu l-aş numi greu, ci dramatic.

Oare nu tot ceea ce implică în mod profund libertatea fiecăruia în parte este o experienţă dramatică? Şi oare riscurile nu sunt o punere la încercare, ce ne face să creştem?

Schimbările din Europa de Est au reprezentat rezultanta a nenumărate fapte de curaj, de credinţă şi de înaltă spiritualitate pe care semeni de-ai noştri, ştiuţi şi neştiuţi, le-au săvârşit din dragoste de libertate şi din credinţă faţă de Dumnezeu. Întronarea Sanctităţii Voastre în Scaunul Sfântului Petru a fost un act esenţial pentru eliberarea ţărilor estului Europei de dictatura atee a comunismului. Dar, Sanctitatea Voastră, am putea noi oare să nu bănuim, în toată această înlănţuire de voinţe, de pietate, de răsturnări neaşteptate, şi o voinţă aflată deasupra slabelor noastre puteri omeneşti? Am putea oare înţelege până la capăt miracolul eliberării popoarelor din Europa răsăriteană, dimpreună cu toate urmările lor, ilustru simbolizate azi de prezenţa Sanctităţii Voastre, fără un plan divin?

Credinţa mea, Sanctitate, este că şi azi suntem aici prin voia lui Dumnezeu, căreia voinţa de bine a ierarhilor celor două Biserici şi voinţa de bine a poporului român i s-au adecvat, în numele speranţei de mai bine. În numele acestei speranţe doresc să aduc mulţumirile mele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitului Părinte Teoctist şi colaboratorilor săi, precum şi tuturor celor din preajma Sanctităţii Voastre, pentru eforturile pe care nu le-au precupeţit pentru ca această vizită mult aşteptată să devină o realitate. Tot în acelaşi spirit de gratitudine, aş vrea să mulţumesc şi Congregaţiei Sant'Egidio, care a organizat anul trecut în România o mare adunare ecumenică, pregătind şi în acest fel terenul rodnic al prezenţei Sanctităţii Voastre în România. Mulţumesc reprezentanţilor Bisericii romano-catolice şi greco-catolice pentru străduaniile lor, pentru înţelegerea lor şi pentru statornicia lor. Acestor mulţumiri trebuie să le adaug pe cele adresate reprezentanţilor tuturor cultelor din România pentru că au fost şi sunt alături de noi.

Sanctitate,

Împărtăşiţi cu noi astăzi un destin. Cu atenţia specială pe care o aveţi la semnele timpului, ne faceţi să-l privim cu ochii demnităţii. Lecţia pe care am învăţat-o toţi de la Sanctitatea Voastră este că omul nu se poate împlini decât căutându-se în ceilalţi, decât iubind destinul celor din jur ca pe propriul său destin.

Acesta este temeiul oricărui proiect personal, al oricărui proiect social. Sanctitatea Voastră a demonstrat că un creştin al zilelor noastre nu este cineva întors cu faţa spre trecut, ci un om în acţiune, care mizează pe un adevăr care locuieşte în mijlocul nostru, şi în acelaşi timp un misionar al viitorului.

Sanctitate,

Din prima zi a pontificatului Vostru aţi spus pretutindeni şi fiecăruia în parte: "nu vă temeţi!". Am abandonat toate temerile istorice şi culturale care ar fi putut împiedica vizita Voastră. Suntem astăzi, împreună, protagonişti ai viitorului, constructori ai speranţei.

Pentru toate acestea Vă suntem profund recunoscători.

A luat apoi cuvântul Sanctitatea Sa, Papa ***Ioan Paul al II-lea:***

Domnule Preşedinte,
Domnilor Preşedinţi ai Senatului şi Camerei Deputaţilor,
Domnilor Membri ai Guvernului,
Doamnelor şi Domnilor Membri ai Corpului Diplomatic,
Domnilor Reprezentanţi ai diferitelor Comunităţi religioase,

1. Răspunzând invitaţiei pe care mi-aţi făcut-o de a vizita România, sunt fericit, Domnule Preşedinte, de a păşi pentru prima dată pe pământul ţării voastre. Vă mulţumesc mult pentru primirea şi cuvintele pline de curtoazie pe care mi le-aţi adresat, personal, precum şi în numele Autorităţilor Naţiunii. Salut membrii Corpurilor Constituite şi reprezentanţii poporului român, ca şi membrii Comunităţilor religioase şi ai Corpului Diplomatic; adresez, de asemenea, saluturile mele cele mai cordiale responsabililor vieţii publice, precum şi persoanelor care au contribuit la pregătirea vizitei mele şi tuturor românilor.

2. Vin pe pământul vostru ca pelerin al păcii, al fraternităţii şi al înţelegerii în sânul naţiunilor, între popoare şi între discipolii lui Hristos. Pe parcursul diferitelor etape ale vizitei mele, voi întâlni diversele comunităţi ecleziale, ca şi poporul român. Mulţumesc din inimă Prea Fericirii Sale Teoctist, Patriarhul României, pentru cuvintele de bun venit. Întâlnirea noastră şi momentele de rugăciune pe care le vom împărtăşi sunt dovezi elocvente de fraternitate evanghelică. Pe linia ultimului Conciliu şi în perspectiva marelui Jubileu, gesturile sunt cele care marchează în mod semnificativ drumul unităţii creştinilor. Doresc ca păstorii şi credincioşii să facă, la rândul lor, gesturi concrete de dialog şi de primire reciprocă, ce vor demonstra că iubirea fraternă în Hristos nu e o vorbă în zadar, ci o componentă a vieţii creştine şi a Bisericii.

3. Ţin de asemenea să salut episcopii catolici din România, ca şi pe toţi membrii comunităţilor lor, latină, greco-catolică şi armeană. Îi asigur de afec-

ţiunea mea paternă. Reafirmându-le admiraţia pentru munca desfăşurată în vremuri de încercare, cu fidelitate şi curaj, mă bucur de acţiunea lor pastorală în comuniune cu Succesorul lui Petru, semn al unităţii Trupului lui Hristos şi al angajării lor în cadrul societăţii române.

4. Sunt fericit să întâlnesc membrii Corpului Diplomatic, prezenţa lor demonstrează atenţia pe care Statele vecine, Europa şi lumea în ansamblu o acordă României, dezvoltării sale interne şi relaţiilor externe. Urez ca întreaga comunitate internaţională să intensifice ajutoarele în favoarea naţiunilor care, ieşind de sub jugul comunist, trebuie să-şi reorganizeze viaţa economică şi socială; aceste ţări vor deveni astfel făuritori de pace şi de prosperitate pentru locuitorii şi parteneri tot mai responsabili în viaţa internaţională.

5. Prezenţa Reprezentanţilor diferitelor Comunităţi religioase mă face să subliniez rolul esenţial al Bisericilor. Lor le revine sarcina de a fi făuritoare de pace, de solidaritate şi de fraternitate, astfel încât să nu se prezinte ca antagoniste, ci drept colaboratoare în vederea binelui comun, lăsând la o parte tot ce poate exacerba opoziţiile, pasiunile şi ideologiile care, în decursul deceniilor trecute, au încercat să prevaleze asupra persoanelor, asupra comunităţilor omeneşti locale şi asupra principiilor de libertate şi de adevăr. În condiţiile respectării autonomiei realităţilor temporale, misiunea lor spirituală le cheamă să stea de veghe în lume, pentru a aminti valorile care stau la baza vieţii sociale şi pentru a identifica sub aspect uman şi spiritual orice lipsă de respect datorat fiecărei persoane, demnităţii şi libertăţilor sale fundamentale, mai cu semă libertatea religioasă şi libertatea de conştiinţă.

6. România trăieşte o perioadă de tranziţie determinantă pentru viitorul, pentru participarea ei mai intensă la construcţia Europei şi la prezenţa ei pe scena mondială. Gândul meu se îndreaptă spre cei care trec prin încercări, în special cei ce sunt greu loviţi de criza economică şi cei care se află în situaţii de sărăcie sau de boală, precum şi familiile care cu greu reuşesc să facă faţă necesităţilor. Invit toţi românii să dea dovadă de solidaritate, arătând astfel concret că viaţa pe acelaşi teritoriu creează legături puternice de fraternitate. Nimeni nu trebuie să se simtă exclus sau să dispere sub pretextul ritmului lent al transformărilor sau să se desolidarizeze de mersul comun. Fiecare este responsabil de fraţii săi şi de viitorul ţării.

7. Patruzeci de ani de comunism ateu au lăsat urme şi cicatrici în trupul şi în memoria poporului vostru şi au instaurat un climat de neîncredere; toate acestea nu pot dispare fără un efort real de convertire a cetăţenilor în viaţa lor personală şi în relaţiile cu ansamblul comunităţii naţionale. Fiecare trebuie să întindă mâna fraţilor săi, astfel încât promovarea şi dezvoltarea să fie în favoarea tuturor, în special a celor care au îndurat efectele nefaste ale diferitelor crize din trecut. Poporul vostru este bogat în resurse nebănuite de încredere în sine şi de solidaritate. Conştient de aceste valori el este chemat să dezvolte o artă de a trăi împreună care este un supliment de suflet şi de umanitate. Solidaritatea şi încrederea reclamă de la toţi protagoniştii vieţii sociale acordul şi respectul diferitelor niveluri de intervenţie, precum şi o angajare perseverentă şi o atitudine onestă din partea tuturor celor care au sarcina să adminis-

treze problemele societăţii. Pornind de la aceasta se constituie cu adevărat o comunitate de destin. Încurajez locuitorii României să depună eforturi pentru a edifica o societate în serviciul tuturor şi să se lase uniţi din nou de mesajul lui Hristos, aşa cum au făcut înintaşii lor din timpurile apostolice, arătând ce loc important au valorile creştine, spirituale, morale şi umane în viaţa naţiunii.

8. Răsturnările rezultate din evenimentele din 1989 au mărit diferenţele dintre cetăţeni. Dificultăţile în tranziţia democratică duc uneori la descurajare. Calea vieţii democratice trece înainte de toate printr-o educaţie civică pentru toţi cetăţenii, astfel încât ei să poată avea o parte activă şi responsabilă în viaţa publică, în sânul colectivităţilor locale şi la toate treptele societăţii. Format în spirit civic, poporul va deveni conştient de faptul că evoluţiile nu înseamnă doar structuri, dar că ele privesc de asemenea mentalităţile. În special, este bine ca tinerii să-şi poată regăsi încrederea în ţara lor şi să nu mai fie tentaţi să emigreze. Pe de altă parte, este important ca un Stat dornic de convivialitate şi de pace să fie atent cu toţi indivizii care trăiesc pe teritoriul naţional, fără excepţie. Într-adevăr, o naţiune are datoria de a face totul pentru a afirma unitatea naţională, întemeiată pe egalitatea între toţi locuitorii, independent de originea şi religia lor, şi pentru a dezvolta sentimentul primirii străinului.

Fără îndoială, modificările teritoriale care au dus la unirea de populaţii de apartenenţe etnice şi religioase diferite, au desenat, mai ales în Transilvania, un mozaic socio-religios complex. Graţie convivialităţii naţionale şi religioase, cu răbdare şi mai ales cu voinţa de a reuşi în arta de a trăi împreună, vor putea fi depăşite opoziţiile şi temerile. "Trebuie să trecem de la o poziţie de antagonism şi de conflict la un nivel în care şi unul şi celălalt se recunosc reciproc parteneri" (enciclica Ut unum sint, *n. 29). Deoarece istoria nu poate fi uitată, cetăţenii pot azi să se regăsească parteneri, mai mult încă, fraţi, numai ţinând mult la respectarea drepturilor minorităţilor şi la dialog, nutrind voinţa iertării şi reconcilierii.*

9. Doresc în fine să menţionez primirea pe care România a acordat-o cu atâta generozitate compatrioţilor mei şi Guvernului polonez în timpul celui de-al doilea război mondial. Aş vrea de asemenea să aduc omagiu exploziei spontane de generozitate de care au fost capabile numeroase persoane cu ocazia evenimentelor din 1989. Există, printre multe altele, semne care pot suscita şi azi încă atitudini curajoase şi perseverente ce duc la o societate în care se poate bine trăi.

10. Vă sunt recunoscător, Domnule Preşedinte, că m-aţi invitat să împărtăşesc câteva ore istoria voastră, permiţându-mi astfel să întâlnesc comunităţile catolice şi să înfăptuiesc, prin contactele mele cu Biserica Ortodoxă Română, o etapă importantă pe calea unităţii creştine. Invoc, în ce mă priveşte şi asupra familiei, asupra persoanelor prezente, ca şi asupra întregii populaţii a României, belşugul Binecuvântărilor divine.

A urmat o recepţie oferită de Domnul ***Emil Constantinescu***, Preşedintele României, în cinstea Papei ***Ioan Paul al II-lea*** care a avut prilejul să cunoască diferite personalităţi ale vieţii publice româneşti.

În jurul orelor 20,00, Suveranul Pontif a părăsit Palatul Cotroceni îndreptându-se spre sediul Nunţiaturii Apostolice unde era stabilit şi locul de cazare.

4. A doua zi a vizitei, sâmbătă, 8 mai, 1999

a) *Moment de rugăciune la Cimitirul Belu – Catolic, din Bucureşti*

La prima oră a dimineţii din ziua de sâmbătă, 8 mai 1999, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** împreună cu membrii suitei sale şi episcopatul catolic din România s-au deplasat la Cimitirul *Belu*-Catolic. Aici au fost înălţate rugăciuni pentru odihna sufletelor tuturor credincioşilor catolici care odihnesc în acest cimitir şi în mod special pentru episcopii greco-catolici dintre care amintim pe Iuliu Hossu şi Vasile Aftenie, care au pătimit ani grei de temniţă în închisorile comuniste şi care sunt înmormântaţi în cimitirul *Belu* – Catolic.

În faţa mormintelor acestor episcopi, Episcopul Romei şi însoţitorii săi au rostit rugăciuni pentru odihna sufletelor lor. La acest moment de rugăciune au participat şi numeroşi credincioşi.

b) *Moment de rugăciune la cimitirul Eroilor Tineri din Bucureşti*

În jurul orelor 9,30, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** a participat la slujba liturgică la cimitirul *Eroilor Tineri* decedaţi în timpul evenimentului din decembrie 1989.

Sanctitatea Sa a fost întâmpinat la intrarea în cimitir de Prea Sfinţitul ***Teodosie Snagoveanul,*** Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, preoţi şi numeroşi credincioşi. Un grup de tineri, elevi ai Seminarului Teologic Liceal din Bucureşti împreună cu clericii prezenţi au înălţat rugăciuni de pomenire întru odihna tinerilor eroi înmormântaţi în acest cimitir. Papa şi însoţitorii săi s-au rugat în tăcere pentru câteva momente în faţa crucilor ce străjuiau fiecare mormânt din cimitir.

c) *Celebrarea Sfintei Liturghii la Catedrala Sfântul Iosif din Bucureşti*

După momentele de rugăciune de la Cimitirele *Belu* – Catolic şi al *Eroilor Tineri* din Capitală, Sanctitatea Sa, Papa Ioan Paul al II-lea s-a deplasat spre Catedrala Catolică *Sfântul Iosif* unde numeroşi credincioşi aşteptau încă de dimineaţă sosirea înaltului oaspete.

Aici a fost celebrată Sfânta Liturghie în rit bizantin (greco-catolic) de către ierarhi şi preoţi ai Bisericii Greco-Catolice, Liturghie prezidată de Papă. Au luat parte la slujbă şi episcopii catolici din România, Preşedintele României, Domnul ***Emil Constantinescu,*** alte personalităţi ale vieţii publice româneşti.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române au fost prezenţi I.P.S. ***Daniel,*** Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei şi P.S. Episcop ***Timotei*** al Aradului şi Pr. ***Mircea Uţă*** din partea Sectorului Relaţii Externe al Patriarhiei Române.

Înainte de celebrarea Sfintei Liturghii, Suveranul Pontif a avut o întrevedere cu Eminenţa Sa, Cardinalul ***Alexandru Todea.***

În cadrul Sfintei Liturghii, I.P.S. Mitropolit ***Lucian Mureşan*** de la Blaj, Preşedintele Conferinţei episcopale Catolice din România, adresându-se Papei şi a celor de faţă, a spus:

Cu sfânta bucurie pascală pe care Iisus, biruitorul morţii o revarsă din belşug asupra noastră, cu blânda mângâiere pe care ne-o oferă Prea Sfânta Fecioară Maria, Regina lunii mai, cu iubirea pe care Sfântul Evanghelist Ioan a descoperit-o în pieptul Învăţătorului pe care şi-a plecat capul, cu curajul mărturiei creştinismului românesc pe care ni-l susţine mereu Fericitul Ieremia Românul, Vă adresăm, Sfinte Părinte, salutul nostru, al tuturor ierarhilor, preoţilor, călugărilor, călugăriţelor, şi al bunilor credincioşi ai Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolică: Bine aţi venit în ţara noastră; Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului!

Sfinte Părinte, Iisus, Domnul nostru, "plinirea legii", descoperitorul Tatălui şi al Împărăţiei, îi fericea pe cei ce-L vedeau şi-L ascultau: *"fericiţi sunt ochii voştri că văd şi urechile voastre că aud... că mulţi proroci şi drepţi au dorit să vadă cele ce vedeţi voi şi n-au văzut şi să audă cele ce auziţi voi şi n-au auzit"* ***(Matei 13, 16-17).***

Aceste cuvinte ale Vieţii mă inspiră şi mă îndeamnă a-i aminti aici pe toţi acei vrednici înaintaşi ai noştri ce au dăinuit în cei aproape două mii de ani de creştinism pe acest pământ, pe toţi aceia care de trei sute de ani au mărturisit şi au trăit Unirea cu Biserica Romei, dar mai ales pe toţi aceia care în cei peste patruzeci de ani de suprimare samavolnică a existenţei legale a Bisericii noastre, în frunte cu cei doisprezece episcopi care şi-au jertfit întreaga viaţă cauzei Bisericii lui Hristos şi Capului ei văzut, şi dintre care unsprezece au plecat din această lume cu dorul fierbinte de a-l fi văzut şi auzit pe urmaşul lui Petru aducând Vestea cea bună în Biserica şi în ţara lor. Pe al doisprezecelea arhiereu al Bisericii noastre greu încercate, Cardinalul Alexandru Todea, mărturie vie a acestei perioade de crucificare a Bisericii, l-a învrednicit Providenţa să vadă această zi.

Noi, cei prezenţi în această catedrală, sau afară, sau toţi cei ce din parohiile noastre, de la sute de kilometri, sunt alături de noi, şi care n-au putut fi aici cu toţii, suntem deosebit de fericiţi pentru că Vă vedem cu ochii noştri şi Vă auzim cu urechile noastre împărtăşindu-ne cu aceeaşi convingere nestrămutată pe care Petru i-o mărturiseşte lui Iisus: *"Doamne, la cine vom merge? Cuvintele vieţii veşnice Tu le ai, iar noi am crezut şi am cunoscut că Tu eşti Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu"* ***(Ioan 6, 68-69).***

Copleşiţi de bucurie şi emoţii puternice, exprimate prin zâmbete senine şi lacrimi de fericire, oferim Sfânta Liturghie greco-catolică pentru Sanctitatea Voastră, pentru Biserica şi ţara noastră.

Fericiţi sunt ochii noştri pentru că Vă văd, şi urechile noastre pentru că Vă aud.

Cu ocazia prezenţei sale în Catedrala *Sfântul Iosif,* Sanctitatea Sa, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** a rostit următoarea omilie:

1. "Încinge-te şi încalţă-te cu sandalele!" ***(Fap. Ap. 12, 8).***

Aceste cuvinte le spune îngerul Apostolului Petru, pe care prima lectură ni l-a prezentat în temniţă: *"Veţi cunoaşte adevărul, iar adevărul vă va face liberi"* ***(Ioan 8, 32). Cei ce îl ascultă nu înţeleg: "De care robie trebuie să fim eliberaţi?" – se întreabă. Iar Iisus lămureşte că robia cea mai înşelătoare şi mai***

sufocantă este cea a păcatului (cf. Ioan 8, 34). Din această robie numai El ne poate face liberi.

Iată vestea pe care Biserica o aduce lumii: Hristos este libertatea noastră, pentru că este adevărul. Nu un adevăr abstract, căutat orbeşte de raţiunea mereu neliniştită a omului. Adevărul este pentru noi persoana lui Hristos. El ne-a zis: "Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6). Dacă întunericul păcatului este biruit de lumina vieţii, atunci nu există robie care să poată sufoca libertatea.

2. Tu cunoşti bine acest adevăr, iubite frate Alexandru Todea. Cardinal al Sfintei Române Biserici şi tu, Arhiepiscop Gheorghe Guţiu, pentru că înaintea voastră, ca şi înaintea lui Petru, s-a deschis de la sine poarta grea a robiei şi aţi fost redaţi Bisericilor voastre, împreună cu numeroşi alţi fraţi şi surori, din care pe unii avem bucuria şi privilegiul de a-i saluta şi de a le da sărutul spiritual aici la această Divină Liturghie bizantină. Alţii, în schimb, au fost primiţi în îmbrăţişarea Tatălui în zilele persecuţiei, fără să poată vedea în patria lor restabilirea libertăţilor fundamentale, inclusiv cea religioasă. Iubiţi Fraţi, lanţurile voastre, lanţurile enoriaşilor voştri constituie gloria, mândria Bisericii: adevărul v-a făcut liberi! Au încercat să vă reducă la tăcere libertatea, să o sufoce, dar nu au reuşit. Voi aţi rămas liberi lăuntric, chiar dacă în lanţuri; liberi, chiar dacă în plânset şi lipsuri; liberi, chiar dacă comunităţile voastre erau profanate şi lovite. Dar "se făcea necontenit rugăciune către Dumnezeu, de către Biserică" (Fap. Ap. 12, 5) pentru voi, pentru ei, pentru toţi cei ce cred în Hristos, pe care minciuna voia să vă curme. Nu există fiu al întunericului care să poată suporta cântul libertăţii, pentru că îi reproşează eroarea şi păcatul.

Am venit în aceste zile să aduc omagiu poporului român, care în istorie este semn al iradierii civilizaţiei romane în această parte a Europei, unde i-a perpetuat amintirea, limba şi cultura. Am venit să aduc omagiu unor fraţi şi surori care au sfinţit acest pământ prin mărturia credinţei lor, făcând să înflorească pe el o civilizaţie inspirată din Evanghelia lui Hristos; unui popor creştin mândru de identitatea sa, adesea apărată cu mare preţ, în chinurile şi vicisitudinile care i-au marcat existenţa.

Astăzi sunt aici pentru a vă aduce omagiu vouă, fii ai Bisericii Greco-Catolice, care mărturisiţi de trei secole, prin sacrificii uneori nemaiauzite, credinţa voastră în unitate. Vin la voi pentru a da glas recunoştinţei Bisericii Catolice şi nu doar a ei: întregului univers creştin, tuturor oamenilor de bunăvoinţă voi le-aţi oferit mărturia adevărului care îi face liberi.

Din această Catedrală gândul meu nu poate să nu zboare spre Blaj. Sărut în chip spiritual acel pământ de martiriu şi îmi însuşesc mişcătoarele cuvinte ale marelui poet Mihai Eminescu, care se referă la el: "Îţi mulţumesc, Dumnezeule, că m-ai ajutat să-l pot vedea". Prea iubitului frate Lucian Mureşan, Mitropolit al Bisericii voastre Greco-Catolice Române, Episcopilor, preoţilor, diaconilor, călugărilor şi tuturor credincioşilor le adresez la această sfântă slujbă, salutul meu plin de afecţiune.

3. În decursul istoriei voastre felurite suflete ale creştinismului – cel latin, cel constantinopolitan şi cel slav – s-au contopit în geniul original al poporului

vostru. Această prețioasă moștenire religioasă a fost salvgardată de comunitățile voastre orientale, împreună cu frații Bisericii Ortodoxe Române.

Părinții voștri au voit să restabilească uniunea vizibilă cu Biserica Romei. În Clausula Unionis au afirmat printre altele: "Ne-am unit noi, mai sus numiții, cu toată tradiția noastră: riturile ecleziastice, Divina Liturghie, posturile și Calendarul nostru să se păstreze neatins". De la acea unire se împlinesc cei 300 de ani: consider providențial și plin de semnificație faptul că celebrările celui de al treilea centenar coincid cu Marele Jubileu al anului 2000.

Acea unire purta cu sine ecoul a secole de istorie și de cultură ale poporului român. Acestei istorii și culturi tocmai acea unire le-a adus o contribuție de mare semnificație, cum arată școala născută în acel Blaj, pe care același Eminescu l-a salutat nu întâmplător, ca "mica Romă". Străduința voastră, preaiubiți Frați și Surori ai Bisericii Greco-Catolice, este cea a fidelității față de istoria și tradiția voastră. Figuri ca Teofil Szeremi și Anghel Atanasie Popa, care au apărat cu dârzenie propria identitate culturală de oricine ar fi încercat să o amenințe, arată cum catolicitatea și cultura națională pot nu numai conviețui, dar și să se îmbogățească reciproc, deschizându-se deopotrivă unei universalități care lărgește orizonturile și favorizează depășirea pericolelor de închistare și închidere în sine. La picioarele splendidului iconostas al catedralei voastre și-au aflat odihna, în sfârșit, rămășițele pământești ale veneratului Episcop Inochentie Micu Klein, altă figură care și-a iubit și apărat cu generozitate și curaj catolicitatea, strâns unit cu identitatea sa de român. Dovadă a acestei sinteze fecunde este faptul că în Biserica voastră frumoasă limba română a intrat în liturghie și că românii greco-catolici au făcut mult pentru reînnoirea intelectuală și întărirea identității naționale.

4. Acest patrimoniu își trăgea seva și din bogățiile liturghiei și tradiției bizantine pe care voi le aveți în comun cu Frații Bisericii Ortodoxe. Voi sunteți chemați să faceți să retrăiască acest patrimoniu, să-l restabiliți unde este necesar, inspirându-vă din sensibilitatea celor care au voit unirea cu Roma și din ceea ce Biserica Catolică așteaptă de la voi. Fidelitatea față de tradiția voastră, atât de bogată și de felurită, trebuie reînnoită continuu astăzi, când noi spații de libertate vă sunt date, pentru ca Biserica voastră, în revenirea la propriile rădăcini și în deschiderea la chemarea Spiritului, să poată fi ea însăși din ce în ce mai mult, și tocmai prin această identitate multiplă, să contribuie la creșterea Bisericii universale.

Vă așteaptă o sarcină pasionantă: a reînviora speranța în inimile credincioșilor Bisericii voastre care învie. Acordați spațiu și atenție laicilor, și în special tinerilor, care sunt viitorul Bisericii: învățați-i să-L afle pe Hristos în rugăciunea liturgică revenită la frumusețe și solemnitate după constrângerile clandestinității, în meditarea asiduă a Sfintei Scripturi, în apropierea de Sfinții Părinți, teologi și mistici. Educați tinerii în spiritul țelurilor îndrăznețe, ce se cuvin unor fii de martiri. Deprindeți-i să respingă iluziile facile ale consumismului; să rămână pe pământul lor pentru a construi împreună un viitor de prosperitate și pace; să se deschidă Europei și lumii; să slujească săracii care sunt icoana lui Hristos; să se pregătească creștinește la angajarea profesională, pentru a anima societatea civilă în onestitate și solidaritate; să nu evite anga-

jarea politică, dar să se facă prezenți cu acel spirit de slujire, de care este deosebită nevoie.

Străduiți-vă pentru o calificare a învățământului teologic, știind bine că viitorii preoți sunt călăuzele care vor conduce comunitățile în noul mileniu. Uniți eforturile, calificați profesorii și educatorii, înrădăcinându-i totodată în identitatea voastră particulară și în respirația universală a Bisericii. Aveți grijă de viața călugărească și acționați pentru renașterea monahismului, atât de strâns legat chiar de esența Bisericilor Orientale.

5. "Iar peste toate acestea – vă spun cu Sfântul Pavel – îmbrăcați-vă întru dragoste" (Col. 3, 14). Mai degrabă decât pentru privarea de darul libertății, deși de neprețuit și chiar de cel al vieții, voi ați suferit pentru că nu v-ați simțit iubiți, pentru că ați fost constrânși la clandestinitate, printr-o grea izolare de viața națională și internațională. O rană dureroasă a fost produsă mai ales în raporturile cu frații și surorile Bisericii Ortodoxe, deși cu mulți dintre ei ați împărtășit suferințele mărturiei pentru Hristos în timpul prigoanei. Dacă între Ortodocși și Catolici comuniunea nu este încă deplină, «reținem că ea este deja perfectă în ceea ce toți împreună considerăm culmea vieții de har, "martyria" până la moarte, comuniunea cea mai adevărată ce poate exista cu Hristos care își varsă sângele și în acest sacrificiu, face să devină apropiați cei care altădată erau departe (cf. Efes. 2, 13)» (Ut unum sint).

Pentru creștini acestea sunt zile de iertare și reconciliere. Fără această mărturie lumea nu va crede: cum putem vorbi în mod credibil de Dumnezeu care este Iubire, dacă nu există nici un răgaz în confruntări? Vindecați rănile trecutului prin iubire. Suferința comună să nu genereze separare, ci să suscite miracolul reconcilierii. Nu este oare acesta miracolul pe care lumea îl așteaptă de la cei ce cred? Și voi, iubiți Frați și Surori, sunteți chemați să vă aduceți în adevăr și caritate contribuția la dialogul ecumenic, după indicațiile Conciliului Vatican II și ale magisterului Bisericii.

6. Vin acum de la cimitirul catolic din acest oraș: pe mormintele puținilor martiri cunoscuți și ale multora, ale căror rămășițe pământești nu au avut nici măcar onoarea unei înmormântări creștine, m-am rugat pentru voi toți și am invocat martirii voștri și mărturisitorii credinței, să mijloacească pentru voi la Tatăl care este în ceruri. Am invocat în special episcopii, să continue a fi Păstorii voștri din cer: Vasile Aftenie și Ioan Bălan, Valeriu Traian Frențiu, Ioan Suciu, Tit Liviu Chinezu, Alexandru Rus. Martirologiul vostru se deschide cu celebrarea ideală a acestor episcopi care și-au amestecat sângele cu cel al Jertfei Euharistice pe care au celebrat-o zilnic. L-am invocat și pe Cardinalul Iuliu Hossu, care a preferat să rămână cu ai săi până la moarte, renunțând să se transfere la Roma ca să primească de la Papa bereta de cardinal, pentru că aceasta ar fi însemnat să-și părăsească iubitul pământ natal.

Ei să vă însoțească împreună cu Maria, Sfânta Maică a lui Dumnezeu în drumul vostru către Hristos, izvor de adevărată libertate. Vă încredințez ei, cu cuvintele pe care în timpul persecuției le cântați cu încrezătoare abandonare:

"Nu lăsa, o, Mamă, să cădem pe cale, căci noi suntem fiii lacrimilor tale".

După celebrarea Sfintei Liturghii, repezentanţii Bisericii Ortodoxe Române la acel moment, I.P.S. Mitropolit ***Daniel*** şi P.S. Episcop ***Timotei*** s-au întreţinut pentru câteva momente cu Suveranul Pontif.

d) *Întâlnirea Papei Ioan Paul al II-lea cu membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române şi cu personalităţi de marcă ale societăţii româneşti actuale*

După-amiaza aceleiaşi zile a constituit un alt moment ecumenic al vizitei şi anume întâlnirea la Palatul Patriarhiei a Papei cu membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe şi cu personalităţi ale societăţii româneşti actuale unde, în Rotonda Palatului, în faţa unui impresionant auditoriu, au fost rostite de către cei doi Întâistătători înălţătoare cuvântări, urmate de o recepţie oferită de Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** în onoarea Sanctităţii Sale.

Timp de peste trei ore în după-amiaza zilei de sâmbătă, 8 mai 1999, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** s-a aflat în incinta Palatului Patriarhal pentru a participa la un program propus de Patriarhia Română.

Începând cu orele 17,00 numeroase personalităţi din diferite domenii ale vieţii culturale româneşti au început să sosească la Palatul Patriarhal de pe colina Patriarhiei române. Rând pe rând, aproape 1000 de persoane invitate în mod special au luat loc în aula Palatului Patriarhal aşteptând sosirea suveranului Pontif şi a Patriarhului României. Erau de faţă Preşedintele României, Domnul ***Emil Constantinescu***, Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului, ***Petre Roman*** şi ***Ion Diaconescu***, Domnul ***Radu Vasile***, Prim-ministru al Guvernului României, Preşedintele Curţii Constituţionale, Domnul ***Mihai Lucian***, miniştri, deputaţi, senatori, şefii comunităţilor religioase din România, membrii episcopatului catolic din România, directorii diferitelor instituţii de presă din ţară şi străinătate, conducerea a numeroase instituţii de cultură, economice, universitare, bancare, preoţi şi stareţi de mânăstiri, persoane implicate în ajutarea diferitelor segmente ale vieţii misionare a Bisericii etc.

La orele 17,30 a sosit Sanctitatea Sa, Papa ***Ioan Paul al II-lea***, fiind întâmpinat la intrarea în Palatul Patriarhal de Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** şi de ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Sanctitatea Sa a fost invitat imediat după sosire să viziteze o expoziţie de icoane organizată de Secţia de Pictură-Patrimoniu din cadrul Facultăţii de Teologie Ortodoxă a Universităţii din Bucureşti. În timpul acesta, corul de copii *Theotokos* din Alba Iulia îmbrăcaţi în costume naţionale au intonat câteva cântări sub conducerea arhidiaconului ***Nicolae Călin Bulac***. Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** a prezentat Papei pe P.C. Pr. Prof. ***Dumitru Popescu***, decanul onorific al Facultăţii de Teologie din Bucureşti, care a înmânat Suveranului Pontif cartea sa *"Ortodoxie şi Catolicism. Dialog şi reconciliere"*, de curând tipărită.

În sala 22 a Palatului Patriarhal a avut loc în continuare cea de-a doua întâlnire particulară între Papa ***Ioan Paul al II-lea*** şi Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist***.

Între timp, membrii suitei papale şi ierarhii Sfântului Sinod au luat loc în aula mare a Palatului Patriarhal, aşteptând sosirea Papei şi a Patriarhului României. Aceştia au sosit în jurul orelor 18,00 şi au luat loc pe podiumul sălii deasupra căruia trona maiestuos o veche icoană bizantină înfăţişându-L pe Iisus Hristos.

Întâlnirea a debutat cu intonarea imnului pascal *"Hristos a înviat..."* de către întreaga asistenţă. După momentul de rugăciune, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* s-a adresat Papei cu următoarele cuvinte:

Sanctitatea Voastră,
Domnule Preşedinte al României,
Eminenţele Voastre,
Înalt Prea Sfinţiile şi Prea Sfinţiile Voastre,
Domnule Prim Ministru,
Onoraţi reprezentanţi ai Corpurilor legiuitoare,
Onorată asistenţă,

Vă rog să vă asociaţi la bucuria Bisericii noastre strămoşeşti care înscrie în aceste zile o pagină unică în cronica vieţii ei. Întemeiată aici de Sfântul Apostol Andrei, acum aproape două mii de ani, aşa cum ştim cu toţii, Biserica Ortodoxă, mama duhovnicească a poporului român, s-a străduit de atunci şi până în zilele noastre, prin secolele învolburate prin care a trecut neamul nostru românesc şi chiar popoarele vecine nouă, să păstreze credinţa apostolică, datorită sufletului strămoşilor noştri, care au primit această sămânţă ca într-un pământ bun, roditor şi datorită limbii noastre latine. Cu ajutorul lui Dumnezeu, s-au adeverit cuvintele sfinte, că "acolo unde vrea Dumnezeu se biruiesc legile firii" şi, iată, în seara aceasta, ca la o vecernie sfântă pe colina noastră şi într-un spaţiu unde s-au petrecut evenimente mari şi frumoase în istoria noastră, Dumnezeu a rânduit să înscriem prima vizită a unui Suveran Pontif într-o ţară ortodoxă.

Sanctitatea Voastră,

În numele membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, am cinstea să adresez Episcopului Romei şi Primat al Bisericii Catolice, urarea frăţească de bun venit în mijlocul nostru, împreună cu salutul şi mărturisirea pascală "Hristos a înviat!". Suntem încredinţaţi că Hristos Domnul este în mijlocul nostru, neîndoindu-ne o clipă că întâlnirea de astăzi este vrerea Tatălui şi lucrarea Duhului Sfânt. De aceea, Îl rugăm pe Hristos, Cel preaslăvit şi înviat, să trimită şi acum asupra noastră, ca odinioară Apostolilor, binecuvântarea şi pacea Sa dumnezeiască.

Sinodul episcopilor unei Biserici, Sanctitatea Voastră, aşa cum este cel al Bisericii Ortodoxe Române, este manifestarea Bisericii în comuniune, epifanie locală a sobornicităţii Bisericii Universale. Fiecare episcop poartă cu sine obştea de preoţi, monahi şi credincioşi pe care o slujeşte. Episcopul, aflat în comuniune de credinţă, sacramentală şi canonică cu ceilalţi episcopi ai Bisericii locale, realizează împreună cu comunitatea sa deplinătatea eclesială a Bisericii lui Hristos. Sinodalitatea, prezidată de "primus inter pares", este forma de unitate care poartă în ea, în ciuda slăbiciunilor omeneşti, reflexul tainei Prea Sfintei Treimi.

Suntem recunoscători Bunului Dumnezeu pentru faptul că există deja o tradiţie pozitivă a relaţiilor dintre Bisericile noastre. "Întoarcerea la izvoare", la practica Bisericii primului mileniu, a fost punctul comun de referinţă care a schimbat radical perspectivele şi atitudinile dintre creştinătatea catolică şi cea

ortodoxă. Dialogul teologic dintre cele două Biserici, inaugurat la începutul anilor '80 – în ciuda perioadei de criză pe care o traversează în ultimii ani şi pe care dorim şi ne străduim cu toţii să o depăşim cât mai repede – a reuşit elaborarea unei viziuni comune în direcţia unei teologii a comuniunii, recuperând, în scurt timp, mult din ceea ce a pierdut în mileniul al doilea.

Documentul de la Balamand (Liban, iunie 1993) consacră un vocabular ecumenic nou, care învederează o îndelung aşteptată schimbare de înţelegere şi de atitudine: "Biserica Catolică şi Biserica Ortodoxă – se spune în document – se recunosc reciproc în calitatea de Biserici surori"[1] (Cap. 14). *Folosind o astfel de adresare pozitivă, cele două Biserici înţeleg că o serie de metode de misiune şi modele de unitate din trecut, care au creat tensiuni uneori între Bisericile noastre, devin inacceptabile.*

În acest context, nădăjduim că vizita Sanctităţii Voastre în România se va constitui într-un imbold pozitiv pentru dialogul deja aducător de roade, angajat de Biserica noastră cu Biserica soră Greco-Catolică din România. În lumina înţelegerii pe această temă din cadrul dialogului teologic internaţional ortodoxo-catolic şi a realităţii confesionale şi pastorale de astăzi din România, sperăm să depăşim şi divergenţele nesoluţionate încă, pentru asigurarea liniştii credincioşilor noştri spre o pace confesională definitivă.

Desigur, pe drumul spre "comuniunea deplină" există încă răni ale trecutului care nu s-au vindecat definitiv, dar hotărârea de a salva elementele de unitate ce aparţin Bisericilor noastre şi de a stărui pentru mărturisirea integrală a aceleiaşi credinţe este fermă şi constantă.

Sanctitatea Voastră,

Biserica Ortodoxă Română este concentrată în această perioadă de răscruce asupra câtorva mari priorităţi pastorale, misionare, diaconale şi ecumenice, care s-au impus slujirii noastre în anii din urmă.

Odată cu descătuşarea ţării din strânsoarea totalitarismului ateu, în 1989, după decenii de restricţii şi umilinţe, am trăit cu nespusă bucurie dobândirea libertăţii plenare de a-L mărturisi pe Dumnezeu. Duhul lui Dumnezeu face acum să rodească jertfele fraţilor noştri care au suferit pentru Hristos în acea perioadă de prigoană, jertfe care s-au altoit pe moştenirea de credinţă a strămoşilor. Trebuie spus, în acelaşi timp, că flacăra credinţei nu s-a stins în acei ani grei, jertfa cea nesângeroasă nu a încetat a se aduce pe sfintele altare ale bisericilor din satele şi oraşele României, Biserica împlinindu-şi astfel, cu multe eforturi, lucrarea sa specific-esenţială, aceea de a mărturisi pe Hristos şi de a sfinţi pe om şi lumea înconjurătoare, în ciuda slăbiciunii unora dintre noi.

Am învăţat atunci, mai mult ca oricând, că viaţa liturgică, sacramentală a Bisericii a fost şi trebuie să rămână temelia de neclintit a credinţei şi a vieţuirii creştine. Lucrarea Bisericii este, după cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul, aceea de a transmite lumii prin har bunătăţile şi darurile pe care Dumnezeu le are prin fire (Capete gnostice, II, 90).

Astăzi, însă, ne aflăm în faţa unor exigenţe misionare noi, de copleşitoare însemnătate, provocate de înviorarea credinţei, de necesitatea transmiterii tra-

diţiei celei sănătoase către generaţia tânără şi de reîncreştinarea societăţii secularizate.

Biserica noastră are astăzi o mare răspundere pentru renaşterea morală şi spirituală a societăţii româneşti. Suntem conştienţi că aportul fundamental al Bisericii la însănătoşirea vieţii sociale româneşti este acela de a modela oameni cu frică de Dumnezeu, oameni credincioşi, oameni care să aibă "Duhul lui Dumnezeu" (1 Cor. 7, 40), eliberaţi de robia patimilor şi pătrunşi de duhul jertfelniciei şi al iubirii de semeni. Aşa cum afirma un mare teolog ortodox român, "Biserica nu poate crea o ştiinţă, o tehnică, o industrie creştină; dar ea poate pregăti savanţi creştini, artişti creştini, scriitori creştini, industriaşi creştini, comercianţi creştini, economişti creştini, funcţionari creştini" (Teodor M. Popescu, *Biserica şi Cultura*, Bucureşti, 1996, p. 228). *Prin aceştia poate transmite Biserica duhul evanghelic întregului organism social. Responsabilitatea Bisericii noastre faţă de societatea românească este, aşadar, mult mai largă decât angajarea nemijlocită în vreun domeniu sau altul al vieţii obşteşti. Totuşi, cu mijloacele modeste care ne stau la îndemână ne străduim să venim în ajutorul fraţilor noştri ce cunosc încercarea, năpăstuiţi de toate vârstele, pe care obştea îi trece adesea cu vederea. Nerecuperarea bunurilor de care a fost deposedată Biserica ne împiedică, din păcate, la o activitate mai susţinută în acest sens.*

În spiritul învăţăturii sale, Biserica noastră pune preţ, înainte de toate, pe valoarea unică a fiecărei persoane umane, valoare dată de prezenţa chipului lui Dumnezeu în orice om. Totodată, Biserica Ortodoxă Română contribuie la păstrarea identităţii noastre naţionale în deplinul respect faţă de specificul etnic sau religios al tuturor minorităţilor de la noi.

În privinţa legăturilor cu Bisericile şi confesiunile creştine din ţară, am reluat, în condiţii noi de libertate, practica rodnică din trecut, a conferinţelor teologice interconfesionale, creându-se în acelaşi timp structuri ecumenice noi. Dorim, de asemenea, formarea împreună cu Biserica Catolică de ambele rituri şi cu alte confesiuni creştine din România a unui Consiliu Naţional Ecumenic.

Sanctitatea Voastră,

Ierarhii şi clericii Bisericii Ortodoxe Române veghează şi lucrează pentru a rămâne în slujba credincioşilor acesteia, bărbaţi şi femei, tineri sau vârstnici, sprijinindu-şi activitatea lor de zi cu zi, pe Evanghelia iubirii lui Hristos. Astfel, rămânem credincioşi principiului sobornicesc, conform căruia: "apărătorul credinţei este Însuşi Trupul Bisericii, adică poporul însuşi, care vrea ca mărturisirea credinţei lui să rămână veşnic neschimbată şi identică cu cea a părinţilor săi", cum afirmă Enciclica Patriarhilor ortodocşi din 1848.

În ceea ce priveşte ecumenismul, noi vrem să aducem în sânul Mişcării ecumenice, experienţa misiunii noastre specifice. După rânduiala lui Dumnezeu şi lucrarea Duhului Sfânt, fiecare Biserică locală se bucură de harisme specifice, determinante pentru contribuţia sa la străduinţile creştinilor pentru refacerea unităţii vizibile a Bisericii lui Hristos. Astfel, simbioza dintre limba noastră, de origine latină, şi credinţa ortodoxă, care ţine de identitatea Bisericii noastre, a constituit şi constituie un inel foarte preţios de legătură între Apus şi Răsărit. Chemarea, harisma şi răspunderea Bisericii Ortodoxe din

România, împreună cu cea a Bisericii Ortodoxe Universale a fost de a păstra şi mărturisi de-a lungul istoriei "credinţa dată sfinţilor o dată pentru totdeauna" (Iuda 1, 3), aşa cum această credinţă a fost cristalizată în tradiţia patristică şi mărturisirea dogmatică a Sinoadelor Ecumenice, recunoscute prin consensul Bisericii Universale.

Sanctitatea Voastră,
Distinsă asistenţă,

În întâmpinarea anului jubiliar 2000, la cumpăna dintre milenii creştine, Biserica noastră, împreună cu toate Bisericile Ortodoxe surori, este conştientă de importanţa mărturiei şi acţiunii tuturor creştinilor pentru viitorul creştinismului şi al lumii, în condiţii complexe, fără precedent.

De aceea, socotim că Biserica trebuie să-şi manifeste vocaţia sa profetică printr-o cercetare riguroasă – după pilda Părinţilor Bisericii şi, în special, a Părinţilor Capadocieni – a spiritului culturii şi civilizaţiei actuale, asimilând ceea ce este ziditor pentru om şi lume şi înlăturând acele aspecte care îndepărtează pe om de Dumnezeul Cel adevărat şi de calea împlinirii sale plenare. Îngrijorată de agravarea pericolelor care ameninţă umanitatea întreagă – imoralitatea, dezechilibrele economice, conflictele armate, problema ecologică etc. – Biserica atrage luarea aminte că rădăcina tuturor relelor se află în îndepărtarea omului de Dumnezeu, exacerbarea egocentrismului, pe fondul unei societăţi umane tot mai secularizate.

De aceea, suntem conştienţi că energiile Bisericii, eliberate în ultimii ani, trebuie îndreptate spre lucrarea misionară şi ecumenică comună. Ortodoxia noastră românească, ca de altfel şi întreaga zestre spirituală a României, poate constitui o putere inspiratoare pentru menţinerea şi îmbogăţirea sufletului creştin al Europei.

Împărtăşim convingerea că pentru a fi o unitate adevărată şi durabilă, unitatea Europei trebuie să fie mai întâi de toate o unitate spirituală, pe care doar Evanghelia Mântuitorului Hristos o poate oferi. Noi dorim să prezentăm Europei tezaurul nostru spiritual specific ca temei al unităţii spre care tind popoarele europene, pentru propriul lor bine şi spre binele comun al întregii umanităţi.

Fiţi binevenit în mijlocul nostru, al ierarhilor, preoţilor şi credincioşilor Bisericii Ortodoxe din România şi al altor Biserici şi comunităţi religioase din această ţară. Poporul aici de faţă, personalităţi ale vieţii publice româneşti prezente în această sală, precum şi membrii Corpului diplomatic, care ne onorează în seara aceasta, Vă salută şi Vă asigură de preţuirea lor deplină.

În numele tuturor, Vă îmbrăţişez cu iubire şi rugăm pe Dumnezeu să binecuvânteze întâlnirea noastră.

După rostirea acestui cuvânt, Prea Fericirea Sa i-a oferit Suveranului Pontif cartea *"Biserica întemniţată – România 1944-1989"*, care cuprinde scurte biografii a câteva mii de clerici aparţinând confesiunilor religioase din România care au plătit fidelitatea faţă de propria credinţă, cu ani grei de închisoare, unii chiar cu preţul vieţii. Prezentând această carte, traducere în limba engleză, Prea Fericitul

Părinte Patriarh ***Teoctist*** s-a adresat Papei, în limba franceză, cu următoarele cuvinte:

Sanctitatea Voastră,

Vă ofer această carte, un adevărat pomelnic liturgic conţinând numele martirilor zilelor noastre pentru Hristos, morţi în temniţele comuniste. Astăzi de dimineaţă V-aţi şi rugat pentru ei binecuvântându-le memoria la mormintele lor. Sunt aici înscrise nume de mitropoliţi, episcopi şi preoţi ortodocşi, catolici, greco-catolici şi ai altor confesiuni. Considerăm că este o carte care ne îndeamnă să ne rugăm pentru ei.

V-o oferim ca pe o ofrandă de suflet din dragoste pentru că V-aţi referit la suferinţele care i-au unit şi care trebuie să ne apropie şi pe noi în aceeaşi iubire pentru Hristos şi pentru Biserica Sa.

A urmat discursul Papei ***Ioan Paul al II-lea*** rostit în limba franceză:

Beatitudine,
Înalt Prea Sfinţiile Voastre Mitropoliţi,
Veneraţi Episcopi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române,

1. În timp ce mă pregăteam pentru această întâlnire atât de dorită, îmi venea des în minte o scenă evanghelică: cea a lui Andrei, primul vostru evanghelizator, care, plin de înflăcărare, se duce la fratele său Petru să-i dea uimitoarea ştire: *"L-am găsit pe Mesia (care înseamnă Hristos)!"* ***(Ioan 1, 41). Acea descoperire a schimbat viaţa celor doi fraţi: lăsând mrejele, au devenit "pescari de oameni" (Matei 4, 19). După ce au fost transformaţi lăuntric de Duhul Rusaliilor, au pornit la drum pe căile lumii pentru a duce tuturor vestea mântuirii. Cu ei alţi discipoli au continuat lucrarea evanghelică începută de ei, chemând neamurile la mântuire şi*** *"botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh"* ***(Matei 28, 19).***

Beatitudine, veneraţi Fraţi întru episcopat: noi suntem fiii acelei evanghelizări. Şi noi am primit acea veste, şi noi am fost răscumpăraţi în Hristos. Dacă astăzi ne întâlnim, aceasta se datorează unui plan de iubire al Prea Sfintei Treimi, care în ajunul Marelui Jubileu, a voit ca noi, succesori ai acelor apostoli, să putem rechema în memorie acea întâlnire. Biserica a crescut şi s-a răspândit în lume; Evanghelia a fecundat culturile. Şi în acest pământ comori de sfinţenie, de fidelitate creştină, plătită uneori cu preţul vieţii, au împodobit acel templu spiritual care este Biserica. Astăzi, noi împreună Îi aducem mulţumire lui Dumnezeu.

2. Păstrez mereu vie în suflet emoţia suscitată de vizita Dumneavoastră, Beatitudine, în cetatea Sfinţilor Petru şi Pavel, Corifeii Apostolilor. Păstrez o amintire mişcătoare despre acea întâlnire, care a avut loc în vremuri dificile pentru Biserica Dumneavoastră. Acum sunt eu, pelerin de caritate, care aduc omagiu acestui pământ udat de sângele martirilor străvechi şi moderni, care *"şi-au spălat veşmintele lor şi le-au făcut albe în sângele Mielului"* ***(Ap. 7, 14). Vin să întâlnesc un popor care a primit Evanghelia, a asimilat-o şi a apărat-o***

de atacuri repetate, simţind-o de-acum ca parte integrantă din patrimoniul său cultural.

Este vorba de cultură elaborată cu răbdare, pe urmele moştenirii Romei antice, într-o tradiţie de sfinţenie care a pornit din chiliile a nenumăraţi monahi şi monahii, dorind să cânte laude lui Dumnezeu şi să ţină sus braţele în rugăciune, ca Moise, pentru ca bătălia paşnică a credinţei să fie câştigată în folosul populaţiilor acestui pământ. Mesajul evanghelic a ajuns astfel pe masa oamenilor de gândire, dintre care mulţi au contribuit cu harisma lor la promovarea asimilării lui de către noi generaţii române, orientate către edificarea viitorului lor.

Beatitudine, am venit aici ca pelerin pentru a atesta cât de aproape este în simţire întreaga Biserică Catolică de strădania Episcopilor, clerului şi credincioşilor Bisericii Ortodoxe Române, acum când un mileniu se încheie şi un altul apare la orizont. Sunt alături şi părtaş, cu stimă şi admiraţie, la programul de reînnoire eclezial pe care Sfântul Sinod l-a întreprins în domeniile atât de esenţiale ale formării teologice şi catehetice, pentru a face să reînvie acel suflet creştin care este una cu istoria voastră. Puteţi şti, Beatitudine, că în această lucrare binecuvântată de Dumnezeu, catolicii sunt alături de fraţii lor ortodocşi cu rugăciunea şi disponibilitatea pentru orice colaborare utilă. Unica Evanghelie aşteptată să fie vestită în iubire şi stimă reciprocă. Câte domenii se deschid unei lucrări de angajare comună, în condiţiile respectului reciproc şi dorinţei împărtăşite spre binele acelei umanităţi pentru care Fiul lui Dumnezeu Şi-a dat viaţa! Mărturia dată în comun este un mijloc puternic de evanghelizare. Divizarea, în schimb, înseamnă victoria întunericului asupra luminii.

3. Beatitudine, amândoi în istoria noastră personală am văzut lanţurile şi am cunoscut oprimarea din partea unei ideologii care voia să extirpeze din sufletul popoarelor noastre credinţa în Hristos Domnul. Dar porţile iadului nu au biruit asupra Bisericii, Mireasa Mielului. El, Mielul jertfit şi glorios, este acela care ne-a susţinut în stările de nelinişte şi care acum ne permite să intonăm cântul libertăţii redobândite. El este acela, pe care un teolog contemporan al vostru l-a numit "restauratorul omului", cel ce vindecă omul bolnav şi îl înalţă după ce a suportat îndelung povara grea a sclaviei. După mulţi ani de violenţă, de mortificare a libertăţii, Biserica poate turna balsamul harului pe rănile omului şi să-l vindece în numele lui Hristos, spunând, ca şi Petru, ologului: "Argint şi aur nu am; dar ce am, aceea îţi dau. În numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, scoală-te şi umblă!" (Fp. 3, 6). Biserica nu încetează să îndemne bărbaţii şi femeile din vremea noastră, să se ridice în picioare, să reia drumul către Tatăl, să se lase împăcaţi cu Dumnezeu. Aceasta este prima caritate pe care omenirea o aşteaptă de la noi: vestirea Evangheliei şi renaşterea în Sfintele Taine, prelungite în slujirea fraţilor.

Beatitudine, am venit să contemplu Chipul lui Hristos sculptat în Biserica voastră; am venit să venerez acel chip suferind, chezăşie pentru voi de reînnoită speranţă. Conştientă că L-a "găsit pe Mesia", Biserica voastră se străduieşte să-L poată întâlni şi fiii săi, precum şi toţi oamenii care Îl caută pe Dumnezeu cu inimă sinceră: face aceasta prin celebrarea solemnă a Divinei Liturghii şi prin activitatea pastorală zilnică. Această sarcină coincide cu tradiţia voastră

atât de bogată în exemple care au ştiut să unească o viaţă profundă în Hristos cu o slujire generoasă a celor nevoiaşi; o angajare pasionantă în studiu cu o neobosită preocupare pastorală. Aş vrea să amintesc aici doar Sfântul monah şi episcop Calinic de la Cernica, atât de aproape de inima credincioşilor din Bucureşti.

4. Beatitudine, iubiţi fraţi Episcopi, întâlnirea de azi are loc în ziua în care liturghia bizantină celebrează sărbătoarea Sfântului Apostol şi Evanghelist Ioan Teologul. Cine mai mult decât el, cel iubit intens de Învăţătorul, ne poate împărtăşi această vie experienţă de iubire? În scrisorile sale aceasta pare să fie sinteza vieţii sale, cuvântul care, la bătrâneţe, când ceea ce-i de prisos cade, a rămas să semnifice trăirea sa personală: "Dumnezeu e iubire". Este ceea ce el contemplase plecându-şi capul la pieptul lui Iisus şi ridicându-şi privirea spre coasta străpunsă, din care ieşeau apa Botezului şi Sângele Euharistiei. Această experienţă a iubirii de Dumnezeu nu numai ne invită, dar aproape că ne constrânge la iubire, ca unică şi adevărată sinteză a credinţei creştine.

"Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuieşte, nu se laudă, nu se trufeşte, nu se poartă cu necuviinţă, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândeşte răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă" (I Cor. 13, 4-7). Sunt cuvintele scrise de Apostolul Pavel unei comunităţi frământate de conflicte şi tensiuni: sunt cuvinte valabile pentru toate vremurile. Noi ştim bine că aceste cuvinte ne sunt adresate azi, înainte de toate nouă. Nu servesc pentru a-i arunca în faţă celuilalt eroarea, ci pentru a o demasca pe a noastră, pe cea a fiecăruia dintre noi. Am cunoscut opoziţii, jigniri, reticenţe interioare şi închistări reciproce. Cu toate acestea, şi unii şi alţii, suntem martori că, în ciuda acestor divizări, în momentul marii încercări, când Bisericile noastre păreau zguduite din temelii, şi aici, pe acest pământ al României, martirii şi mărturisitorii au ştiut să slăvească numele lui Dumnezeu cu o singură inimă şi un singur suflet. Şi tocmai ţinând seamă de opera minunată a Duhului, de neexplicat pentru logica omenească, slăbiciunea noastră capătă putere iar inima îşi regăseşte curaj şi încredere în mijlocul dificultăţilor situaţiei actuale.

5. Sunt bucuros că, în fapt, a fost posibil să încep aici în România un dialog fratern asupra problemelor care încă ne despart. Biserica Greco-Catolică din România a suferit în deceniile trecute o represiune violentă. Drepturile ei au fost călcate în picioare şi violate. Fiii săi au suferit mult, unii până la mărturia supremă a sângelui. Sfârşitul prigoanei a restituit libertatea, dar problema structurilor bisericeşti aşteaptă încă soluţia sa definitivă. Fie ca dialogul să constituie calea pentru vindecarea rănilor încă deschise şi pentru rezolvarea dificultăţilor ce mai persistă. Victoria carităţii va fi o pildă nu numai pentru Biserici, dar şi pentru întreaga societate. Îl rog pe Dumnezeu, Părinte al milostivirii şi Domn al păcii, ca iubirea primită şi dăruită, să fie semnul prin care creştinii pot fi recunoscuţi ca fideli Domnului lor.

Bisericile Ortodoxe şi Biserica Catolică au parcurs un lung drum de reconciliere: doresc să-i exprim lui Dumnezeu profunda şi emoţionata mea gratitu-

dine pentru cât s-a făcut, şi să vă mulţumesc vouă, veneraţi Fraţi în Hristos, pentru străduinţa depusă pe această cale. Nu a sosit oare timpul de a relua cu hotărâre cercetarea teologică susţinută de rugăciunea şi de simpatia tuturor credincioşilor ortodocşi şi catolici?

Dumnezeu ştie cât de mult lumea noastră ca şi Europa, pe care o speram eliberată de lupte fratricide, au nevoie de o dovadă de iubire fraternă, care să învingă ura şi neînţelegerile şi să deschidă inimile spre reconciliere! Unde sunt Bisericile noastre atunci când dialogul tace şi armele vorbesc limbajul lor de moarte? Cum să educăm credincioşii noştri în spiritul Fericirilor, atât de diferit de modul de a gândi al puternicilor acestei lumi?

Beatitudine, Fraţi întru Episcopat, să redăm Bisericii unitatea vizibilă, pentru că altfel această lume va fi lipsită de o mărturie pe care numai urmaşii Fiului lui Dumnezeu, mort şi înviat din iubire, o pot duce până la cele din urmă consecinţe. Ce-ar putea oare determina oamenii de azi să creadă în El, dacă noi continuăm să sfâşiem cămaşa necusută a Bisericii, dacă nu reuşim să dobândim de la Dumnezeu miracolul unităţii, lucrând pentru a înlătura obstacolele din calea manifestării ei depline? Cine ne va ierta de această mărturie neadusă? Am căutat unitatea din toate puterile mele, şi voi continua să mă dedic până la sfârşit, ca ea să fie între preocupările prioritare ale Bisericilor şi a le susţine în slujirea apostolică.

6. Pământul vostru este presărat cu mânăstiri. De la Sfântul Nicodim din Tismana în secretul munţilor şi pădurilor, bate inima rugăciunii neîncetate, a invocării numelui sfânt al lui Iisus. Moldova, datorită lui Paisie Velicicovschi şi discipolilor săi, a devenit centrul unei reînnoiri monastice care s-a iradiat asupra ţărilor învecinate la sfârşitul secolului XVIII şi după. Viaţa monahală, ce n-a lipsit nici în vremea persecuţiei, a dat şi dă personalităţi de înaltă statură spirituală în jurul cărora a apărut în aceşti ani o înflorire promiţătoare de vocaţii.

Cenobiile, bisericile acoperite de fresce, icoanele, veşmintele liturgice, manuscrisele nu sunt doar bijuterii ale culturii voastre, dar şi impresionante mărturii de credinţă creştină, de credinţă creştină trăită. Acest patrimoniu artistic născut din rugăciunea monahilor şi monahiilor, a meşteşugarilor şi sătenilor inspiraţi de frumuseţea liturghiei bizantine constituie o contribuţie deosebit de semnificativă la dialogul dintre Orient şi Occident şi la renaşterea acelei fraternităţi pe care o aprinde în noi Duhul Sfânt în pragul noului mileniu. Pământul vostru românesc, între "latinitas" şi Bizanţ, poate deveni punct de întâlnire şi de comuniune. El este străbătut de marele Danubiu, care udă regiuni din Răsărit şi din Apus: fie ca România, ca şi acest fluviu, să poată lega raporturi de înţelegere şi de comuniune între popoare diverse contribuind la afirmarea şi în lume a civilizaţiei iubirii.

7. Beatitudine, Părinţi ai acestui Sfânt Sinod, se reduc zilele care ne despart de începutul mileniului trei al erei creştine. Privirea oamenilor este aţintită asupra noastră în aşteptare. Ei îşi apleacă urechea pentru a auzi de la noi, din viaţa noastră înainte, chiar din cuvintele noastre, ştirea de odinioară: "L-am găsit pe Mesia". Vor să vadă dacă şi noi suntem capabili să părăsim

mreţele orgoliului nostru şi ale temerilor noastre pentru "a vesti anul de har al Domnului".

Vom trece acel prag cu martirii noştri, cu toţi cei ce şi-au dat viaţa pentru credinţă: ortodocşi, catolici, anglicani, protestanţi. Dintotdeauna sângele martirilor este sămânţa generatoare de noi credincioşi în Hristos. Dar pentru a face acest lucru, trebuie să murim noi înşine, să îngropăm omul nostru cel vechi în apele naşterii din nou şi să înviem ca noi făpturi. Nu putem înşela chemarea lui Hristos şi aşteptările lumii, nici refuza glasurile noastre, încât cuvântul veşnic al lui Hristos să nu poată fi proclamat noilor generaţii.

Mulţumesc pentru că aţi vrut să fiţi prima Biserică Ortodoxă care l-a invitat în propria ţară pe Papa de la Roma; vă mulţumesc pentru că mi-aţi oferit bucuria acestei întâlniri fraterne; vă mulţumesc pentru darul acestui pelerinaj care mi-a îngăduit să-mi întăresc credinţa alături de credinţa unor fraţi în Hristos plini de zel.

"Veniţi să umblăm împreună în lumina Domnului". ***Lui să-I fie slavă în vecii vecilor. Amin.***

Suveranul Pontif şi Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** s-au îmbrăţişat înconjuraţi de manifestările de bucurie din partea numeroasei asistenţe. S-a intonat apoi din nou cântarea *"Hristos a înviat..."*, după care Papa ***Ioan Paul al II-lea***, însoţit de câţiva membri ai suitei sale, Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** şi ierarhii Sfântului Sinod s-au îndreptat spre Sala Sinodală a Palatului Patriarhal.

În sala amintită a avut loc o întrevedere între delegaţia Vaticanului condusă de Suveranul Pontif şi ierarhii Sfântului Sinod sub preşedinţia Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist***. Primul moment al acestei întrevederi l-a constituit semnarea unei ***Declaraţii comune*** cu referire la războiul din Republica Federativă Iugoslavia:

Chiar dacă suntem reuniţi în rugăciune şi trăim harul fraternităţii care îşi are izvorul pentru întreaga omenire în Hristos înviat, "Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6), gândurile noastre pline de afecţiune se îndreaptă spre fraţii şi surorile noastre din Republica Federală Iugoslavia, copleşiţi de atâtea încercări şi suferinţe.

Părinţi şi slujitori ai comunităţilor noastre, uniţi cu toţi cei care au ca misiune vestirea în lumea de azi a Celui care "ne-a chemat spre pace" (1 Cor. 7, 15), uniţi în special cu păstorii Bisericilor noastre de pe teritoriul Balcanilor, dorim:

– să ne exprimăm solidaritatea umană şi spirituală atât faţă de toţi cei care, alungaţi din casele lor, de pe pământul lor şi despărţiţi de fiinţele lor dragi, cunosc realitatea crudă a exodului, cât şi de victimele bombardamentelor ucigaşe şi faţă de întreaga populaţie care nu poate trăi în seninătate şi pace;

– să-i chemăm în numele Domnului pe toţi cei care, într-un fel sau altul, sunt responsabili de tragedia actuală, să aibă curajul să reia dialogul şi să găsească condiţiile apte prin care să stabilească o pace justă şi durabilă care să permită reîntoarcerea persoanelor plecate din căminele lor, să pună capăt suferinţelor tuturor celor care trăiesc în Republica Federală Iugoslavia, sârbi,

albanezi şi de alte naţionalităţi şi să pună bazele unei convieţuiri noi între toate popoarele Federaţiei;

– să încurajăm comunitatea internaţională şi instituţiile sale să se folosească de toate posibilităţile de drept pentru a ajuta părţile în conflict să-şi rezolve diferendele conform convenţiilor în vigoare, în special cele privind drepturile fundamentale ale omului şi colaborarea dintre Statele suverane;

– să susţinem orice organizaţii umanitare, în special cele de inspiraţie creştină care îşi închină eforturile uşurării suferinţelor din prezent, cerând cu stăruinţă să nu se pună nici un fel de obstacol în calea acţiunii lor prin care încearcă să-i sprijine pe toţi cei aflaţi în suferinţă, indiferent de naţionalitate, limbă sau religie;

– în sfârşit, să chemăm creştinii de toate confesiunile să se angajeze concret şi să se unească într-o rugăciune unanimă şi permanentă pentru pace şi înţelegere între popoare, încredinţându-şi rugăciunile Sfintei Fecioare pentru ca ea să se roage Fiului ei, "care este pacea noastră" (Efes. 2, 14).

În numele lui Dumnezeu, Părintele tuturor oamenilor, cerem insistent părţilor angajate în conflict să depună definitiv armele şi recomandăm, de asemenea, cu insistenţă, ca părţile prezente să facă tot ce le stă în putinţă pentru a stabili o nouă artă de a trăi în Balcani, pe acest pământ iubit, marcată de respect faţă de toţi, de frăţie şi de convieţuire paşnică. Acest lucru ar fi în ochii lumii un semn puternic care ar arăta că teritoriul Republicii Federale Iugoslavia poate deveni, împreună cu întreaga Europă, un loc al păcii, al libertăţii şi al înţelegerii pentru toţi locuitorii.

† IOAN PAUL AL II-LEA *† TEOCTIST*

Bucureşti, 7 mai 1999

După semnarea ***Declaraţiei*** de mai sus, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** a oferit Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist*** o icoană mozaic reprezentând pe Mântuitorul Iisus Hristos. Au urmat apoi luările de cuvânt ale reprezentanţilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române şi episcopatul catolic.

Primul a luat cuvântul I.P.S. ***Daniel***, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei care a subliniat importanţa şi caracterul vizitei în România şi în sânul Bisericii Ortodoxe Române a însuşi Episcopului Romei în contextul zilelor noastre.

A urmat Eminenţa Sa, Cardinalul ***Eduard Cassidy***, Preşedintele Consiliului Pontifical pentru Unitatea Creştinilor, care a dorit să împărtăşească propriile sale impresii celor de faţă cu referire la vizita Papei în România.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române şi-a manifestat dorinţa de a lua cuvântul I.P.S. ***Nicolae***, Mitropolitul Banatului, exprimând spiritul conciliant şi fratern în care trebuie să se manifeste relaţiile între mărturisitorii credinţei în Hristos.

După această întâlnire, la invitaţia Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist***, a fost înmânată tuturor celor de faţă o medalie specială a Băncii Naţionale a României emisă cu ocazia vizitei Papei. Medalia reprezentând chipurile Suveranului Pontif şi al Patriarhului României, a fost oferită de Dl. ***Mugur Isărescu***. La acest moment a fost prezent şi Dl. ***Emil Constantinescu***, Preşedintele României.

În continuare, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** a participat în sala de recepţie a Palatului Patriarhal la o agapă oferită în cinstea sa de către Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist***. Au participat la această agapă peste 1000 persoane reprezentând toate domeniile vieţii publice ale societăţii româneşti.

În jurul orelor 20,30 Suveranul Pontif, condus de Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** a părăsit Palatul Patriarhal, îndreptându-se spre Nunţiatura Apostolică.

5. A treia zi a vizitei, duminică, 9 mai 1999

Partea centrală şi cea mai importantă a vizitei Papei ***Ioan Paul al II-lea*** în România a fost cu siguranţă constituită de cele două celebrări liturgice, una ortodoxă şi cealaltă catolică, din timpul zilei de duminică, 9 mai.

Dumnezeu a binecuvântat acea zi cu vreme frumoasă de primăvară. Încă din primele ore ale dimineţii, chipul capitalei României înfăţişa o atmosferă de sărbătoare. Grupuri numeroase de credincioşi se îndreptau spre Piaţa *Unirii* pentru a participa la celebrarea Sfintei Liturghii ortodoxe, în prezenţa Papei, în timp ce în Parcul *Izvor* se efectuau ultimele pregătiri pentru *Missa* de după-amiază celebrată de catolici în prezenţa Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist***.

a) *Celebrarea Sfintei Liturghii în Piaţa Unirii – Bucureşti*

Pe locul unde se va construi, cu mila lui Dumnezeu, *Catedrala Mântuirii Neamului*, în parcul din Piaţa *Unirii*, a fost amenajat un podium special pentru celebrarea Sfintei Liturghii. Întregul parc era dominat de icoana Învierii Domnului, realizată într-o dimeniune considerabilă, aşezată deasupra podium-ului. În faţa acestuia era aşezată, ca o chemare spre rugăciune, troiţa sculptată în marmură, care marca locul Sfântului Altar al viitoarei Catedrale. În părţile laterale erau amenajate locuri speciale pentru cele patru coruri (corul Facultăţii de Teologie, al Catedralei Patriarhale, al Mânăstirii *Pasărea* şi corul de copii *"Symbol"*) care urmau să însoţească, prin cântările de strană, oficierea Sfintei Liturghii. În spatele crucii de piatră era amenajat un loc special cuprinzând aproximativ 2000 de locuri destinate oaspeţilor din străinătate, precum şi personalităţilor publice ale societăţii româneşti. În stânga acestei amenajări era construit un podium în trepte, unde câteva sute de ziarişti români şi străini se pregăteau pentru a urmări Sfânta Liturghie.

Începând cu orele 7,00 ale dimineţii, din diferite părţi ale oraşului, credincioşii se îndreptau spre Piaţa *Unirii* în număr din ce în ce mai mare. Preoţi de la parohiile bucureştene, dar şi din suburbiile capitalei se grăbeau, împreună cu credincioşii pe care-i păstoreau, pentru a participa la săvârşirea Sfintei Liturghii. În trenuri speciale, precum şi în sute de autocare soseau grupuri de seminarişti din Mitropolia Munteniei şi Dobrogei, monahi şi monahii din mânăstirile din jurul capitalei, precum şi numeroşi credincioşi veniţi din multe părţi ale ţării. Mulţi dintre aceştia erau îmbrăcaţi în costume naţionale având în mâini icoane, steguleţe în culorile drapelului naţional românesc, ale statului Vatican, precum şi fotografii cu chipul Papei şi al Patriarhului României. Puţin câte puţin, parcul din Piaţa *Unirii* şi străzile din jur au devenit neîncăpătoare pentru zecile de mii de persoane care

doreau să participe la săvârşirea Sfintei Liturghii. Erau de faţă, în afara grupurilor de credincioşi veniţi împreună cu preoţii lor, câteva mii de elevi din şcoli bucureştene veniţi împreună cu profesorii de religie. Câteva grupuri de soldaţi îmbrăcaţi în haina militară specifică diferitelor categorii de astăzi ale armatei române ofereau ambianţei o culoare specifică. În apropierea podium-ului central era de asemenea prezent un grup de câteva zeci de credincioşi cu handicap, înconjuraţi de călugăriţe înveşmântate în alb ale Mânăstirii *Christiana* din Bucureşti.

În jurul orelor 9,00 au început să sosească la locul slujbei oaspeţii veniţi din străinătate, precum şi personalităţile româneşti din diferite domenii ale vieţii publice: politic, cultural, religios, economic etc. Soseau pe rând episcopi, arhiepiscopi sau cardinali de Biserici Catolice din diferite părţi ale lumii.

Eminenţele lor Cardinalii ***Angelo Sodano,*** Secretar de Stat, ***Achille Silvestrini,*** Prefectul Congregaţiei pentru Bisericile orientale, ***Edward Idris Cassidy,*** Preşedintele Consiliului pontifical pentru unitatea creştinilor, ***Giovanni Battista Ré,*** Substitut al Secretariatului de stat, Excelenţele lor Mons. ***Stanislaw Dziwisz,*** Prefectul adjunct al Casei Pontificale, ***Piero Marini,*** Maestrul ceremoniilor pontificale, Monseniorii ***Henryk Josef Nowacki*** şi *Nicola Eterivic,* oficiali ai Secretariatului de stat, Mons. ***Enrico Vigano,*** asistentul Mons. Marini, părintele ***Roberto Tucci,*** însărcinat cu organizarea vizitei din partea Vaticanului, părintele Pasquale Borgomeo, directorul general al postului Radio Vaticana, Mons. ***Ugo Moretto,*** directorul general al centrului de televiziune al Vaticanului, prof. ***Mario Agnes,*** directorul oficiosului Vaticanului "L'Osservatore Romano", Mgr. ***Joaquin Novarro Valls,*** purtătorul de cuvânt al Vaticanului, părintele ***Anton Lucaci,*** translator, ***Renato Buzzonetti,*** directorul serviciului sanitar, ***Angelo Gugel,*** ajutant de cameră al Sanctităţii Sale.

Se putea de asemenea remarca în mulţime un număr considerabil de călugări, călugăriţe şi preoţi catolici veniţi din străinătate dar şi din ţară, înveşmântaţi în costume specifice diferitelor categorii de clerici din Biserica Catolică.

La locul special amenajat în mijlocul parcului soseau pe rând membrii corpului diplomatic acreditaţi la Bucureşti, reprezentanţii instituţiilor internaţionale care au sedii în capitala României, şefii cultelor din România, conducerea diferitelor instituţii culturale, ştiinţifice, universitare, economice, bancare din Bucureşti, membri ai guvernului, parlamentului, preşedinţiei etc. Erau de asemenea de faţă Dl. ***Emil Constantinescu***, Preşedintele României, Dl. ***Petre Roman***, Preşedintele Senatului, Dl. ***Ion Diaconescu***, Preşedintele Camerei Deputaţilor, Dl. ***Radu Vasile***, Prim-ministru al Guvernului României, alte personalităţi ale vieţii publice româneşti.

Conform înţelegerii convenite de membrii ortodocşi şi catolici ai grupului de organizare a vizitei papale, Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** şi Sanctitatea Sa, Papa ***Ioan Paul al II-lea***, erau aşteptaţi să sosească simultan în jurul orelor 9,45 în faţa crucii din parcul Pieţei *Unirii*. Delegaţia papală urma să se organizeze în procesiune în partea de nord a parcului în timp ce procesiunea ortodoxă avea ca punct de pornire Catedrala de pe Dealul Patriarhiei.

După o întâlnire la orele 9,00 cu Dl. ***Radu Vasile***, Prim-ministru al Guvernului României, la Nunţiatura Apostolică din Bucureşti, Suveranul Pontif, însoţit de suita sa, s-a îndreptat spre Piaţa *Unirii*.

În acest răstimp, pe o lungime de aproximativ 100 de metri se organiza pe colina Patriarhiei Române procesiunea către Piaţa *Unirii*. În fruntea procesiunii se afla un monah bătând toaca, înconjurat de alţi monahi care purtau prapori. Aceştia erau urmaţi de un ieromonah purtând în mâini marea Cruce Patriarhală înconjurat de doi diaconi cu ripide. La câţiva metri, doi monahi de la Schitul *Darvari* din Bucureşti purtau racla cu părţi din sfintele moaşte ale Sfântului Ioan Gură de Aur oferite în dar Patriarhiei Române de către Cardinalul Florenţei pentru a fi aşezate spre închinare credincioşilor în noua Catedrală a *Mântuirii Neamului*. Icoana Sfântului Andrei, Apostolul românilor, ce urma a fi dăruită Papei purtată de stareţii mânăstirilor *Sinaia* şi *Plumbuita* urma în procesiune înconjurată de alte două icoane, cea a Învierii şi cea a Înălţării Domnului purtate de patru copii. Un grup de şase tineri în costume naţionale purtau trei drapele naţionale şi trei ale Patriarhiei Române în spatele icoanelor. Urma un grup de tineri şi tinere în costume naţionale, apoi călugăriţe de la mânăstirile din jurul capitalei, unele din ele purtând căţui cu tămâie. Formau un grup aparte nouă monahii de la Mânăstirea *Christiana* înveşmântate în haină monahală de culoare albă datorată muncii lor ca asistente medicale precum şi medici în spitale din Bucureşti. Procesiunea continua cu preoţi care îndeplinesc activitatea misionară în armată, penitenciare şi spitale, cei din armată remarcându-se prin culorile specifice diferitelor arme ale armatei române. În spatele preoţilor, doi diaconi purtau chivote reprezentând machete ale actualei Catedrale Patriarhale urmaţi de 9 arhimandriţi şi protosingheli, dintre care patru erau înveşmântaţi în veşminte pentru a sluji Sfânta Liturghie. Şaisprezece membri ai Sfântului Sinod urmaţi de alţi 12 îmbrăcaţi în veşminte arhiereşti pentru slujbă formau ultima parte a persoanelor din procesiune. Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist***, înconjurat de doi diaconi ai Catedralei Patriarhale cu cădelniţe, încheia această procesiune impresionantă. Sute de preoţi ai capitalei şi seminarişti înconjurau din ambele părţi grupul de-persoane menţionate mai sus.

La orele 9,35 clopotele Catedralei au anunţat începutul procesiunii de pe colina Patriarhiei ce urma să se desfăşoare până la Piaţa *Unirii*. Odată ajunse în parcul acestei pieţe, ierarhii Sfântului Sinod au urcat pe podium, 12 dintre ei îmbrăcaţi în veşminte liturgice, înconjurând masa Sfântului Altar, ceilalţi aşezându-se în partea dreaptă a podium-ului. În acelaşi timp, membrii suitei papale, cardinali, arhiepiscopi şi episcopi, au luat loc de asemenea pe podium în partea stângă.

La orele 10,00, în faţa crucii din parcul Pieţei *Unirii* a avut loc întâlnirea dintre Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** şi Sanctitatea Sa Papa ***Ioan Paul al II-lea***. Îmbrăţişarea frăţească şi apoi sărutarea sfintei cruci au marcat întâlnirea celor doi Întâistătători de Biserici. Ei au urcat apoi pe podium, Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** conducându-l pe Suveranul Pontif la locul special amenajat în partea stângă a podium-ului.

A urmat apoi oficierea Sfintei Liturghii de către Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** înconjurat de membri ai Sfântului Sinod, de preoţii şi diaconii

rânduiţi pentru această slujbă. După citirea Sfintei Evanghelii (Ioan IV, 5-42), predica zilei a fost rostită de Înalt Prea Sfinţitul ***Daniel***, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei. Redăm, în continuare, textul acestui cuvânt:

Sanctitatea Voastră,
Prea Fericirea Voastră,
Eminenţele şi Excelenţele Voastre,
Înalt Prea Sfinţiţi şi Prea Sfinţiţi Părinţi,
Domnule Preşedinte,
Înalte autorităţi de stat,
Domnilor ambasadori,
Iubiţi credincioşi,

Evanghelia pe care am auzit-o acum este plină de semnificaţii spirituale. Toate cuvintele şi faptele lui Hristos poartă în ele taina, lumina şi puterea Învierii lui Hristos. Ascultată acum în lumina şi bucuria pascală, Evanghelia lui Hristos ni se descoperă şi mai mult ca Evanghelie a vieţii veşnice, la care este chemat fiecare om, fiecare popor, umanitatea întreagă.

Dialogul surprinzător şi neobişnuit al lui Iisus cu femeia samarineancă arată deodată taina şi misiunea Bisericii în lume. Dialogul lui Iisus cu femeia samarineancă este un model de misiune a Bisericii. Iisus este deodată mare vindecător spiritual şi mare misionar. El, un evreu, un învăţător, conversează cu o femeie, lucru neobişnuit în acea vreme (Ioan 4, 27). Mai mult, această femeie este o străină – străină ca neam şi de credinţă străină.

Venind dinspre Iudeea spre Galileea, Iisus trece peste graniţele geografice ale Samariei. Drumul Său trece prin teritoriu străin, dar El nu se împacă cu înstrăinarea dintre iudei şi samarineni. El traversează frontiere terestre, pentru a depăşi şi bariere mentale, inclusiv bariera mentală a superiorităţii unui popor faţă de alt popor.

Totuşi, Iisus nu confundă religiile şi nu promovează sincretismul. El nu relativizează adevărul, ci, dimpotrivă, îi descoperă plinătatea.

Mântuirea vine de la iudei (Ioan 4, 22), *dar vine ceasul când nici pe muntele acesta (Garizim), nici în Ierusalim nu vă veţi închina Tatălui (...) Duh este Dumnezeu şi cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh şi în adevăr* ***(Ioan 4, 21 şi 24). Tatăl va fi adorat în duh, adică în Duhul Sfânt, şi în adevăr, adică în Adevărul – Hristos (Ioan 14, 6 şi 15, 26).***

Iisus descoperă de fapt că adevăratul Dumnezeu nu poate fi limitat la un loc anume sau la un popor anume. El oferă şi doreşte mântuirea tuturor oamenilor, din toate locurile.

Evanghelia din Duminica femeii samarinence ne arată că orice om este căutat de Hristos, că din orice străin Iisus poate face un teolog şi un misionar, dacă intră în dialog cu El.

Când Iisus cere femeii samarinence să-I dea apă din fântână, el o face pentru ca să-i poată vorbi de o altă apă: "apa cea vie", cerească, darul Sfântului Duh, care aduce iubirea şi viaţa veşnică.

Într-adevăr, apa din pământ potoleşte doar setea trupului, însă setea sufletului nu o poate satisface decât iubirea infinită a lui Dumnezeu, prezenţa vieţii

Sale veşnice în viaţa noastră trecătoare. Apa cea vie este puterea Învierii, iubirea lui Dumnezeu mai tare decât moartea.

Când Iisus doreşte să schimbe afectivitatea tulburată şi neîmplinită a femeii samarinence, *El îndreaptă fără să rănească; El vindecă fără să umilească. El eliberează fără să piardă persoana umană. El deschide biologicul spre teologic şi ridică simţurile în planul spiritualităţii.*

El cunoaşte boala şi oferă remediul. Dintr-o existenţă înstrăinată, robită în vidul ascuns al unei pasiuni individuale, El face o viaţă deschisă tainei comuniunii în Duh şi Adevăr, comuniune cu Dumnezeu şi cu oamenii.

Femeia samarineancă devine îndată misionar al lui Iisus, ea duce oamenii din cetate la Hristos şi Îl aduce pe Hristos în cetatea străină şi păgână. ***Acolo El stă două zile şi, prin prezenţa Sa, îi învaţă pe samarineni cele două porunci esenţiale: iubirea faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni.***

Fericitul Augustin (†430), un părinte al Bisericii Apusene şi, în acelaşi timp, al Bisericii nedespărţite a tâlcuit duhovniceşte taina femeii samarinence, spunând: *Această femeie este simbolul Bisericii, care nu este încă îndreptată, dar care trebuie să fie, graţie întâlnirii cu Mântuitorul (...) Această femeie, care preînchipuie Biserica, vine dintr-un popor străin, căci Biserica avea să vină din neamuri străine spre poporul evreu. Să ne recunoaştem, deci, în această femeie şi, în ea, să mulţumim lui Dumnezeu pentru noi...* ***(Maurice Vericel,*** *L'Evangile Commenté par les Pêres,* ***Paris, 1965, p. 88).***

Sfântul Ioan Hrisostom (†407), un părinte al Bisericii Răsăritene şi, în acelaşi timp, al Bisericii nedespărţite, a lăudat zelul apostolic sau misionar al acestei femei astfel: *Ceea ce au făcut Apostolii, această femeie a făcut-o la fel, şi chiar cu mai multă râvnă în măsura puterilor ei. Aceia, fiind chemaţi, şi-au lăsat mrejele, dar aceasta, în mod voluntar şi fără să-i poruncească nimeni şi-a lăsat găleata şi a făcut slujbă de evanghelist; bucuria ei i-a dat aripi şi ea nu aduce la Iisus Hristos o persoană sau două ca Andrei şi ca Filip,* ***ci pune în mişcare toată cetatea şi atrage la El tot poporul (Sfântul Ioan Gură de Aur,*** *Comentarii la Evanghelia după Ioan,* ***Omilia 34, Ed. Pelerinul, Oradea, 1998, p. 161).***

Iubiţi credincioşi,

Femeia samarineancă prefigurează pe toţi oamenii care în mod neaşteptat s-au întâlnit cu Hristos, şi-au schimbat viaţa şi au devenit martorii, mărturisitorii şi misionarii Lui şi ai Bisericii.

În loc de încheiere, să ne rugăm lui Hristos-Domnul să ne dăruiască nouă şi lumii de azi "apa cea vie", care schimbă viaţa noastră personală şi a cetăţii întregi în acea libertate şi bucurie de-a ne închina lui Dumnezeu în Duh şi Adevăr şi de a vesti iubirea Lui pentru toţi oamenii.

Doamne, Tu ştii că sunt azi încă multe bariere interioare şi multă înstrăinare între oameni şi popoare; ajută-ne să facem din străini prieteni, să înlocuim violenţa prin pace şi să vindecăm dezbinarea prin comuniune!

Doamne, tu ştii câtă lume trăieşte astăzi doar din apa pământească, iubind cu patimă lucrurile trecătoare; ajută-ne să însetăm după "apa cea vie", după iubirea Ta veşnică!

Doamne, Tu ştii cât de multă misiune are de făcut Biserica Ta în "Samaria modernă", în cetatea străină a civilizaţiei noastre moderne, care adoră "munţii" propriilor ei realizări.

Ajută-ne, Doamne, să ne înnoim gândirea şi viaţa, să devenim misionarii Tăi pentru bucuria Învierii!

Amin.

La momentul liturgic dedicat "sărutului păcii", Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** s-a îndreptat către Suveranul Pontif care a înaintat spre mijlocul podiumului. A avut loc îmbrăţişarea frăţească între cei doi Întâistătători de Biserici spre bucuria celor de faţă.

Spre sfârşitul celebrării Sfintei Liturghii, la momentul rânduit, un grup numeros de credincioşi au primit Sfânta Împărtăşanie.

După otpustul Sfintei Liturghii, Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** a rostit următorul cuvânt:

Sanctitatea Voastră,
Domnule Preşedinte al României,
Iubiţi fraţi şi surori în Domnul,

Ne aflăm aici, în locul hărăzit a se înălţa noua Catedrală a Patriarhiei Române, pentru care, printre primii donatori s-a numărat, acum, Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea. Este pentru noi, fiii Bisericii strămoşeşti, şi pentru ceilalţi fraţi ai noştri din România, ca şi pentru fraţii români de peste hotare, o zi de mare importanţă, pentru că trăim un eveniment care, abia după trecerea timpului, îl vom putea aprecia, într-o măsură adevărată şi îi vom putea înţelege conţinutul şi dimensiunile reale.

De aceea, în numele dumneavoastră, al credincioşilor şi al Sfântului Sinod, de faţă aici, să-mi îngăduiţi să rostesc un smerit îndemn către cei care ascultă sau privesc acum imaginea noastră, ca să păstreze în inima lor ceea ce noi avem mai sfânt, şi anume Biserica Mântuitorului Iisus Hristos. Să ţinem minte Sfânta Liturghie de astăzi, pentru prima dată săvârşită în prezenţa Episcopului Romei, în locul acesta, unde se va înălţa Catedrala Patriarhiei. Să transmiteţi urmaşilor dumneavoastră că această imagine a noastră de astăzi nu ne aparţine numai nouă, celor ce slujim aici, ci tuturor credincioşilor, aparţine sfinţilor noştri înaintaşi, aparţine martirilor celor două Biserici, din istorie şi din prezent. Ei, Sfinţii, se roagă pentru noi. Ei mărturisesc pentru noi în faţa Prea Sfintei Treimi. Ei îngenunghează şi ei ne călăuzesc, împreună cu Maica Domnului, pe acest drum care duce, suntem încredinţaţi, către Împărăţia lui Dumnezeu şi către unitatea pentru care s-a rugat Însuşi Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Cu darul lui Dumnezeu Cel închinat în Treime, Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, trăim astăzi o negrăită bucurie. Bisericile noastre, prezente aici, oferă celor de faţă pregustarea imaginii bisericii nedespărţite. Ce dar dumnezeiesc şi ce binecuvântare, ca, la sfârşitul mileniului despărţirii Bisericilor, să trăim clipe ca acestea, de bucurie şi de nădejde în unitatea Bisericilor noastre. Este un moment sfânt, Sanctitatea Voastră, acest moment în care ne aflăm împreună

aici, în faţa iubirii lui Dumnezeu şi a sfinţilor Săi, în faţa lumii şi a istoriei, trecute şi viitoare.

De aceea, potrivit este să aducem împreună celor ce sunt acum cu ochii aţintiţi asupra noastră, mărturia Bisericii în faţa lumii, şi anume că Hristos este "Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 16, 4) şi că prin Jertfa şi Învierea Sa ni se deschide perspectiva unei existenţe pământene autentice şi a veşniciei întru Împărăţia lui Dumnezeu. Acesta este mesajul pe care îl vestim astăzi "cu o gură şi cu o inimă", aşa cum l-au mărturisit Apostolii Mântuitorului Hristos, marii Sfinţi Părinţi şi Învăţători ai Bisericii celei una, a Răsăritului şi a Apusului, martirii, sfinţii şi cuvioşii creştinătăţii dintotdeauna şi de pretutindeni.

Prea iubiţi fraţi şi surori,

Adevărul care stă la temelia Bisericii şi a propovăduirii ei este acela că Hristos a biruit moartea, că Hristos a înviat din morţi cu moartea pe moarte călcând şi nouă ne-a dăruit, prin moartea Lui, viaţa veşnică. Aceasta este mărturia pe care Biserica creştină o aduce lumii de două mii de ani şi o va aduce în vecii vecilor. Pe credinţa în înviere, propovăduită de Sfinţii Apostoli, martori ai Celui înviat, s-a întemeiat Biserica lui Hristos, după Cuvântul Sfântului Pavel: "Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică şi credinţa voastră" (I Cor. 15, 14). Dar istoria îndelungată a Bisericii ne arată că nu a fost zadarnică nici propovăduirea creştină, nici credinţa creştinilor.

"Hristos a înviat!", vesteşte Biserica de aproape 20 de veacuri. "Adevărat a înviat!" răspundem noi cei ce prin pocăinţă şi iubire murim păcatului şi înviem în Hristos, ca făpturi noi, hărăzite vieţii depline aici şi în Cer.

Sanctitatea Voastră,
Iubiţi fraţi în Hristos Domnul

În faţa tuturor problemelor cu care se confruntă omenirea astăzi – şi care nu sunt puţine – credem că Biserica nu trebuie să uite vocaţia ei specifică, contribuţia sa substanţială şi de neînlocuit în viaţa umanităţii. Biserica este chemată, înainte de orice, să sfinţească pe om şi creaţia întreagă, să-L împărtăşească lumii pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Cel Înviat, pentru ca lumea să dobândească viaţa cea autentică, viaţa cea veşnică împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt.

Evanghelia Duminicii de astăzi, a Samarinencei, tâlmăcită de Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei, arată ce este şi cum se dobândeşte viaţa cea adevărată, nestricăcioasă şi veşnică pe care, se pare, omul zilelor noastre o uită adeseori, copleşit de grijile lumii acesteia, de suferinţele sau bucuriile vieţii celei trecătoare. O uită, mai ales, pentru că nu ştie, nu este ajutat îndeajuns sau nu vrea să cunoască cine este cu adevărat Hristos. "Dacă ai fi ştiut darul lui Dumnezeu – spune Mântuitorul femeii samaritence – şi cine este Cel ce-ţi zice dă-mi să beau, tu ai fi cerut de la El şi ţi-ar fi dat apă vie... Cel care va bea din apa pe care i-o voi da Eu nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el izvor de apă curgătoare spre viaţa veşnică" (Ioan 4, 10, 14).

Există, aşadar, o apă mai de preţ decât cea care izvorăşte din adâncurile pământului. Există şi o pâine mai de preţ decât pâinea cea de toate zilele. Este pâinea care se coboară din cer, Hristos Mântuitorul, care se oferă în Dumnezeiasca Liturghie ca hrană spre viaţa lumii. "Eu sunt pâinea cea vie", zice Hristos. "Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viaţa lumii este Trupul Meu" (Ioan 6, 51).

Chemarea ultimă şi esenţială a Evangheliei şi a Bisericii este dobândirea vieţii celei nemuritoare şi numai apoi, ca o consecinţă, zbaterea pentru un trai pământean mai bun, pentru pacea lumii, pentru eficienţa economică, ştiinţifică etc. Lucrarea de neînlocuit a Bisericii începe însă în momentul în care la Sfânta Liturghie suntem chemaţi ca "Sus să avem inimile!" şi "am aflat credinţa cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc...". Dacă pâinea, hrana materială, alinarea suferinţelor şi îmbunătăţirea condiţiilor de trai pot fi oferite şi de alte instituţii umane, pe Dumnezeu şi hrana Sa cea cerească spre viaţa nemuritoare numai Biserica le poate împărtăşi.

Desigur, Biserica nu abandonează viaţa aceasta, nici lumea, nici istoria; nu abandonează omul şi nici nevoile sale materiale. Pentru om a murit Hristos. Biserica le dă însă acestor preocupări valoare din perspectiva vieţii celei nemuritoare, o valoare mult mai mare decât o au ele în sine. Biserica ne cheamă să redescoperim ierarhia firească a căutărilor noastre, punând în fruntea lor năzuinţa omului spre cele înalte, spre Dumnezeu: "Căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate celelalte se vor adăuga vouă" (Matei 6, 33), încheie Hristos cuvântul Său referitor la grija omului de fiecare zi.

Mulţi dintre semenii noştri doresc ca Biserica să fie mai prezentă în viaţa publică. Şi au dreptate. Se uită, însă, uneori, faptul că Biserica a fost şi este concentrată, înainte de toate, asupra lucrării ei de sfinţire a omului şi a lumii. Din această lucrare specifică izvorăşte apoi şi o prezenţă a sa mai evidentă în plan exterior, social. Avem convingerea că readucându-l mai întâi pe om la Dumnezeu, acesta va dobândi pacea interioară de unde va izvorî grija de semeni, preocuparea pentru viaţa zilnică a cetăţii şi a locuitorilor ei.

Vocaţia sacramentală a Bisericii, dorul după Dumnezeu, simţul adevăratei ierarhii a valorilor şi a vieţii celei adevărate ni le-au arătat cu prisosinţă credincioşii noştri care într-o perioadă de cruntă sărăcie şi-au folosit darul cel mare al libertăţii cu puţine şi regretabile excepţii, nu pentru a-şi zidi loruşi case pământene, ci pentru a zidi mai întâi locaşuri lui Dumnezeu. În ultimii zece ani, Sanctitatea Voastră, acest popor a construit sute de biserici şi zeci de mânăstiri în toată ţara.

În timp ce se spune adesea că suntem prea săraci pentru a zidi biserici, poporul ne învaţă, o dată în plus, că bisericile nu se zidesc numai cu bani, ci mai ales cu dragoste pentru Dumnezeu şi pentru neamul nostru, ele fiind simbolul dăinuirii şi înălţării unui popor în istorie şi în lume. Este o lecţie pentru noi toţi, că trebuie să începem orice lucrare cu Dumnezeu, deoarece Dumnezeu este izvorul binelui şi al desăvârşirii, al frumosului, al fericirii cereşti şi pământeşti.

Acest elan sacru al românilor spre a zidi altare de închinare este un imbold nepreţuit şi pentru noi de a reactualiza proiectul zidirii unei Catedrale, simbol

al neamului, pe acest loc pe care l-a întrezărit şi înaintaşul nostru, primul Patriarh al României, Miron Cristea. Şi iată, astăzi este celebrată prima dumnezeiască Liturghie pe locul unde se va zidi Catedrala, Casă a lui Dumnezeu, spre proslăvirea Sa şi spre binele naţiunii noastre.

Sanctitatea Voastră,
Iubiţi fraţi,

În pragul celui de al treilea mileniu, mesajul Bisericii adresat lumii nu poate fi altul decât acesta: Hristos Cel Înviat împărtăşeşte lumii, prin Biserică, dobândirea vieţii celei adevărate.

Credem că Bisericile creştine trebuie să-şi adune energiile risipite şi să le concentreze în lucrarea de sfinţire a omului şi a lumii, să-L redea lumii pe Hristos! Ce putem noi oferi lumii altceva mai de preţ, decât pe Dumnezeu Însuşi?

Lumea de astăzi are nevoie mai mult ca oricând de Dumnezeu şi de harul Său sfinţitor, căci constatăm cu durere că mulţi dintre semenii noştri au pierdut conştiinţa sensului vieţii lor proprii şi a vieţii neamului. Ei par a rămâne captivi pământului şi neputincioşi în a-şi ridica privirea spre cer, pentru a-şi descoperi adevăratul lor statut, cel de fiinţă creată după chipul lui Dumnezeu pentru a ajunge la asemănare cu El.

Privind în urmă, în istorie, precum şi la starea lumii de astăzi, creştinii trebuie să recunoască, în spiritul pocăinţei evanghelice, răspunderea lor pentru starea de rătăcire a multora dintre semenii noştri, pentru neîmplinirile, suferinţele, smintelile sau rătăcirile pe care le-au provocat lumii de-a lungul veacurilor.

Sanctitatea Voastră,

Ne aflăm în ultimele clipe ale întâlnirii noastre aici, în apropierea Reşedinţei Patriarhale, îndulcindu-ne sufleteşte unii de alţii. Sunt prezenţi aici, Sanctitatea Voastră, credincioşi ai Bisericii noastre, Preşedintele României, reprezentanţii autorităţilor de stat, preoţi slujitori din spitale şi din armată, monahi şi monahii. Prin glasul meu, toţi vă mulţumesc pentru osteneala pe care aţi luat-o de a ne face această bucurie, întâlnindu-ne în nădejdea apropierii în credinţă şi a sluji mai cu folos lumea de astăzi.

În Scrisoarea Pastorală a Sanctităţii Voastre, "Orientale Lumen", preţuită mult de noi şi de teologii noştri, aţi abordat foarte cuceritor, literar şi teologic, frumuseţile Ortodoxiei. De aceea, socotim că aceste valori, care ne sunt comune din primul mileniu, ne vor întări nădejdea că Bunul Dumnezeu ne va ajuta să vedem apropiindu-se cele două Biserici, pentru că şi astăzi, în ciuda bucuriei, am trăit întristarea, totuşi, a neîmpărtăşirii noastre din acelaşi Potir. Vă rugăm, Sanctitate, să înălţaţi rugăciuni la mormântul Sfântului Apostol Petru pentru toţi aceşti creştini şi preoţi care V-au întâmpinat, care, în frământările şi grijile lor zilnice, apelează la noi, slujitorii Bisericii, la Mântuitorul Hristos, ca unii ce suntem ucenici ai Săi. Suntem bucuroşi, de asemenea, că am îndreptat de aici un cuvânt cald către fraţii noştri ortodocşi, catolici şi de alte credinţe din Iugoslavia. Nădăjduim că Apelul nostru pentru potolirea suferinţelor abătute

asupra lor va aduce mângâiere în sufletele lor, prin încetarea războiului şi dobândirea roadelor păcii şi înţelegerii.

Dumnezeu să binecuvânteze lucrarea noastră, Dumnezeu să ne ajute, fraţi români şi fraţi creştini, să merităm bucuria de astăzi, să fim responsabili şi conştienţi că dacă apar în viaţa neamului şi a Bisericii evenimente pe care noi nu le putem înţelege la început, evenimente care vin de la Dumnezeu ca sfânta libertate, ca pacea, ca întâlnirea de astăzi, acestea poartă în ele o responsabilitate pentru fiecare şi un dar pe care-l vom înţelege deplin în timp.

În amintirea acestei vizite, Sanctitatea Voastră, Vă rog să primiţi, în numele tuturor, ca mărturie a credinţei, a statorniciei şi ataşamentului nostru pentru Biserica Mântuitorului Iisus Hristos, pentru pacea întregii lumi, acest Sfânt Potir şi icoana Sfântului Apostol Andrei, cel care ne-a încreştinat pe noi, românii.

Iubiţi fraţi şi surori,

Dumnezeu ne va ajuta să păstrăm bucuria de astăzi şi să fim încredinţaţi că, dacă apar în viaţa neamului sau în viaţa Bisericii încercări de la Dumnezeu pentru păcatele noastre, tot Dumnezeu ne trimite şi mângâierile, ca cea a Sfintei Liturghii de astăzi.

Noi, românii, rânduiţi de Dumnezeu să fim strajă credinţei în acest colţ de lume, de două mii de ani, având-L pe Hristos Părinte şi Frate, trebuie să-I urmăm învăţătura; să ne iubim ţara şi pământul strămoşesc; să iubim pe fraţii noştri de alte credinţe şi alte etnii, ca într-un cuget să lăudăm pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh. Amin!

A urmat apoi cuvântarea Papei rostită în limba română:

Hristos a înviat!

I. *"Fie Numele Domnului binecuvântat. De acum şi până-n veac".*

Cu cuvintele imnului de încheiere al Divinei Liturghii, doresc să înalţ Domnului vii mulţumiri pentru momentul de fraternitate în bucurie şi de rugăciune intensă pe care tocmai l-am trăit.

Fie binecuvântat Numele Domnului pentru poporul român. Încă de la începuturile evanghelizării sale nu a încetat niciodată să cânte mărirea Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh. Chiar şi în timpurile cele mai întunecate ale istoriei sale a continuat să aibă încredere în Dumnezeu, după cuvântul Psalmistului: *"Ziua trimite Domnul îndurarea sa şi noaptea cântarea lui este în gura mea: rugăciune către Dumnezeul vieţii mele"* ***(Ps. 41; 42, 9).***

Mă gândesc la comorile de spiritualitate şi de sfinţenie care au făcut preţioasă istoria seculară a României. Pomenesc cu veneraţie mărturia dată în timpul persecuţiei de atâţia creştini, iluştri cât şi necunoscuţi, care au rămas tari în credinţă şi au continuat să răspândească Evanghelia, uneori cu preţul propriei vieţi. Fidelitatea lor constituie pentru toţi discipolii Domnului un semn de speranţă. Într-adevăr, comuniunea dintre creştinii de diverse Confesiuni, reală chiar dacă imperfectă, se confirmă prin martiriul pentru Hristos şi se desăvârşeşte în împărtăşirea sfinţilor.

2. Dintre numeroşii martori ai lui Hristos, înfloriţi pe pământul României, doresc să amintesc monahul de la Rohia, Nicolae Steinhardt, excepţională figură de credincios şi de om de cultură care a perceput în chip special bogăţia imensă a comorii comune Bisericilor creştine.

Aduc mulţumire Domnului în special pentru credinţa şi speranţa mărturisite pe pământ român de membrii Bisericii Ortodoxe şi Bisericii Catolice în decursul acestui secol dificil. Graţie lor, persecuţiile şi suferinţele au devenit ocazii preţioase de sfinţire şi de evanghelizare în această regiune.

Să izbucnească din Biserica Ortodoxă Română şi din cea Catolică o singură cântare de preamărire a Numelui Domnului! Să formeze o simfonie de glasuri exprimând frăţietatea cordială a raporturilor reciproce şi implorând comuniunea deplină a tuturor credincioşilor. Întemeiate pe succesiunea apostolică, Biserica Ortodoxă Română şi cea Catolică au acelaşi Cuvânt al Domnului, păstrat în Sfintele Scripturi şi aceleaşi Taine sau Sacramente. În special, conservă aceeaşi Preoţie şi celebrează unicul Sacrificiu al lui Hristos, prin care El edifică şi face să crească Biserica sa.

3. Binecuvântat fie Numele Domnului pentru tot ce se face în ascultare de porunca lui Hristos. Mă gândesc la dialogul internaţional dintre Biserica Catolică şi Biserica Ortodoxă în ansamblul ei, şi la cel dintre Biserica Greco-Catolică şi Biserica Ortodoxă Română. Gândul meu se îndreaptă, deopotrivă, către colaborarea pastorală respectuoasă dintre credincioşii ortodocşi şi catolici, care dezvoltă la diferite nivele şi aduce roade promiţătoare şi în rândul tinerilor, precum şi la eforturile pentru realizarea unei traduceri interconfesionale a Bibliei. Fie ca relaţiile reciproce să devină din ce în ce mai libere de orice teamă şi suspiciune, şi să demonstreze că scopul oricărei acţiuni pastorale este de a-l ajuta pe fiecare să crească în fidelitatea faţă de unicul Domn.

Peste puţine luni vom celebra cei 2000 de ani de la naşterea lui Iisus Hristos. Este vorba de un extraordinar şi important Jubileu pentru creştini şi pentru întreaga umanitate, în mijlocul căreia creştinismul a avut, în aceste două milenii, atât de mare relevanţă. De aceea, pe bună dreptate, membrii Bisericii Catolice împreună cu creştinii diverselor Confesiuni vor celebra evenimentul cu suflet plin de recunoştinţă faţă de Dumnezeu pentru darul mântuirii.

Marele Jubileu al anului 2000 solicită creştinii să privească spre viitor mai conştienţi de provocările pe care le ridică venirea noului mileniu. Printre acestea se impune căutarea unităţii tuturor celor ce cred în Hristos. Exprim urarea ca al treilea mileniu creştin să ne găsească, dacă nu total uniţi, cel puţin mai aproape de comuniunea deplină.

4. În fine, binecuvântat fie Numele Domnului pentru amabilitatea şi atenţia cu care m-aţi primit în aceste zile.

Doresc să manifest vie şi cordială recunoştinţă în primul rând Beatitudinii Sale, Patriarhului Teoctist, Sfântului Sinod, Clerului şi credincioşilor Bisericii Ortodoxe din România care mi-au deschis braţele şi inima!

Domnul să binecuvânteze această străveche şi ilustră Biserică în desfăşurarea misiunii sale pastorale; toţi credincioşii să ofere lumii o nouă şi

bucuroasă mărturie de comuniune deplină între ei şi de fidelitate curajoasă faţă de Evanghelie!

Adresez un salut patern şi plin de afecţiune credincioşilor Bisericii Catolice. Dumnezeu mi-a dat bucuria să văd chipurile voastre şi să mă rog cu voi. Asemenea lui Paul bătrânilor din Milet, vă spun şi eu: *"Vă încredinţez lui Dumnezeu şi cuvântului harului Său"* ***(Fapte 20, 32).***

Invoc ocrotirea Mariei, slăvita Maică a lui Dumnezeu, peste toţi cetăţenii iubitei Românii.

Fiii săi, care în decursul istoriei au învăţat să aibă încredere în mijlocirea ei puternică, să poată găsi mereu în ea călăuza sigură spre a păşi spre un viitor de prosperitate şi pace şi contribui la edificarea unei patrii din ce în ce mai juste şi mai fraterne.

Amin.

Hristos a înviat!

Rostirea cuvântului de mai sus a fost urmată de oferirea unui potir de aur de către Papă pentru Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist***.

După acest schimb de daruri, Suveranul Pontif şi Patriarhul României au binecuvântat zecile de mii de credincioşi prezenţi la slujbă.

În timp ce corurile Facultăţii de Teologie, Catedralei Patriarhale, Mânăstirii *Pasărea* şi *"Symbol"* intonau împreună cu întreaga asistenţă cântările pascale *"Îngerul a strigat..."* şi *"Hristos a înviat..."*, a început organizarea procesiunii rânduite de după Sfânta Liturghie. Din partea stângă a podium-ului, ierarhia catolică şi din partea dreaptă, ierarhii ortodocşi, au coborât împreună spre crucea din faţa podium-ului urmaţi de Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** şi Papa ***Ioan Paul al II-lea***.

După o scurtă întâlnire cu Dl. Preşedinte al României, ***Emil Constantinescu***, care a ieşit în întâmpinarea Suveranului Pontif şi a Patriarhului României, aceştia au binecuvântat grupul de persoane cu handicap însoţite de maici ale Mânăstirii *Christiana* şi studente ale Secţiei de asistenţă socială din cadrul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Bucureşti.

După plecarea spre Nunţiatura Apostolică a Papei, Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** s-a adăugat procesiunii, alcătuită în aceeaşi ordine ca în dimineaţa zilei, care avea ca punct final colina Patriarhiei Române. Aici persoanele din procesiune au fost întâmpinate de glasul clopotelor Catedralei Patriarhale anunţând împlinirea unui mare moment ecumenic care va fi cu siguranţă menţionat la loc de cinste în analele istoriei relaţiilor inter-creştine de la acest sfârşit de mileniu.

De menţionat că, evenimentul participării Sanctităţii Sale, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** la liturghia bizantină celebrată de Prea Fericitul Părinte Patriah ***Teoctist*** şi ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a fost transmis în direct de posturile de televiziune româneşti, fiind preluat şi de numeroase televiziuni din Europa.

b) *Celebrarea Missei catolice la Parcul Izvor – Bucureşti*

După celebrarea Sfintei Liturghii în parcul Pieţei *Unirii* în dimineaţa zilei de 9 mai 1999, grupuri mari de credincioşi s-au îndreptat spre Parcul *Izvor* din

apropiere pentru a asista la slujba *Missei* catolice prezidată de Sanctitatea Sa, Papa ***Ioan Paul al II-lea***, în prezenţa Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist*** şi ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Zeci de mii de credincioşi catolici veniţi din toate părţile ţării unde există comunităţi ale Bisericii Catolice erau deja la începutul după-amiezii prezenţi la Podul *Izvor* întru aşteptarea sosirii Suveranului Pontif. De asemenea, mulţi credincioşi ortodocşi din Bucureşti îşi manifestau dorinţa să participe la slujba celebrată de Papă. Erau prezente multe personalităţi ale vieţii publice româneşti şi străine care luaseră parte la săvârşirea Sfintei Liturghii în Piaţa *Unirii*. Erau de faţă Preşedintele României, Dl. ***Emil Constantinescu***, Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului, ***Petre Roman*** şi ***Ion Diaconescu***, Primul Ministru al Guvernului României, miniştri, parlamentari, şefi ai cultelor, diplomaţi, oameni de cultură etc.

La orele 16,45 au urcat pe podium-ul special amenajat ierarhii Bisericii Ortodoxe Române în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** care s-a întâlnit cu Suveranul Pontif într-un spaţiu special amenajat în spatele podium-ului.

În jurul orelor 17,00, cei doi Întâistătători de Biserici au urcat împreună pe podium-ul liturgic, fiecare îndreptându-se spre locurile pregătite în acest scop.

La începutul celebrării *Missei*, a luat cuvântul I.P.S. ***Ioan Robu***, Arhiepiscop şi Mitropolit catolic de Bucureşti, care a spus:

Sfinte Părinte,

Tu es Petrus *– "Tu eşti Petru". Bine aţi venit în România, ţara soră de suferinţă cu Patria Iubirii Sanctităţii Voastre, Polonia.*

Mă bucur nespus să vă salut în mijlocul nostru, al acestei mulţimi alcătuite din cler şi credincioşi veniţi din toate provinciile istorice care alcătuiesc astăzi România: Moldova, Ţara Românească şi Transilvania. Salut grupul de credincioşi veniţi din Basarabia şi Ucraina şi pe cel venit din Bulgaria. Îi salut şi pe toţi înalţii oaspeţi din Vatican şi din alte ţări: Franţa, Germania, Austria, Italia, Croaţia şi Ungaria.

Deci vă spun şi eu: "Bine aţi venit", Sfinte Părinte, pe pământul nostru românesc, pământ de har şi de păcat, pământ de victorii şi de căderi, pământ ca oricare altul, dar pentru noi, pământ sfânt.

Orice catolic din România şi-a dorit să ajungă odată la Roma pentru a-l vedea pe Papa; în timp, unii au reuşit să o facă, dar cine îndrăznea să se gândească, până nu demult, că însuşi Papa va veni la noi?

Nu mi se pare o pură coincidenţă faptul că vizita se desfăşoară în luna mai, luna Preacuratei Fecioare Maria; de asemenea, ieri l-am sărbătorit pe Fericitul Ieremia Valahul, primul român ridicat la cinstea altarelor. Sunt convins că ei au avut un rol mai mare decât oricine de pe pământ în realizarea momentului de bucurie şi de frăţietate pe care îl trăim acum cu toţii.

Într-adevăr, se află acum alături de noi şi reprezentanţi ai Bisericii-surori Ortodoxe, în frunte cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Teoctist precum şi reprezentanţi ai autorităţilor statului, în fruntea cărora se află Domnul Preşedinte Emil Constantinescu şi Primul Ministru, Radu Vasile; fiecare dintre aceştia au contribuit, în felul său şi din poziţia în care se află, la realizarea acestei vizite.

Vom începe îndată Sfânta Liturghie. Hristos va veni în mijlocul nostru şi se va adresa Sanctităţii Voastre ca odinioară lui Petru: "Simone, Simone, ...m-am rugat pentru tine ca să nu înceteze credinţa ta. Iar tu, întorcându-te, întăreşte-i pe fraţii tăi" (Luca 22, 31-32). Sfinte Părinte, întăriţi-ne în credinţă! Tu es Petrus. Fie ca această adunare euharistică să fie încă un pas spre împlinirea rugăciunii pe care Mântuitorul a adresat-o Tatălui la Cina cea de Taină: ca toţi să fie una.

În prezenţa Sfântului Părinte, preoţi, persoane consacrate, credincioşi laici ne vom reînnoi hotărârea de fidelitate, rugându-L pe Dumnezeu să desăvârşească ceea ce a început în noi. Ne vom ruga împreună ca jubileul pe care deja îl pregătim să aducă pentru ţara şi poporul nostru, pentru regiunea Balcanilor, pentru Europa şi lumea întreagă mai multă pace şi iubire frăţească.

Salutându-vă pe toţi cei de faţă, vă invit la rugăciune.

Sfinte Părinte, poporul nostru a înţeles că aţi venit la noi ca vestitor al Iubirii, al acelei iubiri care toate le crede, toate le nădăjduieşte, toate le rabdă. Vă mulţumim şi vă mai aşteptăm!

A urmat apoi celebrarea *Missei* catolice de către Suveranul Pontif care, la momentul potrivit, a rostit următorul cuvânt în limba română:

"Hristos a înviat!"

1. "Mari sunt lucrările Domnului!"

Psalmul responsorial din Liturghia zilei este un cânt de slavă înălţat Domnului pentru lucrările pe care le-a înfăptuit. Este un cânt de laudă şi de mulţumire înainte de toate pentru cele create, capodoperă a bunătăţii divine, şi pentru minunile pe care Domnul le-a realizat în favoarea poporului său eliberându-l din sclavia Egiptului şi făcându-l să treacă prin Marea Roşie.

Dar ce spunem despre lucrarea şi mai extraordinară a întrupării Cuvântului, care a condus la îndeplinirea planului originar al mântuirii umane? Planul Tatălui ceresc se împlineşte într-adevăr prin moartea şi învierea lui Iisus şi se adresează oamenilor de toate rasele şi dintotdeauna. Hristos – ne aminteşte Sfântul Petru în cea de a doua Lectură a zilei – *"a murit... pentru păcatele noastre, El cel drept pentru cei nedrepţi... omorât fiind cu trupul, dar viu făcut cu duhul"* ***(I Petru 3, 18). Hristos cel răstignit a înviat: iată marea veste pascală pe care fiecare credincios este chemat să o proclame şi să o mărturisească cu curaj.***

Înainte de a părăsi acest pământ, Mântuitorul le vesteşte discipolilor venirea Mângâietorului: *"Şi Eu voi ruga pe Tatăl şi alt Mângâietor vă va da vouă ca să fie cu voi în veac, Duhul adevărului, pe care lumea nu poate să-l primească, pentru că nu-l vede, nici nu-l cunoaşte. Voi îl cunoaşteţi, că rămâne la voi şi în voi va fi!"* ***(Ioan 14, 16-17). Începând de atunci Duhul Sfânt însufleţeşte Biserica şi o face să devină semn şi instrument al mântuirii pentru întreaga umanitate. El lucrează în inima creştinilor şi îi face conştienţi de darul şi de misiunea pe care au primit-o de la Domnul cel înviat. Duhul i-a îndemnat pe apostoli să străbată toate drumurile lumii cunoscute pe atunci pentru a vesti Evanghelia. În felul acesta, mesajul evanghelic a ajuns şi s-a răspândit şi aici în România, datorită jertfei eroice adusă de mărturisitori ai credinţei şi de martiri, de ieri şi din secolul nostru.***

Într-adevăr, privind istoria Bisericii pe pământ românesc, putem repeta cu inima plină de recunoștință: "Mari sunt lucrările Domnului!".

2. "Mari sunt lucrările Domnului!". Exclamația Psalmistului mi se naște spontan în inimă în această vizită a mea care-mi oferă posibilitatea să văd cu proprii ochi minunile pe care le-a făcut Dumnezeu de-a lungul secolelor și mai ales în ultimii ani.

Până nu demult, era de neimaginat că Episcopul Romei ar fi putut veni în vizită la frații și surorile în credință care trăiesc în România. Astăzi, după o lungă iarnă de suferință și de prigoană, putem în sfârșit să ne dăruim unii altora îmbrățișarea păcii și să-L lăudăm împreună pe Domnul. Vă salut pe toți cu multă afecțiune mult iubiți Frați și Surori. Salut cu deferență și cordialitate pe Beatitudinea Sa Patriarhul Teoctist, care printr-un prețuit gest fratern a voit să asiste la această concelebrare euharistică. Prezența sa, cordialitatea sa, spiritul său ecumenic mă impresionează profund. Îi exprim recunoștința mea și pentru toate acestea îi aduc mulțumire Domnului nostru Iisus Hristos.

Vă salut încă o dată cu bucurie pe voi, mult iubiți și veneranți Frați întru Episcopat, adresând un gând particular arhiepiscopului de București, Monsenior Ioan Robu, și Mitropolitului de Făgăraș și Alba Iulia, Monsenior Lucian Mureșan. Le mulțumesc din inimă pentru cuvintele pe care mi le-au adresat la începutul Liturghiei, făcându-se interpreții simțămintelor comune. Îmbrățișez spiritual pe toți și pe fiecare, catolici de rit latin și de rit bizantin-român, deopotrivă dragi inimii mele. Salut preoții, călugării, călugărițele și laicii care se dedică apostolatului. Salut tinerii și familiile, bolnavii și cei încercați de suferință fizică și spirituală.

Din această Capitală doresc să îmbrățișez întreaga Românie în toată alcătuirea ei: pe toți, din apropiere și de departe, îi asigur de afecțiunea și rugăciunea mea. E o mare bucurie spirituală pentru mine faptul că mă aflu pe pământ românesc și să-i mulțumesc lui Dumnezeu împreună cu voi pentru lucrările minunate pe care le-a înfăptuit și pe care Liturghia timpului pascal ne invită să le amintim cu bucurie și gratitudine față de Domnul.

3. Acum când se încheie acest secol și se întrezăresc deja zorii celui de-al treilea mileniu, privirea se îndreaptă către anii care s-au scurs, căutând în ei semnele milostivirii divine, care însoțesc mereu pașii celor ce se încred în Dumnezeu.

Cum să nu menționăm Conciliul Vatican II care a deschis o nouă eră în istoria Bisericii, imprimându-i un nou avânt? Datorită Constituției "Lumen Gentium", Biserica a dobândit o conștiință mai profundă de a fi popor al lui Dumnezeu în drum spre împlinirea Împărăției. Percepem misterul Bisericii una, sfântă, catolică și apostolică, și descoperim valoarea misiunii sale în mod deosebit aici pe pământ românesc, unde trăiesc alături, unii de alții, creștini care aparțin tradiției orientale și celei occidentale. Trăiesc orientați spre unitate, preocupați să răspundă poruncii lui Hristos și prin aceasta dornici să dialogheze, să se înțeleagă și să se ajute între ei. Această năzuință de cooperare fraternă,

susţinută de rugăciune şi însufleţită de stimă şi respect reciproc, trebuie sprijinită şi promovată deoarece numai pacea edifică, pe când discordia distruge.

În numele acestei mari inspiraţii ecumenice, mă adresez tuturor celor ce cred în Hristos, care trăiesc în România. Mă aflu aici printre voi însufleţit numai de dorinţa adevăratei unităţi şi de voinţa de a îndeplini ministerul petrin pe care Domnul mi l-a încredinţat între fraţii şi surorile în credinţă.

Îi mulţumesc lui Dumnezeu, că îmi este dat să îndeplinesc atare slujire. Doresc din inimă şi mă rog ca să se poată ajunge cât mai curând la deplina comuniune fraternă între toţi cei ce cred în Hristos din Occident şi din Orient. Pentru această unitate, însufleţită de iubire s-a rugat divinul Învăţător în Cenacol în ajunul pătimirii şi morţii sale.

4. Această unitate a creştinilor este înainte de toate opera Duhului Sfânt, de invocat fără încetare. În ziua Rusaliilor, Apostolii, care până în acel moment erau confuzi şi fricoşi, au devenit plini de curaj şi de zel apostolic. Nu s-au temut să-L vestească pe Hristos răstignit şi înviat; nu le-a mai fost frică să-şi mărturisească prin cuvinte şi cu viaţa fidelitatea faţă de Evanghelie, chiar şi atunci când aceasta însemna prigoană şi uneori moartea. Mulţi, într-adevăr, au plătit cu martiriul această fidelitate. Călăuzită de Spiritul Sfânt, Biserica s-a răspândit astfel pretutindeni în lume.

Dacă uneori s-au produs neînţelegeri şi, din păcate, rupturi dureroase în interiorul Trupului mistic al lui Hristos, unic şi indivizibil, totuşi mai puternică decât orice dezbinare a dăinuit conştiinţa a ceea ce îi uneşte pe toţi credincioşii şi chemării comune la unitate. La sfârşitul celui de-al doilea mileniu, drumurile care se îndepărtaseră încep să se apropie şi asistăm la intensificarea mişcării ecumenice menite să atingă unitatea deplină. Semnele acestui drum neîntrerupt către unitate sunt prezente şi pe pământul vostru, în România, Ţară care în cultura, limba şi istoria sa, poartă urmele vii ale tradiţiei latine şi ale celei orientale. Urarea mea cea mai vie este ca rugăciunea lui Iisus în Cenacol: "Părinte, fă ca toţi să fie una" (cf. Ioan 17, 21), să vă rămână mereu pe buze şi să nu înceteze niciodată să bată în inimile voastre.

5. "Cine Mă iubeşte pe Mine va fi iubit de Tatăl Meu şi-l voi iubi şi Eu şi Mă voi arăta lui" (Ioan 14, 21). Aceste cuvinte ale lui Iisus încredinţate ucenicilor în ajunul pătimirii Sale, răsună astăzi pentru noi ca o invitaţie presantă de a păşi mai departe pe acest drum de fidelitate şi iubire. A-L iubi pe Hristos! Iată scopul ultim al existenţei noastre: a-L iubi în împrejurările concrete ale vieţii, încât iubirea Tatălui să se arate lumii: a-L iubi din toate puterile, pentru ca să se realizeze planul de mântuire, iar credincioşii să ajungă prin El la deplina comuniune. Niciodată să nu se stingă în inimă această arzătoare dorinţă!

Mult iubiţi catolici din România, ştiu bine cât aţi suferit în anii cumplitului regim comunist; mai ştiu şi cu cât curaj aţi perseverat în fidelitatea voastră faţă de Hristos şi Evanghelia Sa. Acum, în pragul mileniului trei, nu vă fie teamă: deschideţi larg porţile inimii voastre Mântuitorului Hristos! El vă iubeşte şi vă este aproape; El vă cheamă la un reînnoit angajament de evanghelizare. Credinţa este dar al lui Dumnezeu şi patrimoniu de incomparabilă valoare care trebuie

păstrat şi răspândit. În păstrarea şi promovarea valorilor comune, fiţi mereu deschişi unei efective colaborări cu toate grupurile etnico-sociale şi religioase care alcătuiesc Ţara voastră, animaţi întotdeauna de speranţă şi de iubire.

Maria, Maica Răscumpărătorului, să vă însoţească şi să vă ocrotească pentru ca să puteţi scrie noi pagini de sfinţenie şi de generoasă mărturie creştină în istoria României.

Amin! "Hristos a înviat!"

Scurte cuvinte de binecuvântare au fost rostite apoi de Suveranul Pontif în limbile maghiară, germană şi poloneză. Adresându-se Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist***, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** l-a invitat pe Patriarhul României să viziteze cetatea Romei.

După săvârşirea slujbei liturgice, Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** s-a adresat Papei şi celor prezenţi cu următoarele cuvinte:

În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh!

Sanctitatea Voastră,
Iubiţi credincioşi şi credincioase,

Hristos a înviat!

În această zi atât de frumoasă şi de încărcată de spiritualitate sunt recunoscător Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Ioan Robu pentru că mi-a dat posibilitatea să iau cuvântul la acest act dumnezeiesc, la Missa săvârşită de însuşi Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea.

Sfânta Liturghie din această dimineaţă, precum şi Missa de acum, săvârşite cu participarea impresionantă a poporului lui Dumnezeu din această ţară, reprezintă fără îndoială momentele culminante ale vizitei Sanctităţii Voastre în România. "Iată acum – parcă auzim imnul slăvitului psalmist David – ce este bun şi ce este frumos, decât numai a locui fraţii împreună" (Psalmul 132, 1).

Paradoxal, în timpul Liturghiilor săvârşite pe parcursul acestei zile am trăit, pe de o parte, bucuria întâlnirii cu Sanctitatea Sa iar, pe de altă parte, durerea unei separări încă persistente, neputând să ne împărtăşim din acelaşi Sfânt Potir. Cu adevărat, noi, creştinii, conştienţi de responsabilitatea pe care o purtăm pentru înstrăinarea din secolele trecute, de contra-mărturia pe care această stare o prezintă în faţa lumii, trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu "pentru unirea tuturor". Să facem, de asemenea, tot ce ne stă în putinţă pentru redescoperirea noastră, începând cu respectul izvorât din iubire al tradiţiei fiecăruia. Prezenţa Sanctităţii Sale la Liturghia Ortodoxă, precum şi a Noastră la Missa Catolică de acum, arată tocmai acest respect faţă de identitatea Bisericilor care tind spre unitatea deplină în credinţă. Drumul este greu şi obstacolele nu sunt puţine. Dumnezeu ne va călăuzi însă paşii spre împlinirea acestei dorinţe a întregii creştinătăţi.

Sanctitatea Voastră,

În primul mileniu de istorie creştină, Biserica lui Hristos cea "una, sfântă, sobornicească şi apostolească", a practicat o mare varietate de rituri şi tradiţii

liturgice, prin care diferitele neamuri şi culturi exprimau credinţa apostolică potrivit specificului lor. Unitatea de credinţă şi diversitatea în exprimarea ei au constituit principiul misiunii creştine în acea vreme. Extinderea propovăduirii Evangheliei după Cincizecime s-a datorat tocmai unităţii de credinţă, mărturisită de întreaga Biserică şi respectului faţă de identitatea lingvistică şi culturală a popoarelor care au primit creştinismul. La rândul ei, Evanghelia a modelat şi transformat graiul şi cultura popoarelor respective. Din această simbioză au apărut pretutindeni germenii unei lumi noi care corespunde cu aspiraţiile cele mai profunde ale omului spre desăvârşire, dreptate, pace şi libertate, toate izvorâte din credinţa în Hristos, Dumnezeu adevărat şi Om adevărat şi trăite plenar în Biserică. Căci sufletul omului este prin natura sa creştin, zicea Tertulian (Apologeticum, XVII, 6).

Popoarele Europei au primit, în marea lor majoritate, Evanghelia în această perioadă a Bisericii nedespărţite. Schisma cea mare din 1054, provocată de motive de ordin teologic, de factori istorici, culturali, politici şi de slăbiciuni omeneşti regretabile a frânt această unitate, Răsăritul şi Apusul creştin evoluând de acum înainte pe căi separate. Căci Răsăritul, fără sprijinul Apusului, va cădea treptat sub dominaţia necreştinilor, iar Apusul lipsit de Răsărit, îşi va fărâmiţa unitatea la începutul secolului al XVI-lea.

Sanctitatea Voastră,

Iubiţi fraţi în Domnul,

Acest secol a cunoscut cele mai mari tragedii din istoria omenirii, prin cele două războaie mondiale, iar astăzi, continentul european este confruntat cu o evidentă criză morală, cu o situaţie economică precară în centrul şi estul Europei, cu războiul din Iugoslavia etc.

"Unde s-a înmulţit păcatul, spune Sf. Apostol Pavel, acolo a prisosit şi harul lui Dumnezeu" (Rom. 5.20). Pentru noi, creştinii, în acest veac s-a întărit dorinţa de unitate creştină. Conştiinţa păcatului dezbinării şi efortul de apropiere pentru refacerea unităţii de credinţă promovat de mişcarea ecumenică sunt fără îndoială un dar al lui Dumnezeu pentru creştinii secolului pe care-l încheiem peste puţin.

Ne bucurăm că Biserica Ortodoxă s-a înscris printre iniţiatorii acestei mişcări de la începutul secolului, iar Biserica Ortodoxă Română a fost şi rămâne activă în acest sens. Ne bucurăm, de asemenea, de deschiderea ecumenică promovată de Conciliul Vatican II, care a redescoperit şi afirmat valori de credinţă esenţiale, păstrate cu sfinţenie în Biserica Ortodoxă, ca sinodalitatea şi importanţa Bisericii locale. Apreciind patrimoniul spiritual al Bisericii Răsăritene, Sanctitatea Voastră aţi subliniat în repetate rânduri că el poate constitui răspunsul creştin la aşteptările omului de astăzi. Într-adevăr, omul modern, înstrăinat de Dumnezeu şi de el însuşi, tot mai nesigur de viitorul său îşi poate regăsi echilibrul sufletesc printr-o spiritualitate a comuniunii cu Dumnezeu şi cu semenii, în rugăciune şi asceză, în viaţa cu Hristos şi în Hristos.

Sanctitatea Voastră,

Biserica Ortodoxă Română este convinsă că nu poate exista convieţuire şi cu atât mai puţin dialog şi conlucrare decât prin bunăvoinţă şi deschidere din partea tuturor creştinilor, atât pe plan local, cât şi pe plan universal. Încercările prozelitiste nu fac decât să învenineze relaţiile dintre Biserici şi să producă animozitate şi vrăjmăşie între oameni. Cu toţii trebuie să fim conştienţi că diferendele între creştini nu se rezolvă decât prin dialog şi mai ales prin dragoste, aşa cum de multe ori insistaţi Sanctitatea Voastră.

Credincioşii catolici şi greco-catolici din România, împreună cu alte comunităţi creştine şi necreştine trăiesc în mijlocul majorităţii ortodoxe în înţelegere şi conlucrare. În multe momente cruciale din istoria ţării noastre, ortodocşii şi greco-catolicii au fost împreună în realizarea năzuinţelor de unitate naţională. Divergenţe izolate există şi la noi, ca şi în alte părţi, dar determinarea pentru o convieţuire paşnică este puternică.

Biserica Ortodoxă Română are convingerea că împreună cu Biserica Catolică şi cea Greco-catolică, precum şi cu alte comunităţi religioase din această ţară, pot aduce contribuţia lor specifică la viaţa naţiunii române într-o perioadă de răscruce a istoriei sale. Bisericile din România împreună cu întreaga creştinătate europeană, în drumul lor comun spre unitate, pot forma, de asemenea, "sufletul" pe care îl caută cu ardoare Europa zilelor noastre.

Vă mulţumim, Sanctitatea Voastră, pentru bucuria de astăzi şi dăm slavă lui Dumnezeu pentru darul întâlnirii în rugăciune şi în speranţa realizării unităţii de credinţă a tuturor celor care Îl mărturisesc pe Hristos ca Domn şi Mântuitor al lumii.

După rostirea acestui cuvânt, Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** s-a îmbrăţişat cu Suveranul Pontif care, în aclamaţiile mulţimii repetând cuvântul *"Unitate"*, a reiterat invitaţia adresată Patriarhului României de a vizita Roma.

După coborârea în procesiune de pe podium-ul liturgic, cei doi Întâistătători de Biserici au salutat personalităţile politice prezente şi au mers împreună în automobilul panoramic spre Aeroportul internaţional Bucureşti-Băneasa.

c) *Ceremonia de plecare de la Aeroportul Băneasa*

Pe tot drumul spre aeroport, Sanctitatea Sa, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** şi Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** au fost întâmpinaţi de numeroşi locuitori ai capitalei sau din alte părţi ale ţării, care au dorit să trăiască nemijlocit clipele acestui eveniment ecumenic de excepţie.

La aeroport, Suveranul Pontif şi Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** au fost întâmpinaţi de Preşedintele României, Dl. ***Emil Constantinescu***, de personalităţi ale vieţii politice, culturale şi de numeroşi credincioşi. Sanctitatea Sa, însoţit de Dl. ***Emil Constantinescu***, conform protocolului atribuit şefilor de stat, a trecut în revistă garda de onoare şi a primit salutul acesteia. După primirea onorului şi intonarea imnurilor de stat ale Statului Vatican şi României, Sanctitatea Sa şi Preşedintele României s-au îndreptat spre podiumul amenajat

unde urmau să facă ultimele declaraţii din această importantă vizită. Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist***, care asistase la ceremonia prezentării onorului de stat, s-a alăturat pe podium celor doi urmând să rostească cuvântul de încheiere al vizitei. Imediat după ocuparea locurilor pe podium Sanctitatea Sa Papa ***Ioan Paul al II-lea*** s-a adresat în limba română celor prezenţi:

1. În momentul părăsirii acestui pământ iubit al României adresez înainte de toate, Dumneavoastră, Domnule Preşedinte, salutul şi mulţumirea mea pentru primirea ce mi-aţi rezervat-o.

Extind aceste sentimente, prin Dumneavoastră, la întregul şi iubitul popor român pe care, în aceste zile l-am simţit strângându-se în jurul meu cu căldură şi entuziasm.

Aduc un salut deosebit Beatitudinii Sale, Patriarhul Teoctist, Mitropoliţilor, Episcopilor şi întregului popor al Venerabilei Biserici Ortodoxe din România. Îmbrăţişez fratern Episcopii şi Comunităţile catolice, de rit bizantin cât şi latin, toate prezente în inima mea. Aduc totodată un salut celorlalte Confesiuni creştine şi membrilor altor religii prezente în Ţară.

2. Au fost zile de profunde emoţii pe care le-am trăit cu intensitate şi care vor rămâne întipărite pentru totdeauna în inima mea. Primim ca un dar din mâna lui Dumnezeu evenimentele la care am participat împreună având încredere că vor aduce roade de har atât pentru creştini cât şi pentru întregul popor al României. Ţara voastră are ca şi înscrisă în rădăcinile ei o singulară vocaţie ecumenică. Prin poziţia geografică şi prin lunga ei istorie, prin cultură şi tradiţie, România este o casă unde Orient şi Occident se regăsesc în dialog natural.

Aici şi Biserica respiră deosebit de evident prin cei doi plămâni ai săi. Şi în aceste zile am putut trăi această experienţă. Alături unii de alţii, cum erau Petru, Andrei şi ceilalţi apostoli adunaţi în rugăciune cu Maica Domnului în primul cenacol, am trăit noi Rusalii spirituale. Vântul Duhului Sfânt a suflat cu putere peste acest pământ, şi ne-a făcut să fim tari în comuniune şi mai cutezători în vestirea Evangheliei. Noua limbă care ne-a fost dăruită, limba comuniunii fraterne, am folosit-o şi i-am simţit dulceaţa şi frumuseţea, forţa şi eficienţa.

În timp ce aproape se deschide poarta celui de-al treilea mileniu, ni se cere să ieşim din limitele noastre obişnuite pentru a face să se simtă cu mai multă vigoare vântul Rusaliilor în Ţările bătrânului continent şi până la marginile pământului. Din nefericire vuietul ameninţător al armelor pare să prevaleze asupra glasului convingător al iubirii, iar dezlănţuirea violenţei redeschide rănile pe care cu trudă şi răbdare se încerca a le vindeca.

Reînnoiesc ruarea să se ajungă în sfârşit la depunerea armelor pentru a se întâlni din nou şi a întreprinde noi şi mai eficiente dialoguri de comuniune şi pace! Un rol important, în această privinţă, revine creştinilor, indiferent de confesiunea la care aparţin. Ei sunt chemaţi azi să trăiască şi să demonstreze cu mai mare îndrăzneală fraternitatea lor, pentru ca popoarele să fie încurajate, mai mult, determinate să regăsească şi să consolideze ceea ce au în comun. Evenimentul spiritual pe care l-am trăit, binecuvântat de Sfântul Dimitrie şi de sfinţii martiri ai ultimelor decenii, este o experienţă de păstrat şi de transmis în

speranţa că noul mileniu ce se deschide în faţa noastră să fie un timp de mai mare comuniune între Bisericile creştine şi de descoperire a fraternităţii dintre popoare. Acesta este visul pe care-l port cu mine în timp ce las acest iubit pământ.

4. Aş vrea să încredinţez acest vis vouă, tuturor. În special, aş vrea să-l încredinţez tinerilor. Da, vouă, dragi tineri din România! Aş fi vrut să vă întâlnesc personal; din nefericire nu a fost posibil. În seara aceasta, îmi însuşesc cuvintele cu care Petru, în timp ce Rusaliile erau pe sfârşite, vestea celor care îl ascultau adeverirea promisiunii lui Dumnezeu: "Voi turna din Duhul Meu peste tot trupul şi fiii voştri şi fiicele voastre vor prooroci şi cei mai tineri ai voştri vor vedea vedenii şi bătrânii voştri vise vor visa" *(Fapte 2, 17). În aceste zile Duhul vă încredinţează vouă, tinerilor, "visul" lui Dumnezeu: ca toţi oamenii să facă parte din familia sa, ca toţi creştinii să fie una. Intraţi cu acest vis în noul mileniu!*

Voi care v-aţi eliberat de coşmarul dictaturii totalitare, nu vă lăsaţi amăgiţi de visurile înşelătoare şi periculoase ale consumismului. Şi acestea ucid viitorul. Iisus vă face să visaţi o Românie nouă, un pământ pe care Orientul şi Occidentul să se poată întâlni în fraternitate.

Această Românie este încredinţată mâinilor voastre. Construiţi-o împreună, cu îndrăzneală. Domnul v-o încredinţează. Voi încredinţaţi-vă Lui, ştiind că "De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc" *(Ps. 126/127, 1).*

Domnul să vă binecuvânteze România, binecuvânteze poporul său, binecuvânteze Europa!

A urmat cuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh *Teoctist* la finalul acestui pelerinaj al Sanctităţii Sale în România:

Sanctitatea Voastră,

Aici se încheie pelerinajul pe care Sanctitatea Voastră l-aţi efectuat în România, unde aţi vizitat Biserica Ortodoxă din această ţară, aţi binecuvântat obştea catolică de aici şi aţi întâlnit reprezentanţii vieţii politice, culturale şi religioase româneşti.

Aţi trăit pe parcursul a trei zile întâlnirea cu o ţară pentru care Hristos a fost, este şi va fi temelie a vieţuirii vremelnice şi garanţie a mântuirii veşnice. În rugăciunea celebrărilor liturgice mai ales, dar şi în convorbirile pe care le-aţi avut cu smerenia noastră, cu membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe, cu episcopatul catolic şi cu cârmuitorii acestei ţări, aţi pătruns în atmosfera actuală a ţării noastre cu bucuriile, încercările dar mai ales cu speranţele locuitorilor săi.

Luaţi cu Sanctitatea Voastră acum, la întoarcerea spre Vatican, imaginea Bizanţului latin al României cu trecutul şi năzuinţele sale. Aţi contemplat adânc, stăruitor, cum ştiţi atât de bine să o faceţi, România – singura ţară care poartă în însăşi numele ei, numele Romei. Aţi contemplat România în mărturisirea credinţei ei apostolice, în stăruinţa prin care-şi defineşte obârşia latină, în evlavia prin care-şi cinsteşte eroii jertfiţi pentru neam şi pentru slava lui Dum-

nezeu. Aţi contemplat-o în ochii bătrânilor ce au cunoscut tragediile dictaturilor şi războaielor acestui veac. V-aţi întâlnit privirea cu ochii tinerilor şi ai copiilor care poartă în inimi nădejdea unui viitor mai bun.

Aţi luat aminte cu siguranţă la îngrijorarea tuturor pentru ceea ce se întâmplă în această parte a lumii şi în special în ţara vecină, Iugoslavia, unde oameni nevinovaţi din Kosovo iau drumul pribegiei şi un neam este supus urgiei nedrepte a războiului.

Aţi sesizat, cu siguranţă, la noi, răni care nu s-au vindecat încă, frustrări care n-au fost încă depăşite în totalitate. România se află în durerile naşterii pentru intrarea într-o nouă fază a istoriei sale. Este un drum greu. Cunoaştem şi trăim intens acest lucru. Românii au însă experienţa atât a răstignirii pe Golgota istoriei, cât şi a luminii pascale prin biruinţă asupra vitregiilor de tot felul.

Credinţa în Hristos şi memoria sfinţilor noştri martiri ne sunt călăuze în vieţuirea românească actuală. Cultura română, latină în esenţa ei, cu aporturi geto-dacice, slave dar mai ales bizantine, la care se adaugă contribuţii recente din lumea franceză şi germană, ne este, de asemenea, suport în pelerinajul nostru actual împreună cu alte naţiuni ale Europei.

Sanctitatea Voastră,

Am trăit cu toţii în aceste zile bucuria întâlnirii între Primatul Bisericii Catolice şi noi, ierarhii, preoţii şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române. Avem încredinţarea că întâlnirea dintre Bisericile noastre s-a realizat după voinţa lui Dumnezeu.

V-am primit cu căldură şi dragoste. Credem, cu smerenie, că acest fapt constituie un semn important într-o perioadă caracterizată prin răceala dialogului ecumenic la nivel mondial şi prin conflicte ce iau uneori credinţa drept motiv de luptă.

În timpul acestor zile ne-am reconfirmat convingerea că, deşi încă despărţiţi, tindem cu determinare spre unitate. Să continuăm ceea ce am început şi să îndrăznim lucruri noi: să ne punem încrederea în Dumnezeu, în lucrarea Lui în noi şi prin noi şi să ascultăm cu atenţie vocea poporului credincios doritor de unitate.

Dumnezeu să ne călăuzească paşii ce vor urma atât în relaţiile dintre ortodocşii şi catolicii de ambele rituri din România cât şi în cadrul dialogului teologic internaţional ortodoxo-catolic.

Să avem puterea de a rezista ispitelor celui care este prin nume dezbinător şi astfel, întăriţi de reafirmarea legăturii ce există deja între noi, să ne apropiem de ziua în care vom putea aduce lui Dumnezeu jertfa euharistică împreună.

Dumnezeu să vă binecuvânteze drumul spre Vatican şi să ne păstraţi aceeaşi amintire pe care o purtăm şi noi, a unei întâlniri frăţeşti în numele aceluiaşi Domn şi Mântuitor, Cap nevăzut al Bisericii, Iisus Hristos.

După cuvântare, Prea Fericitul Părinte Patriarh *Teoctist* l-a salutat şi îmbrăţişat frăţeşte pe Papă. Imediat, Dl. *Emil Constantinescu*, Preşedintele României, a ros-

Citit discursul de rămas-bun la plecarea Sanctităţii Sale Papa ***Ioan Paul al II-lea***, adresându-se astfel:

Sanctitatea Voastră,

Autorităţile Statului Român, în numele cărora am onoarea să adresez aceste cuvinte de rămas-bun Sanctităţii Voastre, se bucură nespus de faptul că au putut înlesni un eveniment de o însemnătate ecumenică cu adevărat istorică. Alături de acest mesaj de frăternă solidaritate, dimpreună cu caracterul pastoral al vizitei Sanctităţii Voastre, nici componenta politică a acestei vizite nu a fost mai puţin importantă. Am dat întâietate, aşa cum se cuvenea, componentei înalt spirituale a prezenţei celui dintâi Mare Pontif al Romei în cealaltă jumătate a oikumenei creştine.

Aţi avut totuşi prilejul de a recunoaşte, în reprezentanţii instituţiilor fundamentale ale democraţiei româneşti, care au ţinut să vă aducă omagiul lor, spirite înrudite, deschise construcţiei unei identităţi comune în diversitate a continentului european, ale cărei valori le împărtăşim cu toţii. Aţi putut vedea direct spiritul de dialog şi de respect reciproc al românilor. Am convingerea că vă întoarceţi la Roma cu încrederea deplină, a minţii şi a inimii deopotrivă, că acest pământ, pe care aţi avut inspiraţia de a-l numi făcător de pace, doreşte şi poate să-şi asume cu deplină responsabilitate vocaţia de punte între Occident şi Orient, de generator de cordialitate şi de bună înţelegere. Aţi confirmat, prin prezenţa Voastră aici, această vocaţie, şi ne-aţi dat forţă din forţa spiritului Vostru pentru a o duce mai departe.

Cele trei zile cât Sanctitatea Voastră s-a aflat în mijlocul nostru au dat prilejul Sanctităţii Voastre şi fidelilor Voştri colaboratori să cunoaşteţi nemijlocit însuşi sufletul poporului român: înţelepciunea ierarhilor, voinţa nestrămutată de bine a conducătorilor, dar mai cu seamă bucuria intensă şi plină de aşteptare cu care Sanctitatea Voastră a fost întâmpinată pretutindeni de către cetăţenii acestei ţări. Românii au aşteptat de la Sanctitatea Voastră binecuvântarea, şi au fost fericiţi să o primească. Ei Vă roagă, acum, să duceţi tuturor popoarelor Europei gândul lor bun, de pace şi frăţie. Fiţi, Sanctitate, mesagerul nostru privilegiat, pentru a spune Europei şi lumii că, în jurul Carpaţilor şi la Dunăre, trăieşte un popor – creştin cu blândeţe, pacific cu înţelepciune, fratern cu speranţă de mai bine – care se străduieşte şi-şi adună puterile pentru a ieşi la liman. Acesta va fi, alături de binecuvântarea Voastră, un dar pe care Sanctitatea Voastră îl va fi adus României.

Am ascultat în aceste zile vocile a sute şi sute de români de toate confesiunile. Şi Sanctitatea Voastră le-a ascultat, sau măcar a putut citi în priviri bucuria şi veneraţia. Toate aceste voci, fără excepţie, au spus, fiecare în felul ei, că venirea Sanctităţii Voastre în România este un semn al unor vremi noi, de unitate a tuturor românilor, de înseninare şi pace pentru partea noastră de lume.

Faptul că mesajul Sanctităţii Voastre a fost atât de profund înţeles de poporul român reprezintă cea mai bună garanţie a faptului că tot ce s-a clădit în aceste zile va dura în timp şi va creşte în inimile oamenilor.

Aţi spus ieri că am păşit împreună un prag al speranţei. Sperăm, şi făgăduim dinspre partea noastră, să ducem mai departe lucrarea acestor fericite

zile, pentru ca, dincolo de acest prag, lăcaşul de bună înţelegere şi prietenie, ale cărui temelii s-au pus acum, să devină, ca în parabola evanghelică, o casă clădită pe stânca tare a credinţei şi a statorniciei. Avem încredinţarea că Vă vom simţi mereu alături în această încercare.

Plecarea Sanctităţii Voastre nu este o despărţire, căci darurile Voastre rămân cu noi. Aţi adus tuturor românilor o primenire a sufletelor, o adâncă înseninare. V-aţi rugat împreună cu noi în locuri unde în anii '80, românii au fost zguduiţi văzând cum li se năruie căminele şi lăcaşurile de rugăciune, alungând astfel o soartă nefericită. Aţi închinat acolo un gând plin de pietate tuturor acelora dintre noi care au suferit, tuturor celor care sunt azi în suferinţă. Ne-aţi dat încredere în propriile forţe şi în propriul destin. Acest elan de speranţă pe care vi-l datorăm va rămâne de-a pururi prezent în amintirea şi în inimile noastre. Aţi adus românilor pacea inimii şi credinţa că nu îi veţi uita în rugile Voastre.

Mergeţi în pace, Sanctitatea Voastră: nici noi nu Vă vom uita...

La finalul discursului prezidenţial, membrii suitei papale şi episcopatul catolic de ambele rituri din România au trecut să salute pe Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist*** şi pe Domnul Preşedinte ***Emil Constantinescu***. De asemenea, membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române prezenţi pe aeroport şi-au prezentat salutul de rămas-bun Sanctităţii Sale Papa. În acest timp, mulţimea credincioşilor prezenţi trăia, într-o exprimare nerostită, toată concentrarea de sentimente a acestor zile care dădeau dimensiunea istorică atât de des menţionată în aproape toate comentariile pe marginea vizitei.

Însoţit de Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist***, de Preşedintele României, Dl. ***Emil Constantinescu***, de Dl. ***RaduVasile***, Prim Ministrul ţării şi de delegaţia catolică ce l-a însoţit în această vizită, Sanctitatea Sa Papa ***Ioan Paul al II-lea*** s-a îndreptat spre scara aeronavei TAROM. Îmbrăţişându-se încă o dată cu cordialitate cu Prea Fericitul Părinte Patriarh ***Teoctist***, Papa ***Ioan Paul al II-lea*** părăsea pământul României luând cu sine imaginea unei experienţe unice de ospitalitate românească şi ortodoxă exprimată în toate zilele vizitei de credincioşii României.

Ecourile vizitei au continuat atât în mediile de informare, în declaraţiile unor importanţi oameni din viaţa religioasă, oameni de cultură remarcabili, oameni politici, cât şi în declaraţiile Papei însuşi. Multe scrisori de apreciere au fost adresate Prea Fericitului Părinte Patriarh ***Teoctist*** atât din ţară cât şi din străinătate, pentru invitaţia Papei de a vizita România, fiecare încercând să exprime ceva din starea pe care au trăit-o direct sau prin imaginile televizate cu prilejul acestei vizite.

Cuvântările oficiale rostite, predicile şi apelul pentru pace în Iugoslavia au făcut obiectul interesului tuturor celor care doreau să adâncească sensul acestei vizite, cu adevărat istorice, acum la sfârşit de secol şi mileniu şi după aproape o mie de ani de despărţire a Bisericilor Catolică şi Ortodoxă.

† TEOFAN SINAITUL
Episcop Vicar Patriarhal
Responsabil pentru Relaţiile Externe
ale Patriarhiei Române